

CELDONI VILÀ

AMOR AL REY Y A LA PÀTRIA
VINGUDA DE PERE JUAN BARCELÓ
DIT CARRASCLET, EN REUS
1713 - 1749

Manuscrit set-centista inèdit

ASOCIACIÓN DE ESTUDIOS REUSENSES
REUS - 1954

Diputació de Barcelona
Xarxa de biblioteques

1259492509

EDICIONS «ROSA DE REUS»

PUBLICATS:

1

LA PESTA DE L'ANY 1530
I EL PINTOR JAUME SEGARRA
DE REUS

S. VILASECA ANGUERA

2

BALDOMER GALOFRE XIMENIS

JOSEP IGLÉSIES

3

LES CAMPANES DEL NOSTRE
CAMPANAR

PERE BARRUFET I PUIG

4

LA IMATGERIA POPULAR
RELIGIOSA A REUS

JOAN AMADES

5

CINCUENTA Y CINCO AÑOS DE
INVESTIGACIÓN EN ESPAÑA

DR. ADOLFO SCHULTEN

EX LIBRIS

JOAN
MERCADER
I RIBA

PUBLICACIÓN N.º 6

A l'amic Joan Mercader
afectuosa ofrena
de Joy Maria

AMOR AL REY Y A LA PÀTRIA
VINGUDA DE PERE JUAN BARCELÓ,
DIT CARRASCLET, EN REUS

CELDONI VILÀ

AMOR AL REY Y A LA PÀTRIA
VINGUDA DE PERE JUAN BARCELÓ
DIT CARRASCLET, EN REUS
1713 - 1749

Manuscrit set-centista inèdit

ASOCIACIÓN DE ESTUDIOS REUSENSES
REUS - 1954

SERVEI DOCUMENTACIÓ

TIRADA D'AQUEST LLIBRE:

- 30 exemplars en paper de fil «Guarro», numerats de l'1 al 30.
- 500 exemplars en paper allisat de fabricació especial, nominats i sense numerar.

PRELIMINAR

El manuscrit set-centista que oferim en el present volum no és contemporani dels esdeveniments que historia. L'autor declara haver utilitzat uns "originals dietaris" de Ramon Fina, els quals salta a la vista que el forniren de gairebé totes les dates. Víctor Balaguer, en ocupar-se en la seva *Història de Catalunya* (1) del període en què tenen lloc els fets que es van a relatar a continuació, diu valer-se d'un "dietario manuscrito del archivo de Reus". No sembla però que hagués examinat el tal dietari, ni hi ha cap indici que permeti creure que l'original de Fina, ni el que ens ocupa de Celdoni Vilà, haguessin ingressat mai a cap arxiu públic de Reus. En realitat, allò que fa el fantasiós historiador general català és resumir les planes pertinents de la primera edició dels *Annals de Reus* de l'arxiver municipal Andreu Bofarull i Brocà. Aquest, en l'esmentada edició inicial de la seva obra (2), manifesta haver vist el dietari de Fina i no cita el text que anem a transcriure de Celdoni Vilà. Amb tot, en el prefaci de la segona edició (3) dels *Annals* al·ludits, diu que són precisament els manuscrits d'aquest darrer el que l'induí a ocupar-se de la història local. Com que els pretesos fragments de Fina, traduïts per Andreu de Bofarull en la primera edició de la

(1) Volum, V, plana 388 i següents.

(2) Volum II, plana 69.

(3) Reus 1866.

seva obra (4), coincideixen completament amb el text que ens ha pervingut de Vilà, ens inclinem a creure que el manuscrit que consultava, o almenys aquell del qual en definitiva es va servir, no és ben bé el de Fina, sinó l'arranjament que avui ens és permès dur a la impremta.

Ramón Fina, autor dels dietaris aprofitats per Celdoni Vilà, fou argenter i partidari de l'Arxiduc Carles d'Àustria. L'any 1719, en plena persecució contra els austríades, es va recloure al convent de Sant Francesc amb molts altres reusencs recelosos de les accions repressives realitzades pels seguidors de Felip V. Fou pregonat per rebel i requerida la seva presentació en el termini de vint-i-quatre hores. Més tard es refugià a l'ermita de Misericòrdia, i l'any 1720, davant d'una nova investida persecutòria, ho féu de nou al convent dels franciscans.

Ramon Fina escrivia gairebé el mateix dia que passaven els fets que relata: unes vegades va veure allò que diu, i altres va recollir-ho de primera mà. Sovint es complaïa a donar els noms dels testimonis que podien certificar-ho, com si s'avancés a una possible contradicció. Relatava xafardeigs, converses i fets que l'havien afectat vivament com a reusenc i com a partidari d'un dels dos bàndols que litigaven. Devia estar segur que portava a cap un acte de justícia en l'intent de deixar memòria d'allò que s'estava esdevenint i fent que la posterioritat conegués la veritat sobre uns actes tan singulars. Hi ha una nota en el text de Celdoni Vilà, referent a l'any 1721, que posa de manifest aquest intent de l'autor inicial de les memòries que ens ocupen. L'àliga que havia estat construïda a fi que precedís els gegants, com a símbol de les armes de l'Arxiduc, fou malmesa pels subordinats de l'Ajuntament. Però pels volts de Sant Pere de l'any indicat hom cregué oportú de reconstruir-la. Fina, junt amb altres austríades, entre ells un frare

---

(4) Planes 70 a 75.

franciscà que havia estat exiliat, anaren a veure-la amb evident enyorança i tendresa. Fina anota en el seu dietari, segons la transcripció de Vilà, que "mirarem molt bé primera i segona vegada les ferides mortals que tenia la pobre aligueta i farem bon testimoni quan se presenti lo cas".

Ramon Fina, però, tot i considerant-se partidari, no deixava d'anotar actes que han d'ésser tinguts com a reproposables, atribuïts a gent del seu camp, tal com, per exemple, els que conta de Miquel Cases. Abunden molt més els actes gens edificants que indica com a realitzats pels felipistes, en l'adjectivació dels quals alguna vegada se li'n va la mà i veiem, a través del text de Celdoni Vilà, que els anomena vils, "negras de corazón, esclaus a sa pàtria y sanch".

Celdoni Vilà va veure la primera llum a Reus l'any 1756, i va morir el 1821, als 65 anys. Torres Amat (5) diu que, sense saber llatí, copià i féu copiar una infinitat de documents i històries, afegint-hi notes i observacions, els quals "forman muchos volúmenes en fóleo". Andreu de Bofarull (6) transcriu l'anterior indicació del bisbe d'Astorga i afegeix que els tals volums es trobaven, junt amb el retrat a l'oli de l'autor, en mans del seu nebot Antoni Vilà. Diu també que els indicats manuscrits no es concreten solament a Reus, sinó que contenen memòries arqueològiques pertanyents al Camp de Tarragona i altres referents a Siurana, Prades, la pròpia ciutat arxiepiscopal i "muchos monasterios". Confessa que ha utilitzat tots aquests treballs per a la composició dels seus Annals de Reus. Celdoni Vilà fou arxiver de l'Ajuntament de Reus, immediatament abans que Andreu Bofarull.

(5) Memorias para ayudar a formar un Diccionario Crítico de los Escritores Catalanes, etc.

(6) "Anales históricos de Reus desde su fundación hasta nuestros días". Reus 1845 i 1846. Primera edició, volum II, plana 345, i "Advertència", plana inicial de la segona edició esmenada i considerablement augmentada, feta l'any 1866.

A més del que és objecte de la present publicació, els altres manuscrits de Celdoni Vilà, que han arribat fins a nosaltres, són els següents:

"Los Rectores, y Priors, Beneficis, y Capellanas hi a-gut y ha en la Yglesia, y Vila de Reus",

"Convent de Monges Carmelites Descalsas de Reus, any 1660",

"Mascalvó",

"Descripción de mi estimada patria la villa de Reus ilustrada con varias notas, 1787",

"Camarers de Tarragona y Señors de la vila de Reus" (7),

"Col·legi de Carmelitas Descalsos de Reus, any 1606",

"Vàrias Notas pertenyents de la Yglesia de Reus",

"Memòries del Seminari, de Reus, Fundat any 1758",

"Convent de Santa Maria de Jesús de Reus, any 1488",

"Benifet de l'Assumpta fundat a Reus el 1387 per Berenguer Marcó i sa muller Maria Spuny" escrit en col·laboració del Dr. Pere Anguera Magrinyà, a favor del pretensor mossèn Josep Anguera Vidal.

Totes aquestes obres van passar a ésser propietat del senyor Alexandre Anguera Janey i últimament de la senyora Albafull, vídua d'Antoni Anguera Hoppe, fill d'Alexandre, de mans de la qual van passar al Director del Museu Municipal i de l'Institut Pere Mata de Reus, l'il·lustre prehistoriador doctor Salvador Vilaseca i Anguera, parent de tots els anteriors.

* * *

El manuscrit que transcrivim forma un volum de 58 folis en quart, relligats en pergami. El primer i el darrer foli estan encolats al revers de la coberta. Aquesta porta el

---

(7) En aquest volum es parla d'un "Llibre de Cartlans" degut al mateix autor, el qual hem de considerar perdut.

títol "Amor al Rey a la Pàtria, vinguda de Pere Juan Barceló dit Carrasclet, en Reus". A l'interior del volum el títol és "Lo Amor al Rey, y a la Pàtria, són varies notícias ocurragudes en Reus, comensant en lo any 1714, y en particular en 1719, sobra los disturbis del cedisió Carrasclet, etc., etc". I afegeix: "Recopilades per mi Celdoni Vilà natural del mateix pobla, que sos originals Dietaris de Ramon Fina estan recondits en casa Joan Baptista Farrando argenter de la mateixa Vila de Reus. Any 1799".

Fora de text, a la contracoberta, o sigui al revers del primer foli del manuscrit que ens ocupa, hi ha, en forma de preguntes i respostes, unes consideracions sobre la legitimitat moral de conservar un text semblant al que anem a transcriure, donant-li l'adjectivació de "libello famós". A continuació ve la portada del text amb la indicació del títol, matèria, nom de l'autor i any, tal com hem ressenyat més amunt. Sota d'aquest darrer hi ha unes anotacions que semblen completament extemporànies, referents a tributs d'aiguardents.

Al revers de la portada trobem unes notes que diu copiar de l'arxiu del capítol tarragoní, particularment sobre preus dels fruits del camp en diversos anys. En el foli següent hi ha l'oferiment del llibre a la Verge de Misericòrdia i una nota datada el 28 de març de 1798 adreçada al lector, en la qual Celdoni Vilà expressa al seu amor "al rei i a la pàtria". Vénen a continuació les llistes de les persones afectes a Felip V. dividides en botiflers d'origen, imperials fins a 1713 i esdevingudes botiflers més tard i aquelles "que tenen dos caras que giran y capgiran segons las novedades que córran". Tot seguit hi ha un nou enunciat del contingut del volum i noves llistes, ara, dels eclesiàstics "botiflers" i de les persones que l'any 1713 "protestaren en la vila de Reus contra la Casa de Àustria". Unes notes indiquen dades genealògiques sobre el botxí local. A continuació, començant el revers del foli tercer, s'interposen dades de l'any 1705,

seguides d'un parell de notes, i aleshores ve la primera data de l'any 1714, referent al mes de setembre. Les dates i les notes intercalades segueixen més o menys correlatives fins a l'any 1749.

Així les anotacions del volum són encloses totalment dins el regnat de Felip V, amb els lleus claudàtors que comprenen els de la seva transitòria abdicació a favor de Lluís J. Si volem ésser més concrets direm, que el veritable cos de l'obra comença amb la caiguda de Barcelona a mans del primer Borbó espanyol i es prolonga ressenyant la persecució obrada pels seus partidaris reusencs contra els antics entusiastes de l'Arxiduc.

* * *

El text de Celdoni Vilà que ens ha arribat no sembla transcriure completament el de Fina. Vilà declara: "de las noticias del sobradit Fina, només hay copiat las més xistosas, he deixat las escandalosas que són indignas de lleigirse de tot home virtuós, infamant a subjectes ecclesiàstichs de la Reverent Comunitat y seculars de la present vila".

El nostre autor copia les dades que li semblen bé dels manuscrits de Ramon Fina, tendint a aminorar llur possible virulència. Fa una mena de selecció i dona les que li semblen més importants com a text i altres encara en forma de notes. És possible que alguna d'aquestes darreres sigui fruit de la investigació personal de Vilà. Aquest, però, no mostra cap cura per entrelligar i donar un autèntic sentit orgànic al volum, el qual no arriba, ni molt menys, a ésser una història construïda i estructurada d'un període, sinó una acumulació poc rigorosa de dades. El text en pateix i resulta una mica difícil d'entendre per un lector que no conegui d'avençada els esdeveniments i llur intrínsec significat. Les innombrables incorreccions, i un cert desordre, el deixen com un simple esborrany d'anotacions seques. Suposem que és per tot allò

LA MUERTE VENCIDA EN SU TRIUNFO.

ORACION FUNEBRE, Y PANEGIRICA

EN LAS SOLEMNISSIMAS

EXEQUIAS, QUE LA SIEMPRE LEAL VILLA
de Reus, celebró á los 9. de Noviembre
de 1705.

POR LA SENTIDA MUERTE

DEL SERENISSIMO SEÑOR

DON JORGE

(POR LA GRACIA DE DIOS)

LANSGRAVE DE HASSIA, PRINCIPE DE HIRSFELD,
Conde de Catzenelebog, Diez, Ziegenheim, Nidda,
Seavemburg, Isenburg, y Budinga. Teniente Mariscal
de su Magestad Cesarea. Gentil Hombre de la Llave
Doble. Cavallero del Insigne Toyson
de Oro, &c.

D I X O L A

EL M. R. P. Fr. FRANCISCO DE SANTA MARIA
Religioso Descalço Carmelita. Letor de Sagrada Escritura. Prior
de su Colegio de San Juan Bautista en la misma Villa,
Examinador Synodal en el Obispado
de Lerida, &c.

Siendo Jurados de dicha siempre leal Villa de Reus,

LOS MAGNIFICOS SEÑORES JOSEPH SIMÓ
Ciudadano, Francisco Baldrich, y Felipe Belveny.

Portada del sermó pronunciat a la parroquial de Sant Pere de Reus,
amb motiu dels funerals de Jordi de Hessen-Darmstadt.

que va deixar de transcriure del dietari de Fina, que Celdoni Vilà va inserir a la dedicatòria que "aguera triplicat sis vegades més aquest volum... si no hagués tingut a la mira lo deixar las cosas llegibles de tot home pur, que agueren donat bastant més escàndol a la República, a Déu, al Rey, y a la Pàtria".

Davant d'aquesta manifestació ens cal preguntar quina mena de fets es calla el nostre pseudo-cronista. ¿Hem d'acceptar que, efectivament, molts altres esdeveniments més ostensiblement escandalosos i patètics que els anotats van trobar marc a propòsit per a desenrotllar-se entre nosaltres en el període relatat? La pregunta ens causa una certa inquietud. Passen coses tan considerables en la relació que, si aquesta solament reflecteix una petita part del que s'esdevingué, resulta difícil d'imaginar-se què més podia fer perdre la poca tranquil·litat que els quedava als nostres conciutadans de principis del set-cents. Amb el que es relata n'hi ha prou i massa per justificar l'afirmació que la gent fugia cap a la muntanya i la localitat semblava despoblar-se. El mal és que no podem investigar quines coses són les que Vilà diu que es deixa al tinter. La mena de notícies que aporta el seu relat no es pot trobar regirant els arxius públics: són de caràcter massa particular perquè hi quedessin registrades.

Ens dol que no ens hagi pervingut el text inicial contemporani dels fets. Les notícies que espantaren Celdoni Vilà, a nosaltres, ens haurien servit per a acabar de fer llum sobre uns moments molt significatius de la nostra història. Amb tot, malgrat l'esporgada, ens trobem davant d'una crònica elemental, però transparent, d'un dels més interessants períodes de la nostra ciutat i de tot el Principat. Tal com fins ara era entesa, la història s'ocupava únicament de fets trascendentals i deixava perduts, sovint per falta de documentació, una munió de petites realitats que constitueixen la veritable sal del moment. El text que ara

tenim a les mans, malgrat les llacunes i la incorrecció, obre una claror viva sobre les conseqüències que, damunt d'una localitat secundària, van tenir els fets de la política general catalana, espanyola i mundial. És com si, per uns moments, alcéssim la cortina que vela unes intimitats i aquestes se'ns oferissin a l'esguard amb tota llur cruesa. Mercès al text que reproduïm se'ns mostren nues les cruels venjances, les inquietuds, els enganys i les espirituals misèries de la gent de la nostra ciutat en el moment tràgic que el país veia desaparèixer els seus furs. Imaginem l'enrenou que la coneixença dels fets devia dur a la població, l'agitació que movia els esperits, els comentaris que es suscitaven, la mobilització que originava entre els curiosos que volien presenciar execucions, espionar registres o simplement anar a veure allò que fos. Imaginem els rotllets de beates aturades en eixir de missa a la placeta de Sant Pere, els rotllets dels tenders dels carrers Major i de la Concepció i sobretot la commoció dels ròdols dels tertulians dels porxos del Mercadal, amb les anades i vingudes dels que portaven i esclarien noves. La reduïda població que aleshores es concentrava a Reus forçosament havia de bullir d'interès i apassionament.

D'altra banda sembla haver-hi una contradicció entre el títol i el contingut del manuscrit. Celdoni Vilà escrivia a darreries del segle xviii i era dinàstic borbònic. En l'advertiment dedicat al lector, es complau a expressar el seu gran amor al rei i a la pàtria i, en la portada, en assenyalar "nostre llegítim Rey Don Felip V, de gloriosa memòria" deix penyora a favor del vencedor, tal volta preocupat de no ferir susceptibilitats, que devien subsistir quan ell relatava coses esdevingudes vuitanta anys endarrera. El cronista repeteix els mots "Amor al Rey y la Pàtria", al titular del manuscrit, i ací hi ha, evidentment, un joc simulatiu o una contradicció inconscient: els fets relatats expressen simpaties envers un rei o pretendent determinat i antipaties envers un altre. Tal com ve redactat, el text delata l'existència d'unes

víctimes i, naturalment, d'uns victimaris. ¿Qui són els que expressen amor al rei i a quin rei, al parer o intenció de Celdoni Vilà? La sensibilitat moderna fa que el lector es situï sempre a favor de les víctimes. Però l'amor que aquestes manifesten és considerat criminal i traïdor pels victimaris. Que Vilà era conscient que allò que relatava donava "escàndol a la república, a Déu, al Rey i a la Pàtria", ho manifesten els mots que hem transcrit més amunt. Per això fa estrany que no s'adonés de la contradicció que hi havia entre aquesta consideració i el títol.

* * *

És molt possible que fets semblants als que van esdevenir-se a la nostra ciutat es produïssin a les altres poblacions del Principat. És indubtable que hi repercutiren igualment les disposicions de caràcter general que van afectar els reusencs. Amb tot, també és possible que entre nosaltres les revenges prenguessin un major relleu. És pot suggerir si la preferència, que Pere Joan Barceló va mostrar per Reus, fou originada per la correspondència trobada entre els partidaris que hi tenia. És possible, també, que l'originés el fet d'ésser la població important més pròxima a la seva nadiua de Capçanes. Pere Joan Barceló tenia una evident coneixença de tots els tocoms locals, per tal com havia acudit a Reus a vendre carbó gairebé cada setmana, abans d'esdevenir el guerriller popular. Tothom que conegui el Priorat sap que poca gent es mou a Capçanes si no és per acudir al mercat de Reus. Els de Capçanes tenen Reus com a segona pàtria. Això féu que Pere Joan Barceló fos considerat com a mig reusenc i, en la part del Camp que Reus presideix, trobés el caliu que li facilità partidaris. L'adhesió popular, que va merèixer el seu cabdillatge, s'accentua l'any 1719, quan compareix com a capdavanter dels exèrcits de França i Anglaterra, ara units

FESTIVA ACLAMACION,
QUE LA SIEMPRE FIEL,
Y LEAL VILLA DE REVS
celebrò en accion de gracias,

POR LA ALEGRE VENIDA
A CATALVÑA DE LA S.C.R. MAGESTAD
de nuestro amantissimo Rey,
y natural Señor

D. CARLOS III. DE AUSTRIA;
(QUE DIOS GUARDE)

REY DE CASTILLA, Y ARAGON,
Conde de Barcelona.

Y POR LOS FELIZES
PROGRESSOS DE SUS JUSTAS ARMAS.

EL DIA VIII. DE NOVIEMBRE DEL Año 1705.

Y LLANTO FUNEBRE

EN EL DIA IX. DE DICHO MES, Y Año,
por la fentida muerte del Serenissimo Señor D. JORGE
(por la gracia de Dios) Lansgrave
de Haffia, &c.

SIENDO IVRADOS DE DICHA SIEMPRE LEAL VILLA
de Reus, los Magnificos Señores, Iosef Simò Ciudadano,
Francisco Baldrich, y Felipe Belveny.

Con licencia: En Barcelona: Por Jayme Surià Impressor, á la calle de la Paja.

Portada del volum que conté l'ampulosa ressenya dels actes celebrats a Reus,
amb motiu de la vinguda a Catalunya de l'Arxiduc d'Austria.

per anar conjuntament contra Felip V. Notem que no és precisament en els dies immediats a la caiguda de Barcelona (1714), quan els fets que es registren en el text que ens ocupa prenen un major patetisme. La persecució cruenta pren molt de relleu l'any 1719, i encara més el 1720, com a conseqüència de la nova lluita que es produeix a Catalunya amb l'ocupació de la part fronterera per les tropes comandades pel mateix Duc de Berwick, que cinc anys abans havia rendit Barcelona al front dels exèrcits de Felip V.

* * *

¿Què representava Reus en la vida catalana de la primera meitat del segle xviii?

Segons el fogatge de Josep Aparici, compost l'any 1708 (8), Reus era la sisena població de Catalunya en importància demogràfica. Tenia al davant Barcelona que comptava 5.155 cases; Tortosa que, junt amb els seus nombrosos barris, en sumava 1.161; Vic en tenia 1.145; Mataró n'aconseguia 1.029, i Girona arribava a 924. Josep Aparici atribueix a Reus 902 cases. Seguint la relació de poblacions, segons llur xifra de famílies, després de Reus ve Valls, que en suma 784 junt amb els barris de Picamoixons, Fontscaldes i Masmolets. A continuació ve Tarragona amb 730 cases, Manresa amb 719 i Vilanova i la Geltrú amb 714. Les poblacions, que en importància demogràfica s'acosten més a les anteriors, resulten ésser Vilafranca del Penedès amb 623 cases i Lleida amb 600.

L'any 1717 (9), en plena repressió política, es va fer el cens oficial annex a l'obra del cadastre. D'acord amb les dades obtingudes aleshores, Reus esdevé la setena població

(8) Folis 49 a 60 del manuscrit signatura Arch. Reg. 5082; 516 de la Biblioteca de Catalunya.

(9) Josep Iglésies. El poblament de Catalunya en la primera meitat del segle xviii.

de Catalunya. Barcelona apareix amb 7.404 veïns, Tortosa amb 1.520 i Mataró amb 1.391. Vic aconseguix 1.044 caps de casa i resulta que ha perdut el tercer lloc que li atribuïa el cens d'Aparici: li han passat davant la indicada Mataró i també Tarragona, a la qual ara s'atribueixen 1.083 veïns. Ensenms que Tarragona, Manresa (amb el seus 1.030 veïns) passa davant de Reus, que apareix minvada a 818 veïns. Girona, que segons Aparici tenia més cases que Reus, resta reduïda a 775 caps de casa. Valls ostensiblement afavorida per les autoritats felipistes, a fi d'aminorar-li els tributs, apareix disminuït a 231 veïns. Després de Girona trobem Olot amb 724 veïns, Lleida amb 613 i Vilanova i la Geltrú amb 582. Una altra localitat que sembla afavorida amb una reducció tributària és Cervera, a la qual s'assignen 397 veïns. Aquest cens, però, fou objecte de moltes protestes, i uns anys més tard calgué confeccionar-ne un altre.

Mentrestant l'any 1718, amb motiu del nomenament de batlles i regidors derivat de l'aplicació del decret de Nova Planta, es van establir uns estats de població per deduir-ne el número de regidors que corresponien a cada localitat. A Reus li van assignar 700 veïns (10). Per fer un repartiment de "armas que se pueden nuevamente repartir entre Bayles y Regidores" amb destí a "estingir gente facinerosa" l'any 1720 es va fer un nou assignament de població. A Reus se li van atribuir els mateixos veïns, en números rodons, que la relació anterior (11).

Fou entre 1725 i 1735 que, sense prèvia consulta a les poblacions per part dels funcionaris de l'organisme pertinent, es va establir un nou recompte de població, que venia a esmenar les exageracions a què sembla que havia donat

(10) Iglésies. Obra indicada. A més, Arxiu de la Corona d'Aragó. Secció Reial Audiència "Corregimientos", número 185.

(11) Iglésies. Obra indicada. A més, Arxiu de la Corona d'Aragó, "libro décimo de consultas de la Real Audiencia", número 120.

lloc el de 1717. Segons el nou recompte, quant al nombre de veïns o caps de casa, Reus passa a ocupar el desè lloc entre les localitats del Principat. Barcelona torna a una xifra aproximada a la que li atribuïa Aparici en l'ésser-li reconeguts 5.481 veïns. La segona població catalana resulta ésser Vic, per l'assignació de 1.448 famílies. Segueix Tortosa amb 1.100 veïns, Mataró amb 1.029, Manresa amb un miler exacte, Girona amb 930, Tarragona amb 808, Cervera amb 800 i Lleida amb 760. A Reus se li reconeixen 740 veïns, i al seu darrera vénen Olot (668 veïns), Valls (666), Vilafranca del Penedès (550), Vilanova i la Geltrú (531) i Igualada (508) (12).

Però les xifres de veïns no donen una idea clara de la demografia d'una població. En el cas referit, per primera vegada en censos catalans, tenim assignades les xifres concretes d'habitants. No obstant, en comparar el nombre de veïns i el d'habitants atribuïts oficialment a Reus, ens trobem amb una evident anomalia. Per 740 veïns, s'atribueixen a Reus solament 1.968 habitants. En canvi a Valls, per 666 veïns, se li consideren 3.116 habitants i a Lleida, per 760 veïns, se li assignen 2.353 habitants. Encara a Olot, per 668 veïns es sumen 2.627 ànimes. Si les dades consignades en el cens fossin certes, les famílies reusenques serien molt minvades, o bé hi hauria molts dels seus membres absents, o la mortalitat hi hauria estat particularment propícia o, tal volta, la procreació reduïda. Cada família reusenca només tindria un promig de 2'65 membres.

Prescindint però d'aquesta rarsa, a base de les xifres d'habitants oficialment consignades en el període referit, Reus ocupa el lloc dotzè, quant a importància demogràfica, dins del Principat. Al davant té Barcelona (34.005 hab.), Tortosa (5.343 hab.), Tarragona (5.918 hab.), Mataró (4.783 hab.), Vic (4.743 hab.), Manresa (4.554 hab.),

---

(12) Iglésies. Obra indicada.

El Rey

77.37.

a

Amados y fieles Nros los Jurados de mi Villa de Reus,
haviendo resuelto salir a Campaña, poniendo me a la ter-
ta de mi Epto. que se halla en el Reyno de Valencia y Con-
tinuar los felizes progresos, q³ Conce de la Divina Omni-
potencia a mi justa Causa y dispuesto executar mi par-
tenza en Viente y Uno del Corriente pasando por Mon-
serate y aviendo de hazer noche el dia treinta en esta
Villa y Comer el siguiente, os lo participo para q³ dispo-
nais se prevenga en abundancia los mantenimientos,
Viueres Colchones, Sabanas y los demas generos os in-
nuare el ministro de esta Aud.^{ta} D.ⁿ Salvador Baldrich,
y se hazen precisos para mi E.^l Comitiva, q³ constara de
la q³ incluye la memoria adjunta, de cuya execucion
me dare por bien servido. Dada en Barcelona a diez,
y ocho de Junio de mill Sete Cientos y Seys años.

Yo el Rey

Por m.^o del Rey nro. P.^o
Enrique de Guzman

Comunicació de l'Arxiduc Carles d'Austria als jurats de Reus, amb signatura original del sobirà, anunciant la seva visita. Document n.º 37 del lligall "Guerra de Successió", de l'Arxiu Municipal de Reus.

L'Arxiduc preveu el seu pas per Reus el dia 30 de juny, però fins el dia 3 de juliol no tingué lloc la reial visita. Així mateix, enlloc de dirigir-se a València, s'encaminà a Saragossa.

Girona (4.473 hab.), Valls (3.116 hab.), Olot, (2.627 habitants), Lleida (2.353 hab.) i Cervera (2.112 habitants). Darrera Reus hi ha Vilafranca del Penedès (1.994 habitants), Vilanova i la Geltrú (1.771 hab.), Igualada (1.630 habitants), Sitges (1.606 hab.), etc.

Dins del Camp de Tarragona, fora Reus, Tarragona i Valls, la població més important durant tot el període del nostre interès fou la Selva del Camp, a la qual Aparici, l'any 1708, atribueix 340 cases. El cens de 1717 li fa un recompte de 456 i el de 1725 - 1735 la rebaixa a 343, amb 1.605 habitants. Si la xifra d'ànimes que el mateix cens atribueix a Reus fos exacta, la Selva i Reus es trobarien amb una importància real de població molt aproximada. Després de la Selva, la localitat més considerable en el darrer període era Riudoms amb 250 veïns i 983 habitants. Cambrils se li aproxima en quant al nombre de veïns (240), però resta molt per sota en el d'habitants (671). Mont-roig ofereix solament dos-cents veïns i una xifra d'habitants en relació a ells relativament alta (675). A les comarques immediates trobem Montblanc que, amb 250 veïns, suma 1.115 ànimes i Falset que, amb 201 veïns, en suma 837.

Reus posseïa aleshores una important indústria d'elaboració d'aiguardents i un comerç d'exportació d'aquest producte, particularment a Anglaterra i Holanda. El text de Celdoni Vilà ho transparenta prou quan posa de manifest com un assessor escortat per un estol de cavalleria, va venir de Tarragona i va irrompre a les principals cases exportadores (Frenys, Soullivan, Carey, Salas) amb el pretext que mantenien relacions amb aquells països, aleshores enemistats amb Espanya. Així mateix la importància que es dona als conflictes derivats de l'estancament dels aiguardents, i la tributació d'alcohols, delata amb quin extraordinari interès els reusencs seguien la perjudicial maniobra. El fet és doblement significatiu si hom té en compte que la

persona que escrivia el dietari era un argenter i, per tant, poc interessada en allò que pogués afectar els aiguardents. Unes altres indústries, que de temps d'antic eren considerades com a característiques de Reus, eren la fabricació d'estamenyes, el retorçar lli i seda i la fabricació de curtits. El text ens parla concretament de les adoberies de la Raseta (Raseta de Sales).

La vida de la localitat es concentrava a la plaça del Mercadal, on hi ha la Casa de la Vila. Un imprès contemporani elogia la nostra plaça en la següent forma: "como es en quadro y contiene en sus quatro lienzos los mejores edificios, cuyas ventanas se miran con grave proporción en líneas iguales, ofrece el objeto más grato a la vista" (13). Els porxos eren el lloc preferit per al passeig i la reunió. El text transporta converses i actes esdevinguts en aquests porxos com a conseqüència de les tertúlies que s'hi feien. El clos de muralles continuava cenyint la població, per bé que molt malmès. Encara existien els portals amb altars i una part del fossat on es llençaven les escombraries. Fora muralles hi havia, per bé que inacabada, l'església de la Sang enfront del portal de l'Hospital. A continuació, el començ d'un carrer que es prolongava amb el camí de Valls. També fora muralla, a la part ponentina, hi havia el convent de Sant Joan i a migdia el de Sant Francesc. Entre 1701 i 1724 és construït el de les monges carmelites, que dona lloc a la plaça de les Monges (avui plaça de Prim). A banda i banda de la població ja existien les ermites del Roser i de Misericòrdia.

El portal de Monterols donava entrada a la vila per la part nord. En partien un ample camí que anava al convent de Sant Joan, i un altre que ascendia cap a les basses del

---

(13) "Festiva aclamación que la siempre fiel y leal villa de Reus celebró en acción de gracias por la alegre venida a Cataluña de la S. G. R. magestad de nuestro amantísimo Rey y natural senyor Don Carlos III, de Austria, etc.". Barcelona, 1705.

Pedró. Aquest darrer es va transformar, l'any 1733, en carrer. Des de principis del segle la població s'havia anat expandint molt lentament, part de fora dels murs. El 1615 fou obert el pas del Baluard per anar més còmodament a Sant Francesc. L'any 1600 ja hi havia edificis amb obertures a la banda forana del mur, a la part immediata al portal de la Font. Fins a 1706 no es fa, però, l'alineació inicial del carrer del Batan. El 1728 es concedeix permís per a obrir portes a l'actual raval de Robuster, i fins el 1729 no es permet de fer el mateix a les cases que formen mur del raval de Jesús. A l'interior de la població, les cases eren acabades amb grans barbicanes, que arribaven gairebé a obstruir la visió del cel. Les justificava una pluviositat que devia ésser superior a l'actual. El text ens parla d'alguns fenòmens meteorològics i d'unes rierades que afectaven la banda de l'església de la Sang i el portal de l'Hospital, així com la Raseta de Sales. L'autor també es complau d'esmentar que, pel setembre de 1739, aquesta part de la població sofri tres rierades successives, una de les quals entrà fins a mig carrer de l'Hospital. Assenyala que el portal, que donava entrada a aquesta part de la vila, va quedar sense portes.

Per tot el segle, les velles finestres de les cases es van anar substituint per balcons, la majoria amb barana de ferro. Al començ del camí de Riudoms hi havia la gran creu de pedra que ara es troba a la plaça de la Sang.

Un bell resum de la nostra localitat ens l'ofereix l'imperial escrit de la concessió del títol de ciutat, signat per la reina governadora el 3 de juny de 1712, del qual ens complau oferir la següent traducció: "resta situada enmig de la plana del dit Camp de Tarragona, amb una gran església arranjada amb bells altars i un prior, vuit prebendats i el número proporcionat de residents, amb una espaiosa plaça, amb sumptuosos edificis i muralles, amb gran nombre d'habitants, de nobles, cavallers, mercaders i artifexs que

l'adornen de qualsevols arts mecàniques. Més encara, en dies de mercat, s'acostuma a reunir a Reus un nombrós concurs d'homes de les viles veïnes, per la qual cosa el comerç cada dia va en augment". L'imperial document afegeix encara: "A més, el comú de l'esmentada vila es diu que és senyor de la Quadra de Calvó, i cada any els jurats i homes bons d'aquella acostumen prendre'n possessió i designar batlle. El territori, en el qual la mateixa vila resta situada, és tan ric i fecund, que no sols proporciona als seus habitants tot el necessari per a viure, sinó que també proporciona als estranys que hi aflueixen la seva anona màxima per a subvenir llurs necessitats" (14).

* * *

Com és sabut, el testament de Carles II. va originar la Guerra de Successió. Per un costat, Felip V. de Borbó, duc d'Anjou i nét de Lluís XIV., i per l'altre, l'Arxiduc Carles, fill de l'emperador Leopold, es disputaven la corona. Un dels compromesos amb l'Arxiduc era el coronel de cavalleria Joan Nebot, nadiu de Riudoms, el qual, tot l'any 1704, prepara ocultament l'alçament dels catalans a favor del pretendent austriac. Quan Nebot s'embarca, cridat pel seu rei, resta al Camp de Tarragona Magí Vilas, que prossegueix la tasca anti-borbònica. Vilas agita els esperits reusencs i, el 22 de juny de 1705, el Consell local l'empresona. La mateixa nit és violentada la presó, i Vilas és posat en llibertat. Abans, pel mes d'agost de 1704, Joan Nebot forma part de les forces imperials que ocupen Gibraltar i pel març de l'any següent li ordenen que passi de bell nou a Catalunya proveït d'una carta que diu: "El portador de la presente lleva encargado un negocio del servicio de S. M. (que Dios guarde) como muy largamente

(14) Vegi's l'apèndix n.º 2 del present volum.

se referirá a boca en donde convinieren. Y para que conste, a fin de que se le de todo auxilio y favor, firmo la presente Jorge Landgraw de Hessen" (15). L'Almirall de Castella adherit a la causa de l'Arxiduc escriu també a Joan Nebot, remetent-se a allò que li explicaren el rector de Vilavella, Antoni Pons, i el capità F. Armentera, els quals provenen de Portugal proveïts d'una carta amb instruccions del Rei Carles III.

El 24 d'agost les armades anglesa i holandesa despleguen la senyera de l'Arxiduc davant les platges barcelonines, i el dia 28 el nou rei desembarca. Mentrestant un parell de dies abans, Joan Nebot va alçar-se a la seva vila nadiua de Riudoms i el dia 27, o sigui la vigília del desembarc reial, acudia a Reus a rebre jurament de fidelitat a favor de Carles de la gran majoria de veïns de la nostra ciutat. El dia 29, des de Reus, envia un delegat a Valls i nomena una junta adherida a Carles d'Àustria per regir aquella universitat.

El 14 de setembre a Barcelona té lloc la batalla de Montjuïc. Als ulls dels catalans, el qui estava destinat a ésser el veritable heroi de la guerra, era el landgrave Jordi de Hessen-Darmstadt, el qual s'havia guanyat la nostra simpatia en el període del regnat de Carles II. en què exercí el càrrec de virrei. Però el fat volia que caigués en aquesta topada, la primera que tenia lloc després del desembarc. La fortalesa de Montjuïc es va entregar el dia 17. El dia 9 d'octubre signaven la capitulació de la Ciutat Comtal. El dia 15 el Consell de Reus resolía no reconèixer altra autoritat que Carles III. com a únic i legítim sobirà (16).

---

(15) Documents inserits en les "Narraciones Históricas desde 1700 a 1725", de Francesc Castellví, segons la còpia manuscrita que en va treure S. Sanpere i Miquel.

(16) D'aquest període transcrivim el següent rebut, que constitueix un paper solt del lligall "Guerra de Successió", de l'Arxiu Municipal de Reus: "Dich jo lo baix firmat que lo dia 24 de octubre de 1705 he rebut per compte del Senyor Don Joan Nabot coronell de cavalleria espanyola una pesa de

Pel setembre el coronel Josep Nebot, germà de Joan, rendeix Flix, Miravet i Tortosa. En la carta amb què l'Arxiduc el felicita per l'ocupació de Flix li encareix que guardi el coll de Balaguer. Per l'octubre Joan Nebot aconsegueix la capitulació de Tarragona. L'Arxiduc dóna comissió particular a Joan Nebot i escriu "doy y concedo por la presente al dicho coronel todo el poder y facultad que se requiere para tratar, conferir y ajustar con el Governador, Ciudad y Arzobispo y Cabildo de Tarragona los pactos y capitulaciones que tendrá conveniente a mi Real servicio y causa común". Pel desembre l'Arxiduc ordena a Joan Nebot que guarneixi Arnes, Horta i Vallderoures i la carta diu: "eviten los estragos y ruinas que ejecutó el enemigo en la villa de Montroig". Seguidament ordena als germans Nebot que passin a València (17).

Abans de l'entrada oficial de l'Arxiduc a Barcelona, el 26 d'octubre, es va rebre a Reus una carta signada pel propi rei Carles, agraint la seva adhesió i fent promesa de defensar les llibertats del país. La relació de les grans festes que es van celebrar a Reus, amb motiu de la victòria de l'Arxiduc, són emfàticament relatades en el volum "Festiva aclamación que la siempre fiel y leal villa de Reus celebró en acción de gracias, por la alegre venida a Cataluña de la S. C. R. Magestad de nuestro amantísimo Rey, y natural Señor don Carlos III. de Austria (que Dios guarde), Rey de Castilla y Aragón, Conde de Barcelona... el día VII de noviembre del año 1705" (18) les quals van

---

artillería de ferro en los tractes y 12 bales de ferro de dita pesa. Y per ser la veritat ho firmo en Reus dia y any sobradit, la qual pesa es de la vila de Cambrills y se l'antornan a dita vila y se és entregada per los magnífichs Jurats de la vila de Reus. — El ajudante don Fernando de Mendoza y Pimentel".

(17) Castellví, lloc citat. Documents.

(18) Imprès a Barcelona per Jaume Surià l'any 1706. En reproduïm la portada en el present volum. La ciutat es va superar en motiu d'aquestes festes. Transcrivim del volum indicat: "Al salir de esta función, se halló el concurso engañado, porque pensando tropezar con las sombras de la noche, halló al emisferio tan claro, como en medio del día. Ardían en las calles muchas teas. En

Pedra amb l'escut de Reus, esculpida l'any 1736 i posada
a la desapareguda Font Vella.

(Museu Municipal de Reus.)

enllaçar amb les no menys solemnes celebrades dels funerals a la memòria del landgrave de Hessen-Darmstadt.

Magí Vilas és nomenat governador de la vegueria i el Camp de Tarragona. Ara els seus esforços s'encaminen a obtenir homes aptes per a la lluita armada. Reus és requerit a oferir el seu contingent. L'eufòria a favor del rei austriac sofreix la primera investida quan, per l'abril de 1706, es sap que els exèrcits francesos, que entren a Catalunya per ajudar Felip V, són a les portes de Barcelona i aconseguixen ocupar Montjuïc. A Reus es reparen precipitadament els murs i tothom, àdhuc el clergat, es prepara a exercitar les armes. Aquesta volta, però, la Ciutat Comtal es salva gràcies a l'arribada de l'esquadra imperial. Les tropes borbòniques es retiraren, i el fill de l'emperador Leopold va semblar que tenia la guerra guanyada.

El 18 de juny es tramet a Reus la notificació signada de mà del propi Arxiduc, fent saber la seva visita amb motiu d'anar a posar-se al front dels seus exèrcits en operacions (19). En la reunió del Consell local del dia 18 s'acorda el programa dels actes a realitzar en honor del reial hoste.

El 3 de juliol de 1706 l'Arxiduc amb la seva copiosa perruca de llargs tirabuixons, la seva rica casaca colorejada i el seu aire seductor, muntat en un magnífic corser gris, va fer la seva gran entrada a Reus precedit de la mulassa, els gegants, les cobles de manestrils, les senyeres de les confraries, els jurats dalt de cavall amb les gramalles de domàs, tot el senyoriu local també muntat en airosos corsers

---

las ventanas y galerías tantas achas, faroles, linternas, bombas y otras luzes, que afirman los de la edad mayor, no haber visto otra vez cosa semejante". Es va illuminar el campanar però "parece se enojó el emisferio, por ver que tanta luz le usurpava la jurisdicción, quitándole la capa de sus sombras o negando a la vista su manto de estrellas: porque el ayre embiando un continuo soplo porfió en malograr las prevenciones hechas". Com es veu, el famós vent "serè", característic de la nostra comarca, no es va mostrar gens austriacista.

(19) Lligall "Guerra de Sucesión", document n.º 37. Arxiu Municipal de Reus. El reproduïm gràficament.

diert Son Batlla supuerto que sabem lo Menxe de
Cavas que porã dir Cairons per atoxan la aigua, pò-
semlo ala preso, y ell dixã lo perqué ho feu, ho qui
lai feu sex parã en aquell temps, y complixem
ala nostra obligació

Nota = Jph Arboli Barbés, diu que lo any 1719, Son Para se
trobava Regidor y obrex de dita Vila, y se recorda molt
bè obriran molts pous de dita mina del aigua nova, y
escoraxen y perdernunt molta aigua, y anals in-
drets haont era lo fxau mai li volquexen prametxa
hobria ni sex obrir lo xech dela mina que bastanta-
ment ho devian saber.

Nota = Salvador Roselló Regidor 7te Medique (diu Fina)
en lo porxo de Molins encompañia de molts altres, que
lar 4 Visuxadors sobra dits entraren dins la mina de
Gavaldá foren Presa de Tuxant. y diposaren en poder de
Pera Gay Horaxi quen llevã acte, com abaix ala mina
se coneixia molt bé las Clotets anterra de las gotetas
queyan desobra la xiexa del aigua espongia dela mina
de la aigua nova, per la xiexa, y que la aigua de Gavaldá
havia minvat 2 travesar de dit al xech del pãu.

Plana del manuscrit "Amor al Rey y a la Pàtria", de Celdoni Vilà.

y son fill Dⁿ Gaspar Baldrich anaren en
Tarragona a fer Empenyar, y A 12 del dit mes lo
aportaren en Reus lo Galant ala presó al sep
asegurat per lo Arquebisbe A 14 dit lo Sargento
de Brigada lo acompanyá ab 6 Soldats a Tarragona
per Esposarlar, y redigué que Dⁿ Gaspar puja dalt
Palacio ab las pistolar alcortat per matar lo Galant
y su Ilustrissima lo tingué 2 dias arrestat = Nota
Desposats que foran al Galant lo tornaren ala
presó en Reus, y la Señora la retirá lo Sargento
de Brigada en casa son patró Sexoni Clariana
perque la seus parents no la volgueren ni tant
sols donarli un trist mocador, havent sortit de
casa ab la xopa de cada dia ab una mantallina molt
dolenta.

Nota = Que ans de fugir de Casa dita s'ha li tingueren
son Galant 6 mesos havia ala presó per de nuyar
dit Casament, y de nit lo tregueren il feren pasar
a Vich en altre Regiment amanexa de Destexo
y quant pogué lográ la paraula havia donada ala
dita Señora.

A 8 de 8 bre de 1734. Partí la Armada Naval
de Barcelona per la Via de Italia — y ab breu
tempo Conquistaren tota la Italia mena Mantua

los
Plana del manuscrit "Amor al Rey y a la Pàtria", de Celdoni Vilà.

i la multitud a peu aclamant el sobirà. Seguien a aquest les set-centes cinquanta persones i altres tantes cavalleries, que constituïen el seu acompanyament. Va ésser ornat el portal de Sant Pere i els carrers foren coberts d'espigol, amb els balcons i finestres plens de "draps bonics". El rei va recórrer els carrers de Sant Pere, del Mar i la plaça del Castell. En entrar a la plaça del Mercadal va saludar la multitud. Amb motiu de la reial visita havien col·locat el gran balcó de Casa de la Vila. El rei va seguir pel carrer Major i, baixant del cavall, va entrar a la parròquia. Diu Andreu de Bofarull (20), treient-ho de les memòries del doctor Güell (foli 142) existents a l'Arxiu Parroquial, que es va negar ben gentilment a posar-se sota el tàlem, manifestant que això tan sols corresponia al Santíssim, però la relació contemporània dels actes, que inserim al final del present volum (21), afirma el contrari. Les senyeres de les confraries omplien el temple i, en eixir-ne, van desfilar davant del sobirà, el qual va anar a aposentar-se a la Casa de la Vila disposta en Palau Reial. A migdia hi hagué besamans i a la tarda actuaren les danses davant del sobirà. A la nit hi hagué grans lluminàries particularment al Mercadal i al campanar, de tal forma, que, segons diu la relació indicada, "pareixia tot lo sel un incendi". L'endemà van seguir els actes provocats per la reial presència fins a la tarda, que els il·lustres hostes es van adreçar a la Selva del Camp, Alcover i Valls, camí de l'Aragó.

---

(20) Primera edició dels Annals, volum II, plana 65. Segona edició, plana 162.

(21) Apèndix número 1, extret del "Llibre de Promenies" de l'Arxiu Municipal de Reus. És, però, curiós de fer constar que alguns cronistes dels altres pobles visitats per l'Arxiduc en el mateix viatge, tal com fan els nostres doctor Güell i Andreu de Bofarull, remarquen el seu gest de negar-se a posar-se sota el tàlem. Diu Puiggener en "Historia de la villa de Valls" (Valls, 1881): "Hizo pues don Carlos de Austria su solemne entrada en la villa entre vítores y aclamaciones, sin querer de ningún modo colocarse bajo el palio que era llevado por prohombres del Consejo".

Mentrestant alguns fragments de l'exèrcit de Felip V. restaven a Catalunya. El 8 de setembre de 1706 va ésser ocupada l'ermita de Misericòrdia per mil cinc-cents soldats borbònics procedents de Tortosa (22). Van eixir mil dobles sota l'amenaça de saqueig, però unes gestions oportunes de les autoritats civils i eclesiàstiques aconseguiren que s'acontentessin amb 4.800 lliures i deixessin la població. Dins d'aquesta, l'alarma havia estat extraordinària, i molts reusencs havien fugit vers la muntanya.

L'any 1707 l'Arxiduc és de bell nou a Barcelona. El 25 d'abril té lloc la batalla d'Almansa desfavorable a les seves armes. Les tropes borbòniques ocupen València i Aragó, els furs dels quals foren encontinent abolits. El dia

II de setembre es clou el setge de Lleida, la qual es va rendir el dia II de novembre. Durant el curs dels anys 1706 i 1707 a Reus s'havien estat rebent pressoses demandes d'ajuda militar. El Consell posava nous contingents d'homes en armes, els quals competien en bel·licositat amb els de Valls, fins al punt d'originar un conflicte per voler les forces de les dues localitats veïnes tenir el privilegi d'ocupar sempre la vanguardia (23). En entrar el 1708 a Reus hi

Escut de l'Arxiduc Carles extret d'un segell del Museu Municipal de Reus.

Dibuix de J. Besora.

(22) Seguim indistintament a Andreu de Bofarull i el manuscrit de Celdoni Vilà en la relació dels fets locals.

(23) "Llibre dels Concells" de l'Arxiu Municipal de Valls, any 1706, foli 356, transcrit per Puiggener (Hist. de la villa de Valls): "Se ha rebut una carta del senyor Baltasar Casas, altre dels capitans té esta vila en campanya, junt amb decret del senyor conde de Ullafeld, que diu que, vistes les disputes

havia tropes angleses encasernades. El 15 de maig de 1708 es rendeix Tortosa a les tropes borbòniques comandades pel duc d'Orleans, després d'un mes i mig de lluita. Aleshores, per tota la comarca que Reus presideix, hi ha un gran trànsit de miquelets procedents de la defensa de Tortosa. La Comuna del Camp acorda encarregar-se de la defensa del coll de Balaguer, fent front al perill de l'avanç borbònic.

L'arribada de nous reforços, vinguts per mar, sembla afavorir la causa dels àustries, que l'any 1709 aconseguixen fer retrocedir els borbònics i ocupar Balaguer. El Sant Pare Climent XI reconeix Carles com a rei d'Espanya. El 28 de setembre de 1709 els borbònics ocupen de nou el santuari de Misericòrdia. L'endemà entren a Reus 1.200 infants i 80 cavalls procedents de l'ermita i 1.800 homes procedents de Lleida. Romanen a la població fins el 4 d'octubre.

L'any 1710 Carles aconseguix la gran victòria d'Almenara, on l'exèrcit borbònic havia quedat desfet. És novament derrotat a Saragossa i les portes de Madrid queden obertes al vencedor. Carles hi entra el 28 de setembre, però no hi troba la compenetració en què confiava. Torna a Barcelona mentre els borbònics, amb l'ajuda de l'exèrcit francès, ocupen de nou la capital espanyola i aconseguixen seguidament victòries positives sobre els seus enemics. L'any 1711 les tropes franceses aliades de Felip V. ocupen Girona i la Plana de Vic. Per l'abril, Carles esdevenia emperador d'Alemanya, i això donava un tomb completament nou a la

---

tenen los de Reus ab los de Valls sobre la vanguàrdia, havent de eixir junts ab los de Reus, lo senyor Magí Vila ha proposat al conde de Ullafeld, per no haver de arribar a ningunas quiebras, ni disputas, y per no faltar al servey del Rey nostre senyor q. D. l. g.; y los capitans junts han determinat, no obstant lo decret, de donar est avís, perquè en ningún temps nos pugan culpar de haver condescendit en que se posàs en sort qui ha de portar la vanguàrdia, com en dit decret ho ordena lo senyor conde de Ullafeld. Lo tenor és que per are y per esta vegada solament, sens poder per ningún temps servir de exempla, se tingui a sort a qui tocarà lo aportar la vanguàrdia, per ser est servey de tanta importància”.

lluita. L'oposició de les potències aliades a Felip V, derivava del desequilibri que originava l'excessiva preponderància que prenia la casa de França amb la possessió conjunta de les corones francesa i espanyola. Ara un fet semblant es donava en Carles, que podia esdevenir a la vegada emperador d'Alemanya i d'Espanya. La diplomàcia va prendre una nova orientació.

Carles es va embarcar a Barcelona camí de Viena, on havia d'ésser-li imposada la corona imperial. Com a prova dels seus sentiments envers els catalans, va deixar ací l'Emperadriu. Aquesta, el 3 de juny de 1712, concedeix a Reus el títol de ciutat, amb la facultat de portar dos macers vestits de vermell amb maces de plata alçades. Concedeix, no gens menys, que l'escut de la rosa es pogués posar al pit d'una àguila imperial amb les ales desplegadas sobre camp d'or, sostingut per dos lleons. La notificació d'aquests honors es fa a Reus en la reunió del consell del 19 de juny (24).

---

(24) "Vui diumenge, que contam als 19 dias del mes de juny de 1712, fonch ajustat y congregat Concell vulgarment dit de Cent en la sala de la Casa de la Ciutat, lloch sòlit y acostumat, de manament dels illustres senyors Jurats, toch de campana y paraula dels verguers en lo qual assistiren y foren presents los Concellers infrascrits, y següents... En lo qual Concell fonch per dits illustres senyors Jurats participat com en atenció de tenir alguna intelligència de voler Sa Magestat, Déu la garde, ilustrar esta universitat, ampliant la Real Gràcia de 1707 y de urgir molt la necessitat de recobrar-se las sumas adelantadas a las tropas inglesas; oferint-se lo cas a propòsit per la notícia de haver arribat crescudas sumas per a ditas tropas, deliberà lo illustre y sabi Concell passasen a Barcelona lo illustre Jurat en Cap, Joan Batista Claveria, y lo doctor Anton Gavaldà ab poder suficient per una y altra incumbència. Y com dits illustres senyors, després de haver conclohes las dos dependèncias, se hajan ja restituit a esta ciutat, per ço se ha convocat lo present Concell, a fi de que Vostra Senyoria comprega lo obrat per dits síndichs y lo que esta universitat ha gloriosament conseguit de Sa Magestat, Déu la garde. — Seguidament fonch feta relació extensa per dit illustre senyor jurat, manifestant a l'illustre Concell haver-se dignat Sa Magestat, Déu la garde, en atenció del reial decret de 1706 per lo qual queda esta universitat libre de allotjaments, trànsits y bagatges, y ab la concessió de las demés prerrogativas y exempcions gosan las ciutats y en remuneració dels grans serveis, de moviment propi y espontàneament, ampliar la referida gràcia, condecorant esta universitat ab lo nom y títol de *Imperial Attenta Ciutat*, ab la concessió de aportar masses per

Pel setembre de 1712 Anglaterra va signar la pau amb França i Felip V. Mentre l'exèrcit alemany-català bloqueja Girona, entra en el Principat el duc de Berwick amb vint-mil homes en socors de la plaça, al mateix temps que Portugal abandona l'aliança contra els borbons.

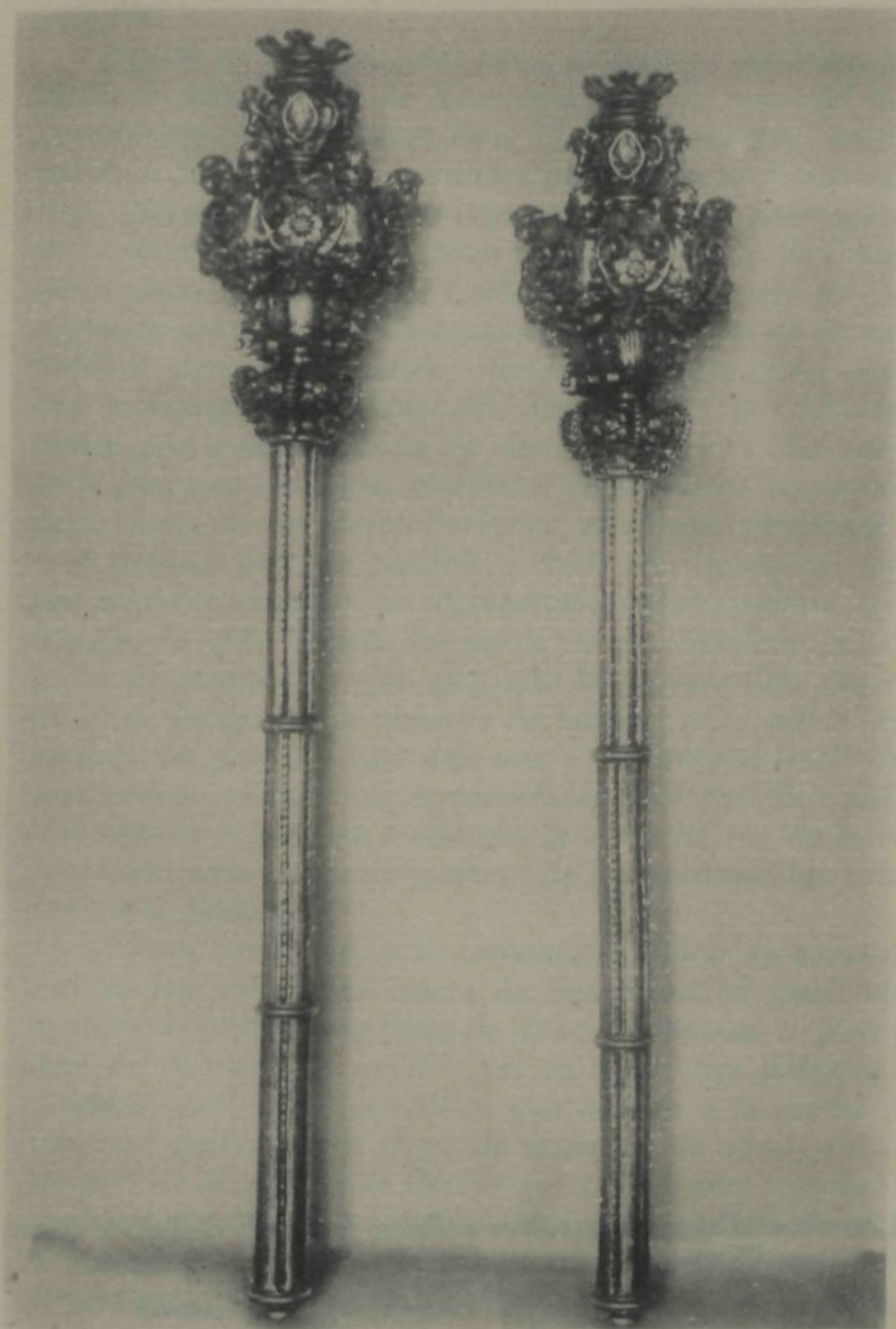
Pel maig de 1713 l'Emperadriu deixa Barcelona. El dia 14 havia tingut lloc el tractat d'Utrecht, que representava la retirada de les tropes alemanyes que lluitaven al costat dels catalans. Catalunya decideix continuar la guerra tota sola contra França i Felip V. El 14 de juny. Tarragona és lliurada als borbònics, i el 25 Barcelona quedava assetjada. Durant la resta del 1713 i el 1714 tot Catalunya es trobava en armes. Diversos cabdills es batien arreu amb els generals felipencs. Un dels més populars, que més endavant assolirà un relleu extraordinari, és Pere Joan Barceló, conegut per Carrasclet o Carrascla, el qual actuava particularment al Camp de Tarragona.

Pel gener el famós Patiño, intendent general de les tropes borbòniques, és a Reus per exigir el pagament de l'impost de guerra. El 6 de març l'emperador Carles signava la pau de Radstadt amb França, la qual deixava sense resoldre el problema dels catalans. El pitjor era, que no encloïa la retirada de les tropes franceses de Catalunya. Mentrestant el duc de Berwick formalitzava el setge de Barcelona. Per fi, el dia 11 de setembre de 1714, després de tretze mesos de veure's voltada per l'enemic, es realitzava l'assalt general

---

... sos verguers en los actes públics y la de posar per armas una àguila ab las alas extesas dins un camp dorat que mantinga dins son pit la Rosa, antich blasó de la vila y als costats dos lleons que sustenten l'escut. A qual gràcia correspongueren dits síndichs, demanant audiència y lograven besar la mà a Sa Magestat, rendint-li ab vivas expressions las gràcias de tant singular mercè de part d'est comú. Y en quant a la dependència de la cobrança, se ha lograt lo conseguir lo atrassat, que són 6.690 p. de vuit per lo prestat y 128 p. de 8 per lo que.s devia del forratge atrassat. Y feta dita relació, se donaren ad invicem las norabonas y las gràcias als dits senyors per sa bona conducta, donant fi al present Concell". — Paper solt cosit al "Llibre de Concells", vol. 15. 1710-1714, entre els folis 42 i 43. Arxiu Municipal de Reus. (Còpia de l'arxiver local senyor Joan Puig i Alguer.)

Les maces d'argent concedides a Reus, junt amb el títol de ciutat,
per l'Emperadriu en funcions de regent de Catalunya.

(Pes: 5 quilos cada una. - Alçada: 1'05 - 1'06 metres.)

que lliurava la Ciutat Comtal a les tropes franceses i espanyoles.

Aquest fet transcendent per a la història del Principat, afecta la vida pública de Reus com la de la resta del país. Sembla que entre nosaltres Felip V. tenia únicament les simpaties de les persones ressentides per l'actuació de les autoritats que ens havien vingut representant, i dels acomodaticis més o menys aprofitats de totes les situacions. La deslleialtat que s'anava accentuant de Carles d'Àustria envers els compromisos contrets amb els catalans i la convicció de salvar la població de nous perjudicis, oferint-la sotmesa al rei vencedor, eren arguments a favor dels darrers. Andreu de Bofarull indica que, a partir del 28 de setembre de 1709, dia que va tenir lloc una ocupació pacífica i relativament respectuosa de la ciutat per un exèrcit borbònic, es va anar preparant un cert ambient que féu possible, a Felip V., de trobar, en el seu moment victoriós, la col·laboració imprescindible. Tanmateix, la gran massa del poble es va significar pel seu sentit de reserva. És clar que, sota la senyera dels dos reis en litigi, bategaven sentiments de fidelitat a les velles institucions del país per part dels uns, i de compenetració amb una novetat política que es consolidava per part dels altres. Tal vegada és aquí on trobaríem la veritable raó de la violència extrema i el desfermament de les passions que caracteritza el període.

A Reus havia quedat de comandant militar un aventurer que es feia anomenar comte de Beaumont, el qual havia aconseguit formar una força de dos-cents homes. Segons un acte del Consell de la Vila, es va oferir per defensar la població contra els guerrillers que anaven a la deriva per camins i pobles. Però el 17 de setembre de 1714, sis dies després de la caiguda de Barcelona, a la primera topada tinguda a l'alzinar de la Canonja amb un estol d'irredentistes, el comte fou mort. Entre els guerrillers caigué aquell que el text anomena el "bort del príncep Darmstadt", el cadàver

del qual, portat a Reus, fou objecte d'un tracte irrespectuós per part de les autoritats subalternes (25). Ara, les exigències apremiants que rep el Consell de la vila són de diners, demanats per les autoritats borbòniques. Patiño és a Reus el 6 d'octubre de 1714 per forçar la contribució econòmica, com hi serà de nou, l'any 1715.

L'acte comès amb el cadàver del "bord del príncep Darmstadt" és l'únic fet luctuós, que trobem consignat en la relació que ens ocupa abans de l'any 1719. Celdoni Vilà, d'acord amb Fina, anota diverses detencions realitzades per les dues parts en lluita, però totes acaben en avinences de tipus particular o en simples manesleries. Anota també algunes vexacions sofertes, dins de la vila, pels partidaris de l'Arxiduc, i àdhuc actes de petulant pillatge, com els comesos per la famosa dona Maria de Portugal, però sempre, en aquest període, les vides són respectades.

Mentrestant, l'any 1716, Felip V. signava el decret de Nova Planta que derrocava tota la vella organització política i tributària del Principat. Prenia aleshores tota la seva força el grup acomodaticí, al qual anaven a parar, com és natural, la totalitat dels càrrecs i representacions, mentre els antics partidaris de l'Arxiduc es recloïen en un irredentisme furios. Però s'esdevé que el 1717 es constitueix la Triple Aliança contra Felip V., de la qual forma part França, que fins aleshores havia estat la seva aliada. En nom d'aquella, el 1719 les forces franceses entren de nou a Catalunya. Feia cinc anys que, damunt dels nostres camps, Anglaterra i França havien lluitat com a enemigues, al costat de Carles d'Àustria la primera, i de Felip V. la segona. Ara totes dues ensems feien una crida als catalans

---

(25) Hi ha una estranya confusió en la plana 173 de la segona edició dels Annals de Reus d'Andreu de Bofarull, entre la persona del príncep Darmstadt i aquest bord, la qual sembla fer dir a l'illustre historiador local que, qui va morir a l'alzinar de La Canonja, fou el propi príncep, el traspàs del qual havia ocorregut el 1705 a Montjuïc.

MATER MISERICORDIÆ REVSINÆ .

B la present certificam , y fem fé nosaltres, los Regidors de la Vila de Reus , Camp, y Arquebisbat de Tarragona del Principat de Catalunya , lo any present , y avall escrit, com

Lo Sr. Lluís Vintí Quatre i Benafina de la Reial Audiencia de Catalunya y Benafina de la Audiencia de Valencia de la present Vila de Reus a tot de triplex y nueva anjo, banda serrada, paricio de la present Vila ab son Círcle y bagages para el Reyne de Navarra y para haer convenga //

en la qual Vila, y Territori tenim (gracias à Deu) entera salut, fens suspició de Pesta, ni altre mal contagiós : Perçò se fa la present Certificatoria, çots lo fello ordinari de dita Univeritat, referendada per lo infraescriu Secretari, ò Escriuà de la Sala del Consell de dita Vila. Dat en sa casa al 16. del mes de *Abat* — any dela Nativitat del Senyor 1739.

De manament dels Magnífichs Regidors de Reus.

J. D. Joseph Adria Secretari

incitant-los a alçar-se altra volta contra Felip V. El propi duc de Berwick, que en nom d'aquest darrer rendia la ciutat de Barcelona l'any 1714, anava enfront de l'exèrcit aliat i a la Seu d'Urgell proclamava de nou la vigència dels privilegis del Principat que decisivament havia contribuït a derrocar. Aleshores prenia un popular relleu la figura d'un home de les comarques meridionals catalanes. Ens referim a Pere Joan Barceló.

El manuscrit de Celdoni Vilà es subtitula, segons la coberta, "vinguda de Pere Juan Barceló, dit Carrasclet, en Reus" i, segons la portada interior, "vàrias noticias ocorregudes en Reus, comensant en lo any 1714, y en particular en 1719, sobre los disturbis del Cedisió Carrasclet". Aquests enunciats sobre el famós guerriller poden fer que, una vegada llegit el volum, el lector normal es senti defraudat: les referències del text a la seva persona són més reduïdes del que caldria esperar. Sobretot l'entrada del Carrasclet a Reus, el 26 de juliol de 1719, amb la comunicació que va tenir amb persones molt significades, la lluita armada als porxos d'una banda de la plaça del Mercadal i el captiveri consegüent d'un grup d'hisendats, semblen ésser escamotejats per Ramon Fina o almenys per Celdoni Vilà.

Sobre Pere Joan Barceló tenim les abundoses notícies que ens proporcionen les "Narraciones Históricas desde 1700 hasta 1725" del contemporani Francesc Castellví de Montblanc, una còpia manuscrita de les quals, feta per Salvador Sanpere i Miquel, es guarda a la Biblioteca de Catalunya; un assaig biogràfic, publicat per Ricard Ferrater al Butlletí de l'Agrupació Excursionista de Reus l'any 1917, el qual peca de no haver consultat les indicades "Narraciones" inèdites de Castellví, i l'obra també inèdita del doctor Joan Mercader "Catalunya en el moviment internacional consegüent als tractats d'Utrecht-Radstadt", així com les ineludibles referències que fan a les seves gestes les obres d'història general catalana.

L'any 1682 Pere Joan Barceló va veure la primera llum a Capçanes, localitat del Baix Priorat que aleshores es considerava dins el terme de Tivissa (26). Ricard Ferrater va buscar inútilment l'acte de naixement. El pare de Pere Joan era un petit propietari que, endut per un ideal, es va allistar a les ordres del coronel Joan Nebot. Era capità l'any 1705 i va morir en una acció vora Mora. Tenia al seu costat els seus dos fills. Francesc era tinent i Pere Joan alferes. Aquest darrer va contraure matrimoni a l'església parroquial del poble nadiu l'any 1709. Hom diu que era carboner, i com que, de les alzines, a Capçanes en diuen carrascles, quan Barceló anava a Falset o venia a Reus a vendre carbó, deia que aquest era de carrascla. La malícia popular va fer que se li adherís aquest renom.

Pere Joan era capità en el regiment d'Antoni Vidal, l'any 1714. Una vegada rendida Barcelona es va acollir al perdó i va tornar a Capçanes a fer de pagès. En respondre a un insult d'un oficial felipista fou empresonat a Falset. Va aconseguir evadir-se i es va amagar a les serres de Llaveria i Colldejou. En aquest període ajuntà un petit grup de guerrillers i es dedicà a atacar els combois de l'exèrcit que

---

(26) Josep Aparici (1708) en el seu fogatge, situa Capçanes dins el terme de Tivissa. També li havia situat el fogatge de 1497. En canvi el recompte de població de 1735 diu: "Es vezindado, su situación es montañosa, malísimo terreno. Sus casas, habitantes, Jurisdicción y linderos, van comprendidos con Falset." (Real Acadèmia de la Història, manuscrit singla 12-21-4 = 67 a 72.) Segons la història enèdita de Tivissa, de F. Màrius Bru, els límits, que figuren en el reconeixement de l'entitat feudal i territorial de Tivissa, atorgats l'any 1174 per Alfons el Cast a favor de Guillem de Castellvell, contenen els castells de Mora, Garcia i Marçà i en conseqüència el terme de Capçanes. El primer antecedent del dret de Capçanes a constituir-se en entitat separada, es troba en l'autorització concedida a principis del segle XVIII pel duc de Cardona, contra la qual la universitat de Tivissa va interposar recurs. La Reial Audiència va anul·lar el privilegi concedit pel duc en sentència de 9 d'abril de 1604. Per fi, per R. O. de 30 de maig de 1843, es reconeix a Capçanes el dret de separar-se de Tivissa. Segons ens comunica Lluís Brull, el 10 de setembre del mateix any es constituí el primer ajuntament independent de la nova entitat municipal prioratina.

travessaven el coll de Balaguer. Sembla que s'acollí diverses vegades al convent d'Escornalbou, el qual tenia una positiva significació austricista. Foren empresonats els seus familiars i particularment la seva mare, a fi de decantar-lo a rendir-se. Realitza una acció afortunada al coll de la Teixeta contra un destacament de l'exèrcit el 24 de març del 1717 i, dies més tard, rendeix les milícies de Duesaigües. Un regiment surt de Tortosa i un altre de Tarragona per encercar-lo a la mola de Llaveria, però es fa escàpol.

L'any 1718 és cridat al Rosselló. S'acosta el gran moment del popular cabdill, quan França, després d'haver aposentat Felip V. a la corona d'Espanya i haver contribuït decisivament a reduir els catalans, declara la guerra al seu ex-aliat i simula pretenir la restauració de l'antic règim del Principat. La personalitat de Barceló, en aquest període, pren una singularitat excepcional. El mariscal Berwick, obrant ara en nom de les potències anti-felipistes, li reconeix el grau de coronel i li ordena que, una vegada les tropes espanyoles que van a Sicília siguin embarcades al port de Barcelona, aixequi les comarques meridionals catalanes. Barceló torna a les serres nadiues i, en entrar a Falset, lliberta als seus parents. La seva mare, però, resta a la presó de Tarragona. Pel juliol Castellví li atribueix haver reunit 8.000 guerrillers que es dediquen a prendre les armes dispotes pel Govern a mans dels "Justiciés" de cada localitat. Rendeix un cos d'exèrcit a Alforja i a Montroig rep una perillosa investida de les forces comandades pels neo-borbònics Josep Martí i el conegut per Ambròs. Ressegueix la Ribera de l'Ebre i, entre Ginestar i Tivissa, rep una nova investida de forces molt superiors, reunides amb el fi de capturar-lo. Una vegada refetes, les tropes governamentals l'ataquen a la Mussara i Pere Joan Barceló decideix tornar al Rosselló, on, en arribar, rep ordre de dur a cap algunes compromeses accions al Pallars.

Pel març del 1719 el sabem novament al Camp de

Tarragona. Indica la seva gran preponderància el fet que a les nostres contrades els guerrillers no rebien altre nom que "carrasclets" o "carrasquets". Celdoni Vilà, sens dubte traient-ho de Fina, escriu: "Pere Joan Barceló dit "Carrascle", coronel de fusillés de Fransa ab tot son regiment de catalans". Abans havia escrit: "Vingué ab un crescut número de pasats de 100 micalets tots catalans".

De bones a primeres ens és presentat pel manuscrit "corrent amb son cavall" davant els murs de la nostra ciutat, al front dels seus ardorosos partidaris. Aquests el consideren cegament i alguna volta sembla que s'espera que jugui el paper de venjador de particulars injustícies. Es mostra sempre agosarat en les accions contra l'enemic i molt atent i respectuós amb els religiosos. És generós amb els que acuden a demanar-li una mercè com correspon a un autèntic heroi de llegenda. El text de Celdoni Vilà posa particularment de relleu el tracte cortès amb què els "carrasclets" distingien la casa prioral reusenca i l'acció extraordinàriament benèfica del senyor Prior durant tot el període. Castellvi també ens el presenta singularment pietós i en parlar de les seves accions inicials remarca la seva clemència. Ja investit de cap d'una força representativa ens diu que "ejecutava frecuentes castigos de muerte en todos los que con pretexto de ser de su regimiento insultaban los lugares y es cierto que aunque de humildes pañales no molestó ningún pueblo" i encara ens descriu com tenia esment de no apoderar-se dels diners que les localitats tenien preparats per pagar el fisc, sinó que esperava que les partides recaptades s'haguessin fet amb ells, les sorprenia i solament aleshores prenia els diners. Diu encara: "Respectava con la mayor consideración la nobleza, no entrava en los castillos sinó forzado y con un tosco estilo practicava la mayor urbanidad".

La documentació oficial que figura als arxius tracta Barceló de bandoler, però els mateixos documents demos-

tren que recorria el país amb tropes enquadrades amb oficialitat, cavalleria i servei de sacerdots. La seva missió era aconseguir un nou alçament del Principat, amb les mateixes idees que havia promès defensar Carles d'Àustria. Entorn de Barceló es van reunir tots els inconformistes disposats a utilitzar novament les armes per a fer triomfar llurs anhels, més altres que es volien resguardar de les venjances personals dels nous agents dels municipis. Així veiem que el nostre pseudo-cronista posa de manifest, que "foren tantas les ingratituts e injurias y malas informas falsas... que obligaren per temor de una captura a molts hòmens fugir a la montanya y anar-se'n en Carrascla contra sa voluntat". Uns i altres, però, no devien constituir la majoria del país, que es sentia cansat i desenganyat de les adversitats sofertes en la lluita passada. La noblesa considerava el moviment del Carrascler com una cosa plebea. No hi havia fe en el triomf i molt menys en les tropes franceses, que en temps immediats havien recorregut el Principat, l'havien estimat enemic i obraren d'acord amb aquesta consideració. Altrament Barcelona, que sempre havia donat la norma del què s'havia de fer, es va mantenir subjecta a l'autoritat de Felip V, i això sol bastava per a fer fallir el nou intent. En realitat la guerra del 1719 va ésser exclusivament comarcal.

* * *

A la nostra ciutat es vivien llavors hores molt anormals. L'any 1719 és un dels crucials del període. El camp estava en una situació desesperada. El pas dels exèrcits i dels guerrillers s'havia fet sentir catastròficament. Els agents borbònics s'havien apoderat de tots els animals de càrrega que tenien els pagesos destinant-los a la milícia. Ciutadans i camperols eren flagel·lats pels nous tributs derivats del cadastre: a Reus sembla que els propis regidors es veieren

Detall de les maces d'argent.
(Esmalt amb les armes de la ciutat.)

obligats a procedir al cobrament. Aviat, davant la propagació dels guerrillers, les tropes regulars es repleguen prudentment a Tarragona. A redós de les muralles imperials, refetes a costa de les localitats del Camp, es refugien també molts dels anomenats botiflers de la comarca.

El 26 de juliol Pere Joan Barceló, enfront dels seus voluntaris, ataca Reus. Hom diu que alguns veïns van contraatacar, i sembla cert que en la lluita va ésser ferit un germà de Barceló. Aquest darrer, però, va quedar senyor de la població i es va aposentar a Casa la Vila. Segons es desprèn d'una informació repressiva, feta pel batlle borbònic, era de nit i tota la plaça del Mercadal estava plena de gent, la qual manifestava alegria per la presència del Carrasquet. Un dels interrogats en el sumari diu que a la plaça hi havia una multitud de dones i xicots. Un altre diu que, quan va arribar, no va poder passar, pel tumult de gent situada a la plaça i a l'entrada de Casa la Vila. Les persones més significades de la població acudiren a saludar personalment el guerriller, que es presentava com una mena d'alliberador. Hi acudí també el reverend prior de la parròquia i diversos eclesiàstics. Mentrestant, però, els guerrillers procedien a detenir alguns botiflers i se'ls enduien a la muntanya per reclamar un rescat.

Dos dies més tard, Pere Joan Barceló intenta de nou entrar a Reus. Però les portes eren tancades. El reverend Francesc Bages, que havia pres part a la lluita de l'alzinar de la Canonja, que havia costat la vida al comte de Beaumont, i que s'havia significat com a furibund felipista, havia organitzat un cos d'assalariats, el qual es va parapetar a la muralla de la banda del raval de Robuster. Fou ferit un capità austricista, contra el qual es mostrà impietós l'irascible i bèl·lic mossèn Bages. En canvi els frares de Sant Francesc palesaren amb ell la cristiana caritat. El convent franciscà esdevé el refugi dels que temen les revenges dels subordinats borbònics. Les denúncies d'aquests darrers ori-

ginen l'exili de clergues, frares i particulars. Amb tot, el veïnatge de les forces de Pere Joan Barceló fa que els austriades no es donin per vençuts: es manifesten amb singulars distincions, tals com portar el cabell deixat anar, mentre els borbònics el duen recollit i posat dins una bossa.

Mentrestant Barceló, amb un miler escàs de partidaris, ha vençut a Alforja 1.800 enemics. Es retira, però, vers la Terra Alta i Aragó. Més tard torna a passar l'Ebre a Ascó, burlant les forces governamentals apostades al llarg dels passos del riu. Torna a les muntanyes de Tivissa i, pel mes d'agost, obliga als felipistes a evacuar Ginestar. Torna a la Catalunya francesa i se li dóna la missió d'obligar a les forces regulars de Felip V. a tancar-se a les places fortes. Això fa que el panorama de la nostra ciutat canviï completament. El batlle de Reus i altres persones corren a refugiar-se a Tarragona. Dins la ciutat imperial hi ha encasernades totes les forces disponibles del Camp que resten inactives. Els miquelets de Pere Joan Barceló són els senyors de Reus.

"Tots los dias y nits venen los carrasclets en esta vila de Reus y los botiflers se recullien a la casa del senyor Prior perquè se li mirava lo decoro y ningú se atrevia entrar en la Abadia", escriu Celdoni Vilà. Els senyors priors de la parroquial de Sant Pere i del convent de Sant Joan, el pare guardià de Sant Francesc i altres senyors de significació austriada, van a Falset per entrevistar-se amb Pere Joan Barceló i sol·licitar que ni ell ni "tota la sua gent no maltractasen ni vituperasen en béns ni en persona, ningú d'esta vila de Reus". El cabdill accedí a "tot quant li fou demanat". Això, però, contradiu l'acta municipal del 14 d'agost, que inserim com a apèndix, i la informació que contenen els Annals d'Andreu de Bofarull que s'hi fonamenta. Tal vegada la relació oficial continguda en el "Llibre de Concells" del nostre municipi cercava d'esquivar la punició que havia de caure damunt els comissionats si es

provava la seva entrevista amb Carrasclat. Per això manifestaria que la comissió indicada va tornar molt aviat "que los dos prelats quedar-se varen ya a Riudecanyes sens arribar a Falset, per aver-los assegurat lo cabo de la quadrilla, que allí toparen, qui era cunyat del Carrasclat, que se tenia orde apretadissim de no molestar a ningú y que isquesen tots de recel, per quant no-s cometria cap desman... lo que confirmà després lo senyor prior, aňadint que Carrasclat anava tan ocupat en buscar armas, que aquest era tot llur desvel y cuydado". A la tarda de l'arribada de la comissió, es presenta a Reus una força de dragons, disposta a aposentar-s'hi amb caràcter de guarnició. D'aleshores endavant les exigències econòmiques dels borbònics són dobles. Per un costat, el governador de Tarragona es mostra inexorable en els nous tributs i, per l'altre, el coronel de les forces expedicionàries cobra també pel seu compte sota pretext de reparar els murs de Tarragona. L'estat de misèria de la localitat impossibilita el compliment de les exigències, i d'això segueix la detenció d'un parell de regidors, els quals són conduïts presos a Tarragona. Els altres es veuen obligats a comprar la seva llibertat (27).

Les tropes governamentals reunides a Reus surten a atacar Pere Joan Barceló, que saben que es troba a Riudoms. El comandant dels guerrillers jutja difícil mantenir-se al Camp i es retira vers la Conca de Tremp. Al passar per Santa Coloma, porta 1800 homes i un esquadró de cavalleria. S'encamina a la Llacuna i cinc mil soldats, apostats a propòsit, l'ataquen. Rep l'ajuda del guerriller Thomeu de Pollina, però ambdós, un per cada banda de la vall, es retiren vers el Montserrat. Allí es troba assetjat per set mil homes, però mercès a una estratagema, a la nit i amb la boira, aconseguix treure les seves forces pel pas del Forn del Vidre i dur-les salves al seu destí. Actua un temps a

(27) "Llibre de Concells", volum 15, acta del primer de setembre de 1719, que inserim com a apèndix del present volum.

la vall del Segre. Però rep de nou l'ordre de tornar al Camp per recollir tots els guerrillers que hi ha dispersos per les serres situades entre la nostra comarca i l'Ebre. De retorn vers el Pallars ataca Valls infructuosament (28). Arribat a Tremp fa de reraguarda per cobrir la retirada de les tropes franceses.

L'any 1720 Felip V. fa la pau amb la Quàdruple Aliança, renunciant per sempre a la corona francesa i cedint les restes de l'antic imperi mediterrani català a les potències que li feien la guerra.

La lluita és acabada i el Carrasclet i els altres caps dels guerrillers catalans es senten defraudats, al donar-se compte que han servit de joguet a França. L'enteresa moral de Pere Joan Barceló és posada a prova i es nega a acceptar honors i dignitats dels francesos. A l'amagada embarca a Portvendres amb un estol d'incondicionals vers Maó. Però perden la ruta i la fragata que els porta és apressada davant de Barcelona per un patró català, el qual el reconeix i permet que segueixi el seu camí. Arriba a Maó, aleshores ocupat pels anglesos, i rep noves honors i ajuda econòmica. El seu anhel és passar a Àustria per posar-se a les ordres de l'Arxiduc, però abans realitza un dels actes més sorprenents de la seva vida. Compra un vaixell i es fa a la vela amb la senyera anglesa vers Catalunya. Desembarca celadament entre Cambrils i el coll de Balaguer i, mentre el vaixell va a prendre port a Salou, ascendeix per les cingleres de Pratedip i Llaveria per reveure un darrer cop la terra nadiua. S'està unes hores ocult a Capçanes i vuit dies després el vaixell acut a una platja deserta vora l'Hospitalet. Pere Joan Barceló s'embarca de nou i deix per sempre més el Principat.

---

(28) Hi ha molta romàntica fantasia en la suposada estada de Pere Joan Barceló a Santes Creus, recollida per mossèn Josep Palomer en un capítol de les seves "Siluetes de Santes Creus", a base dels textos de Víctor Balaguer i el científicament desacreditat autor de les "Escuadras de Catalunya".

Des de Maó passa a Viena, on rep l'assignació de coronel de l'exèrcit imperial. S'estableix a Nugdia, on adquireix una finca que cultiva personalment. L'any 1734 és cridat altra volta a comandar un regiment a Itàlia. Cau presoner de les tropes de Felip V. a Bitonto i és dut a Càdiz. Com a soldat de l'exèrcit austríac l'any 1740 és posat en llibertat i torna a Viena. Pel setembre de 1741 comanda un exèrcit al Tirol.

* * *

Lliure de la invasió, el govern de Felip V. esmerça el seu afany contra aquells que poden ésser acusats d'haver format part de les partides irredentistes. Alguns dels subordinats inferiors satisfan llurs instints col·laborant a la repressió. Les forques de la riera del Roser coneixen un temps d'activitat. És aleshores que pren una sinistra importància la persona del Duquet, antic partidari de Pere Joan Barceló, el qual, agafat per un destacament borbònic al molí de Siurana, és conduït a Tarragona i es lliura de la forca, avenint-se a penjar els seus companys de captiveri, inclusiu el seu cunyat. Esdevé immediatament botxí local.

Tal volta la simplicitat de les anotacions que conté el text no arriba a encomanar tot el patetisme dels esdeveniments d'aquest període. Entre els fets realment paorosos sobresurt l'execució, que va tenir lloc el 5 de febrer de 1720, a la indicada riera, de cinc partidaris de Pere Joan Barceló. Imaginem cinc homes lligats al peu de les forques, a punt d'ésser executats. El famós Duquet, el botxí, es nega a penjar-los, manifestant que "anava despullat i barbut". El Batlle diu que té un altre botxí a punt per a penjar el Duquet si aquest no vol fer el seu ofici. Però, vista l'obstinació del Duquet, s'envia un agutzil a Reus, distant cosa de mitja hora, a cercar espadenyas per a

calçar-lo. Així mateix es recorren les barberies, i hom mana a tots els mestres i fadrins barbers que acudeixin a la riera del Roser amb les eines de llur professió. Mentre l'agutzil corre primer a l'espardenyeria i després d'una barberia a l'altra, posant l'ordre de manifest, els condemnats, lligats de braços, esperen al peu de les forques, amb les autoritats i el botxí al costat. Enfilats als arbres propers i escampats per les vores de la riera i les terres immediates hi ha uns espectadors més o menys condolguts, o bé més o menys divertits: de tot hi devia haver a la vinya del Senyor. El temps passa i tothom s'impacienta. Per fi van acudint els cridats. El botxí es disposa a deixar-se afaitar assegut al marge de la riera. Un barber li posa el plec de bugada, l'ensabona i li dona la primera passada de navalla a la galta. Ha complert la seva tasca i es retira. Un segon barber acaba d'afaitar la galta del botxí. Un altre segueix la feina i així van intervenint els altres presents, fins que tots els barbers de la vila han contribuït a l'afeitada del botxí. Solament aleshores aquest es disposa treballar amb els cinc desgraciats que han de morir a la forca.

Aquest és el relat que extreu Celdoni Vilà de les notes de Ramon Fina, el qual resulta interessant, no solament pel seu patetisme intrínsec, sinó també perquè sembla delatar una mena de confabulació de tots els barbers i possiblement dels espardenyers, i àdhuc de tota la vila contra el botxí. Altrament, no es veu clar per quina raó aquest va barbut. Es evident que els barbers es negaven a afaitar-lo. Potser perquè pretenia no pagar? Més aviat és possible que ho fessin per repugnància a la seva significació. Sembla lògic que, si hi hagués hagut un sol barber botifler, aquest hauria estat disposat a servir el Duquet, i encara sembla més lògic que el batlle l'hauria eximit d'acudir al peu de les forques perquè hi sofrís la humiliació d'afaitar el botxí. I encara, si es tractava de la materialitat de pagar el servei, el gremi podia estalviar-se l'escena, puix que, pagant simple-

ment un sol barber, la feina podia ésser feta. En lloc d'això tots els barbers foren cridats i obligats. Solament un s'escapà de la humiliació fugint a la muntanya.

Pel maig de 1720 les partides de "carrasclets", ja sense Barceló, encara tenen grans escopetades amb els soldats a la vila de Maspujols. El fet sembla originar les moltes detencions que es van realitzar a Reus la mateixa nit. És possible que la lluita de Maspujols sigui el darrer fet d'armes de significació, puix d'ací en avant el text solament ofereix ajusticiaments de captius. El refugi de Sant Francesc i de l'ermita de Misericòrdia és aprofitat pels suspectes.

Ara els irredentistes de la vila seran anomenats "aligots". És possible que l'adjectivació "carrasclets" fos donada solament als guerrillers en actiu, sense comprendre els simpatitzants que no fessin armes. Una part de la revenja del personal felipista es desplega contra la simbòlica àguila de cartó, que havia estat construïda l'any 1712, amb motiu de les demostracions públiques que es feren en rebre el títol de ciutat.

L'any 1722 té lloc la falsificació de la moneda local, anomenada "pellarofes", segons es desprèn del text, en complicació amb els oficials subalterns del municipi.

L'any 1723 surt un edicte perdonant els catalans que haguessin format part de les partides capitanejades per Pere Joan Barceló, si es presentaven dins un terme determinat als oficials reials.

El 1724, entre els trencacolls que origina el fisc insaciable i la descoberta del frau de l'Aigua Nova, ignorem per quina raó, refloreixen a Reus les esperances dels austriades. Algunes notes del text ho posen d'evidència. Així mateix veiem com un funcionari felipenc, aterrit, confidencià al seu oncle la notícia del suposat retorn de l'armada naval de l'Arxiduc. El 2 de juny de 1725 arriba a la nostra localitat la notificació de la pau de Viena entre l'emperador Carles i Felip V. Per Sant Pere es multipliquen les festes,

per aquest motiu, i hom reconstrueix els gegants, l'àguila i la mulassa. El dia següent, seguint els acords de Viena, són retornats els béns confiscats a llurs legítims propietaris. Les festes indicades tendien a un general apaivagament dels esperits, puix d'altra banda no es comprendria la simbòlica reaparició de l'àguila, però l'any 1735 es manifesta novament l'impuls a favor de Carles d'Àustria, puix, en motiu del desplaçament a Itàlia de les tropes espanyoles, es subleva al Camp de Tarragona l'austriacista Andreu Garcia, al front d'un grup de partidaris (29) i, segons el manuscrit que transcrivim, l'any 1740 trobem que encara es fa mofa dels que havien estat partidaris de la casa d'Àustria amb motiu de la mort de l'Emperador.

La resta del text detalla alguns incidents de la recana, l'enrenou produït per la novetat de les quintes, l'investida contra els comerciants exportadors de productes a Anglaterra, els desordres de la tropa i algunes particularitats derivades de l'impost sobre els aiguardents, que d'una manera tan viva afectaven la comarca. Encara hi ha una darrera generació de les primitives colles independents de guerrillers vers un autèntic bandolerisme, que origina la detenció d'alguns caps de colla significats i llur ajusticiament.

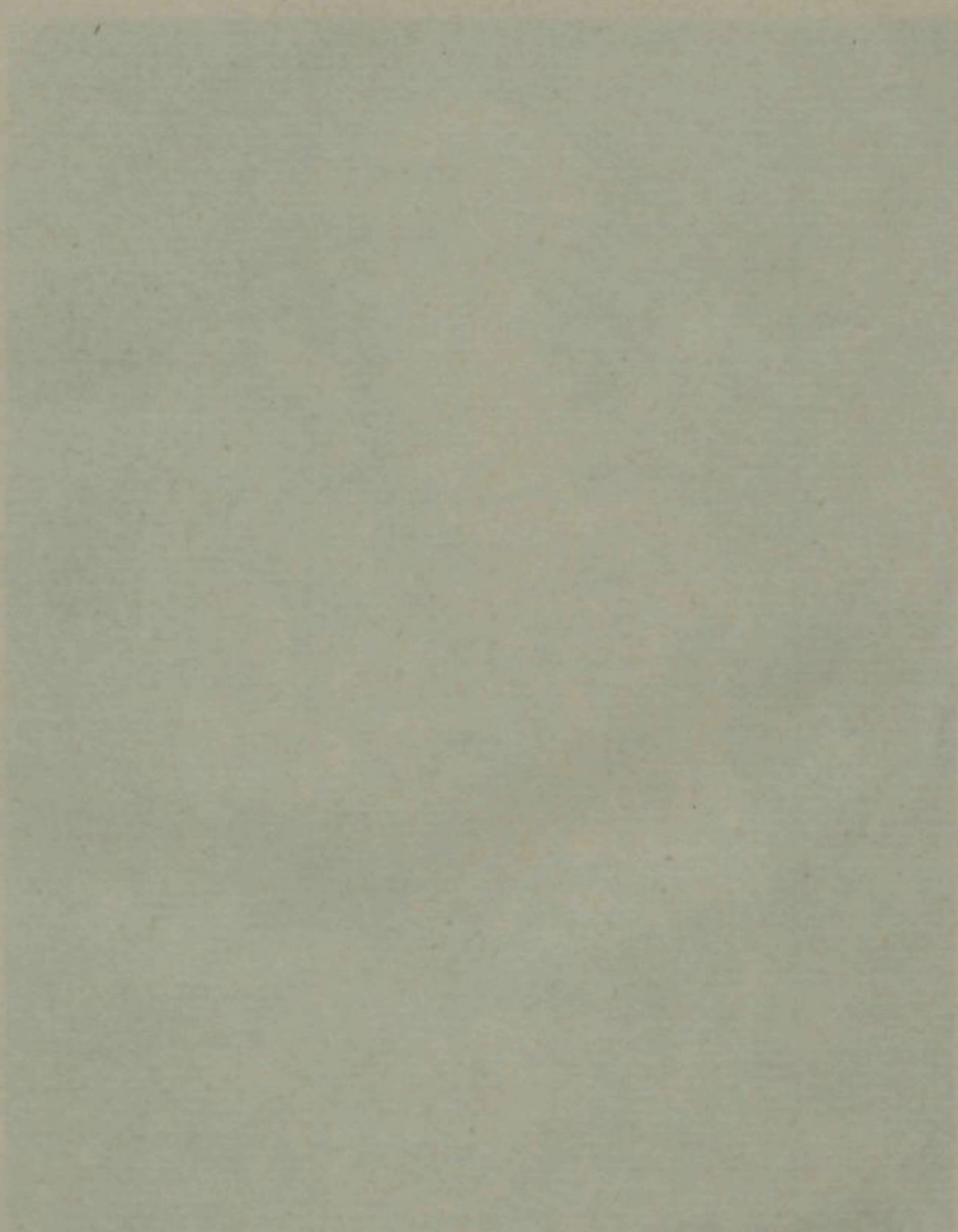
* * *

La història del període, que comprèn la guerra de Successió, ens parla d'emperadors, reis, prínceps, cardenals, grans generals, primers ministres i consellers, alts dignataris i tota mena de magnats. El relat de Celdoni Vilà ens encara, per contra, amb personatges de darrera fila, comparets de minsa categoria, que posen d'evidència llurs passions i personals cobdícies, realitzant actes lamentables i tristíssims.

---

(29) Puiggener. "Historia de Valls", plana 239.

Gàrgola central de l'antic edifici de Casa-la-Vila, representant
l'àguila imperial amb l'escut de la rosa al pit.

(Museu Municipal de Reus.)

Aquestes accions dins el marc local prenen la deguda importància. Imperen damunt dels pobres diables que en són víctimes o s'hi troben barrejats amb una força major que els esdeveniments generals. La ciutat estava a mercè d'uns pocs esperits acomodaticis, i el cesarisme, que sembla caracteritzar algunes autoritats superiors, trobava imitadors aprofitats en els subordinats de classificació més baixa. No oblidem que la Reial Junta va reclamar contra les atrocitats i procediments utilitzats per Chaves, el comandant tarraconi, al qual havien estat subjectes directament les autoritats locals. El que resulta bo és que un dels successors de Chaves, segons el text que transcrivim, en manta ocasió es va mostrar més benigne que els subalterns reusencs i fins arribà a mostrar-se enutjat del seu servilisme.

L'estudi de l'actuació incivil, impetuosa, i en qualque cas patològica d'alguns dels personatges del present dietari gairebé ens portaria a la revisió de les novel·les més truculentes del passat segle. Passa per l'obra de Celdoni Vilà el dissortat Pardal que, pel fet de trobar una pistola pertanyent al Carrasclet i haver-la-hi tornada, és empresonat i fa cap al penal de Cartagena. Hi passa Maria Bages, vídua Baldrich, filla d'un pagès local, la qual es fa anomenar Maria de Portugal, per haver contret segones núpcies amb un brigadier de Felip V., nadiu de Badajoz. Aquesta senyora s'apropia una galera de sis muls i la fa anar a Riudoms cada dia, als oliverars de Joan Nebot, comandant de l'Arxiduc, a carregar llenya mentre soca hi queda. La mateixa senyora es fa pagar cent dobles per intercedir que el seu marit ordeni que siguin oberts els portals. El seu caràcter havia d'ésser molt particular, per tal com exigeix la vinguda a Reus del tinent general Garrafa, el marquès de Busians i un coronel per a posar pau entre ella, les seves filles, el seu pare i els cunyats. La novel·la es veu coronada pel romàntic epíleg a què dona lloc la seva néta en fugir i lliurar-se a un simple soldat de la guarnició.

Passa pel text l'irritable reverend Francesc Bages, èmul del famós bisbe Robuster i Sala, quant a la seva bel·licositat. Fem coneixença amb el fosser Cota Blava, acusat de robari, amb el batlle Pere Puig, el vicari austricista Torrabadell, el poderós doctor Antoni Gavalrà, primerament síndic del municipi austricista i que el 1712 encara acut a Barcelona a besar la mà de l'Emperadriu, però que l'any següent, signa, davant de notari, defensar la causa de Felip V, el 1714 cau presoner dels "carrasclets" i els reusencs que anaven amb aquests li salven la vida. El dia de l'Ascensió de 1719 va a Tarragona a fer mèrits prop del tinent general oferint-li un grup de miquelets presoners, els quals menaven lligats dalt d'un carro. El mateix any un veí li salva la casa i potser la vida, abonant les dobles que li exigien els carrasclets i ell es negava a afluixar. Encara el 1723, quan s'ordena l'entrega de les armes als governamentals que no fossin cavallers, es nega a lliurar les seves, al·legant tenir un privilegi personal del duc de Berwick. Entonat, es nega en 1724 a exhibir lluminàries en motiu de la mort del rei Lluís I, segons el text de Fina, acaba sostreient el cabal públic de l'Aigua Nova. Topem amb l'ex-imperial Josep de Barberà, conegut per Pubill, esdevingut espia dels borbònics, el fatxenda Joan de Barberà, conegut per Bassó, denunciant de Josep Batlle, el qual és despullat i conduït lligat. El Bassó s'apropia de la seva roba i se la ven a profit propi. Un altre guerriller li compra la llibertat. Una vegada cobrada, el denuncia i el fa detenir de nou. És el mateix que s'aprofita del saqueig de Maspujols, se n'emporta or, plata, i donant mostra del seu plebeisme, roba i botifarres. L'endemà torna al mateix indret per conduir un mort, i en el mateix carro carrega la cansalada que sostreu a una pobra vídua. En fi, en el dietari surt Joan Bages, el qual, en creuar-se amb un infeliç austríada que duen pres, li fa petar la bassetja a la cara, pretextant que no li ha fet barretada, Joanet de Pira, que fineix víctima d'aquell que tenia pel seu millor amic,

el Fraró, el Negret Teller, Pere March conegut per l'Embustero, el cerer Tomàs Auger, el Mestre Nou, el Perdigó, el cobrador del cadastre Josep Bargalló, el doctor Parés, l'esporguít Laguarda, el lloctinent del batlle Anton Auger, i tants altres personatges principals o secundaris, molts d'ells grotescos, autèntics tipus de fulletó i de romanç popular. Alguns semblen eixir d'una mena de tenebra. Es mostren sobtadament i prenen vida per uns instants. Diuen uns mots o realitzen alguna acció i tot seguit es desvaneixen, engolits de nou per l'obscuritat. Semblen la flameta estantissa d'un llumí que s'encén i s'apaga dins la nit. Altres van reapareixent al llarg de les planes del manuscrit i diríem que hi lliguem una major coneixença. Tots aquests comparets es mouen impulsats per una passió venjativa i per la cobdícia, encegats i molts d'ells oblidadissos de la seva particular dignitat i condició social. Sembla que en aquest període passi per Reus una folla onada d'odis que ho capgiri tot, tregui enfora de tots els esperits uns primitivismes que podien semblar superats i mostri els habitants de la ciutat amb totes les nafres morals al descobert i llur crueltat instintiva. No hi ha llozers per cap vencedor, per ningú hi ha glòria. Sols hi ha flaqueses sense grandesa. Si Celdoni Vilà hagués estat un veritable escriptor, amb les memòries de Ramon Fina a les mans i les referències verbals, que la relativa proximitat del temps havia d'oferir-li, ens hauria pogut donar una formidable visió literària d'aquells dies. Però són tan particulars els personatges, tan repugnants molts dels fets, que estem segurs que, si l'encert literari hagués afavorit el nostre arxiver, avui considerariem la seva visió com a afectada, tremendista i enganyosa. En canvi ara, mercès potser a la incorrecció del text, a l'expressió senzillament popular i a un cert regust de l'època, l'autenticitat dels esdeveniments es mostra sense pal·liatius.

Entremig de tant patetisme no manca la nota còmica.

L'escena del gabatx de l'hostal de Sentís, que en plena nit, tot nu i brandant l'espasa, persegueix les autoritats aterrides pels carrers de la vila, ofereix un argument que sembla robat a la inventiva de l'autor del Quixot. Va ocórrer el primer de maig de l'any 1724, i s'endevina com Ramon Fina es complagué en deixar-ne bona memòria. Al seu costat la publicació, l'any 1727, d'un ban compost amb tots els formulismes oficials i a "trompas i tabals" ordenant per manament de la Senyoria que tots els fadrins de catorze anys en amunt "freres i capellans inclusiu", sota pena de la vida, acudeixin a les vuit de la vetlla al Mercadal a fer esquellots a la vídua Calderera, que s'havia compromès en segones núpcies, no deixa de tenir la seva gràcia. Si més no, demostra que en l'hora adversa no manca al nostre poble un sentit suficient d'humor.

* * *

La prosa de Celdoni Vilà no és sotmesa a cap norma gramatical. Els castellanismes hi són en profusió. Si intentéssim purificar-la, o tan sols ortografiar-la, se'ns quedaria als dits i perdria tota l'espontaneïtat i el seu tuf característic. D'altra banda conté alguns modismes locals i girs de llenguatge inculte, que tenen el seu interès dialectal i d'expressió viva. És obligat deixar el text gairebé tal com ens arriba, limitant-nos a completar les abreviatures, regularitzar l'ús de majúscules i d'accent, i deslligar els mots incorrectament units. Així respectem les paraules mal escrites, l'ús indegut de determinades lletres i la falta d'altres. Regularitzem així mateix la forma d'indicar les dates i hem reajustat degudament l'ordre cronològic de les notícies inicials, que l'autor deixà una mica desballestat. Ens interessa reduir al mínim la nostra intervenció en el text i fugir de tota possible mixtificació. Estem segurs que cauríem en aquesta dar-

rera si intentéssim presentar-lo amb una major correcció gramatical.

El cos de l'obra és constituït, en primer lloc, per unes notícies que semblen aparèixer com a bàsiques, possiblement copiades al peu de la lletra dels manuscrits de Ramon Fina. Hi ha després una prodigalitat d'esclariments intercalats en el text, precedits marginalment de la indicació Nota. Hem dubtat si imprimíem aquestes suposades notes al peu de la plana com és costum en la majoria d'edicions, però hem desistit de fer-ho, davant la consideració que les manifestades notes no són ben bé tals, sinó veritables ampliacions del text. Algunes deuen constituir la part possiblement original de Celdoni Vilà, altres però creiem que provenen, igual que les que considerem bàsiques, dels manuscrits de Ramon Fina. Hi ha, encara, uns altres aclariments que apareixen com d'un ordre inferior i són afegits fora de text. Hem optat per compondre els primers amb un cos de lletra lleugerament més petit que els de les notícies inicials, suprimint l'indicació nota amb què sempre les fa precedir l'autor. Hem respectat la norma que dona aquest d'inserir aquests aclariments a continuació dels paràgrafs, el contingut dels quals semblen completar. Al peu de les planes hem compost, amb lletra d'un cos encara més reduït, les altres notes d'un interès secundari.

* * *

Manifestem el nostre agraïment al docte company Salvador Vilaseca i Anguera per la liberalitat amb què ha volgut servir-nos, donant-nos tota mena de facilitats per a la transcripció del manuscrit de la seva propietat i la dels documents extrets de l'Arxiu de l'Ajuntament dipositats al Museu Municipal del qual és director. Cal consignar l'extraordinària riquesa de documentació que sobre la Guerra de Successió guarda el nostre arxiu local.

A continuació del text de Celdoni Vilà, inserim la relació contemporània dels actes celebrats el 3 de juliol de 1706, en motiu de la vinguda a Reus de l'Arxiduc Carles, extreta del llibre de Promenies del nostre Arxiu Municipal.

El segon apèndix el forma el document "Sindici villae, nunc Imperialis attentae civitatis de Reus", signat per l'Emperadriu en funcions de Reina Governadora de Catalunya el dia 3 de juny de 1712. L'original d'aquest document, el qual fou rebut de les mans imperials pels síndics (30) del municipi, fou recollit per ordre de Felip V. Hem extret el text dels registres de Carles d'Àustria existents a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (31). No havia estat publicat mai íntegrament i solament se'n coneixia el petit resum que en féu Andreu de Bofarull en els seus meritoris Annals.

El tercer apèndix l'integren els fragments de les "Narracions històriques desde 1700 a 1725" de Francesc Castellví (32) referents a Pere Joan Barceló, els quals cons-

---

(30) Un dels dos síndics que anaren a Barcelona a rebre el document de les mans de l'Emperadriu, fou el doctor Antoni Cavaldà que el manuscrit de Celdoni Vilà ens presenta com a complicat amb el frau de l'Aigua Nova i home influent prop de les autoritats felipistes.

(31) Secció "Intrusos". Privilegiorum Diversorum Arch. Duc. Austrias, número 1. N.º 197. De 1706 a 1713, folis 219 a 225.

(32) Francesc Castellví i Ovando va veure la primera llum a Montblanc, procedent d'una família de la noblesa. Manifesta ésser Col·legial del Col·legi de Cavallers de la Puríssima Concepció de l'antiga Universitat de Lleida i capità de la Coronela de Barcelona entre 1714 i 1725.

Després de la caiguda de Barcelona l'any 1714 va ésser perseguit pels felipistes. Els seus béns foren incautats i fou sortós d'ésser assistit pels seus parents. Es va acollir al castell de Rocafort de Queralt. El 26 d'octubre de 1718, quan es trobava al monestir de Vallbona de les Monges on havia acudit a visitar les seves germanes, va ésser sorprès en una cel·la i empresonat pel jutge Salvador Prats i Mates que anava guardat de 30 cavalls, 20 soldats i 3 agutzils. Va poder comprar la seva llibertat amb 8.000 ducats a base de fiadors. L'any 1719 s'acolleix al monestir de Poblet i més tard va passar a Viena on va morir el 15 de setembre de 1757.

La seva obra base es titula: "Narraciones históricas de España desde el año 1700 a 1775; motivos que precedieron a las turbaciones de España en particular a las de Cataluña: estado, resoluciones, disposiciones y fuerza de las potencias interesadas en esta guerra, sitio de plazas, sorpresas, defensas y rendiciones, batallas, combates y reencuentros con su resumen a la fin de cada uno de los sucesos que acaecieron en España; singularmente del último bloqueo

titueixen una autèntica i detallada biografia, fins avui inèdita, del famós cabdill.

Estableixen un quart apèndix o complement documental les actes municipals del 14 d'agost i 1 de setembre de 1719, extretes dels "Llibres dels Concells" de Reus, les quals posen clarament de manifest l'estat anormal de la població en el període.

Fem seguir el conjunt anterior de les anotacions dels nomenaments de batlles i regidors de Reus fets a partir de l'aplicació del Decret de Nova Planta fins a l'any 1738, extretes dels registres de la Reial Audiència de Catalunya. Aquestes anotacions vénen a completar les llistes de persones afectes a la nova política que es va complaure en compondre Ramon Fina i copiar Celdoni Vilà.

JOSEP IGLÉSIES.

---

y sitio de Barcelona en 1713 y 1714. Motivos, resoluciones, disposiciones, defensas, asaltos y rendicion; abolicion de los fueros, honores y antiguas leyes, plan del nuevo gobierno; confirmado todo con documentos auténticos". Aquesta obra és precedida per tres comentaris: Primer, "Desde la poblacion de España hasta la expulsion de los moros"; segon, "Histórico-cronológico desde el rey D. Pedro hasta Henrique IV de Castilla"; tercer, "Histórico-cronológica-politica-militar de los condes de Barcelona y reyes de Aragon, despues de España hasta 1700". També va escriure dos volums en foli major que contenen 293 cartes o mapes de tots els reialmes del món. Va morir quan feia treballs per imprimir les seves obres, les quals van ésser recollides per ordre de l'Emperadriu d'Àustria i dipositades a la Biblioteca Imperial. (V. Torres Amat.)

AMOR AL REY Y A LA PÀTRIA
VINGUDA DE PERE JUAN BARCELÓ,
DIT CARRASCLET, EN REUS

Pregunto. Què cosa és Libello famós? - Responc. És un escrit, o señal de algun delict, o infàmia de alguna persona, ocult, o a lo menos del tot no manifest, a fe de que se fassa públich, o se'n conserve la memòria.

P. És pecat grave lo fer Libellos famosos? - R. Que si. Y si és contra lo sant pare o cardenals, se incorre en excomunió major, també si contra los ordes religiosos de Sant Domingo y Sant Francesch, també si és contra los que tenen règimen o govern ecclesiàstich. Y lo dret civil los imposa pena capital.

P. Lo present escrit en algunas de sas parts és un Libello famós? - R. Que si, perquè té las condicions, que van ditas en la primera resposta.

P. Tenen obligació los que posseheixen estos escrits de cremar-los, o esguinsar-los, de modo que non quede memòria, a lo menos en molta part; es especial en aquellas, en que se disfàman algunas personas? - R. Que si. Y més si los tals possehidors són hòmens de poca o ninguna instrucció sòlida (ni ha pochs que la tingan), enteniments superficials, que dels delictes dels setens avis ne fan còmlices als setens néts, quals són los que consérvan semblants escrits, per lo comú. Si alguns historiadors refereixen alguns delictes de algunas personas, és per rahó de son ofici o dignitat, fent vèurer los seus errors perquè los eviten los successors, y sempre ab la mira del bé comú, lo que no té lloch en lo cas present; bé que alguns no han deixat de excedir-se y pecar en això.

*"Lo Amor al Rey, y a la Pàtria", són vàrias noticias
ocurregudas en Reus, comensant en lo any
1714, y en particular en 1719, sobra los
disturbis del cedisió Carrasplet etc. etc.
Recopilades per mí, Celdoni Vilà, natural
del mateix pobla que sos originals
diataris de Ramon Fina, estan
recondits en casa de Joan Bap-
tista Ferrando, argenter, de la
mateixa vila de Reus.
Any 1799*

*

* Al final d'aquesta plana l'autor aprofita l'espai, que resta en blanc, per anotar el següent: Sr. D.ⁿ Severo Aguirre. Coleccion de Cèdulas, tomo 1.^r, porta lo ayguardent. Memòria Ajuntament. Any 1748 a 11 Juriol, sobre octau de Aiguardent. Any 1750 a 29 Janer y a 20 de Abril de dit any y a 13 de Juny al dit any. Ajuntament any 1752 a 26 Febrer sobre'l dret de octau aiguardent. Any 1754 a 14 de Setembre = Ydem. Any 1754 a 5 de Octubre = Ydem. Any 1756 a 14 Mars = Ydem y a 20 de Abril de dit any = a 15 de Maitg de dit any. Any 1761 a 12 de Janer paga 1000 lliures per lo dret de octau. Octau Aiguardent comensa any 1741 a 8 de Setembre fins a 1746 a 13 de Agost.

Reus. — *Nota:* Se insèrtan aquí las següents notícias acopiades de l'arxiu del cabildo de Tarragona, y són las següents:

En 1706 estava lo blat en Reus a 29 rals la quartera, lo vi a 7 rals la carga mentres lo citi de Barselona, y después pujà fins a 11 rals. Aqueix any vulgueren establir aula pública de filosofia, y ho estorvà Tarragona*.

En 1708, las abellanes se vengueren en Reus a 9 rals quartera, lo vi a 20 rals.

En 1709, las abellanes en Reus a 20 rals y lo vi a 30 rals.

En 1711, se prohibí judicialment lo tallar o arrencar olivés.

En 1712, se intentà fer en la parroquial una capella de Santa Susagna. Aquest anys los pares dominicos de Tortosa compraren o arrendaren la estafeta de Tarragona. Però los de Reus la conseguiren per la sua ciutat imperial. Los dominicos instaren als de Tarragona, perquè fesen part ab ells en la demanda, y conseguiren tràurer la estafeta de Reus.

* Nota, en lo llibre de Mocèn Güell, prevender de Reus, fòlio 142 de l'arxiu de la mateixa vila y parròquia diu: Als 3 de juliol de 1706, disapte, entra cosa de 9 horas del matí, arribà a esta vila Don Carlos arxiduch de Austria. Primer anà a ohir misa en la parròquia, y seguidament hanà hospedar-se Casa la Vila. De tarde donà audiència. La cavalleria estava acampada a la era del Doctor Bages. Lo següent dia anà ha oir misa majó en la parròquia, y a la tarde partí de esta, hanà a Valls. Omito la alegria de festas féu aquest poble, etc., etc.

OFERIMENT DEL PRESENT LLIBRE, QUE DEDICA
SON AUTOR A LA VERGE SANTÍSSIMA DE
MISERICÒRDIA, SA SINGULAR PROTECTORA
VENERADA EN LO SANTUARI DE SA ESTIMADA
PÀTRIA, LA VILA DE REUS

Amantissima Reyna, a Vós dedico es petit treball, que he tingut en copiar las curiosas noticias de aquest llibre. Aguera triplicat sis vegades més aquest volum, però sent Vós, Verge Purísima, y la que me doneu modo y carrera per encaminar mos escrits, he tingut a la mira lo deixar las cosas llegibles de tot home pur, que agueren donat bastantament escàndol a la república, a Déu, al rey, y a la pàtria. Soberana Señora, en ma última hora, intercediu a Vostron Fill per la mia ànima. Així o espera de Vostra Misericòrdia, Vostre indigne devot.

CELDONI VILA

AL LECTOR

Amat lector, me ha motivat lo recopilar las següents noticias, no per altre interès, sinó per lo gran amor tinch al rey, y a la pàtria. Déu te guarde. Reus y mars a 28 de l'any 1798.

CELDONI VILA

Memòria de aquells que han obrat contra la casa de Àustria en esta vila de Reus, que vuy ne diuen los *botiflés*, són:

Pera Puitg.	Pere Lavalleta.
Po Barberà.	Joseph Bargalló.
Thomàs Auger.	Musu Laxasa.
Anton Auger.	Toni Montaner.
Joan Estapà.	Ramon Cardona.
Doña Mariagna del Castillo.	Pera Pau Borrell, dit Mestre Nou.
Pere Baldrich.	Thomàs de la Xuta.
Onofra Arandes.	Salvadó Balart.
Valentí Fructo.	Batista Arbolí, barber.
Pere March, barber.	Esteva Estapà.
Joan Bages.	Juan Mugné.
Tinent Pestells.	Samora, fuster.
Joseph Pallarès.	Falip Folch.
Doña Maria de Portugal.	Potecari Bages.
Joan Pau Carol	Vell Bages.
Po Puitg.	Micaló Beda.
Fransesch Guitart.	Francisco, gendra de Xafa Rocas.
Roger, dit Palut.	Lo foser, dit la Potra.
Francisco Mugner, dit Negret Taller.	Jermà del Xixet.
Bernat Pestells.	Musu sabater y sos fills.
Porrera Mosich.	

Notícia de aquells hòmens de Reus, que al temps predominava Cataluña lo archiduch Carlos, fins a l'any 1713, que entrà lo duch de Popoli per general al citi de Barselona, se an tornat grans botiflés, capitulant als *imperials*, són los següents:

Jaume Martí, dit Coll.	Pau Mudronyo, botiguer.
Joseph de Barberà.	Bartomeu Perdigó, corder.
Joan de Barberà.	Salvadó Roselló, dit
Doctor Gabriel Monté.	lo Fraró.
Doctor Pau Brocà.	Simion Roselló, sastre.

Notícia de aquells hòmens de Reus que ténan 2 caras que giran y pergiran segons las novedats córran, vuy ne diuen auforges, y són:

Miquel Valls, pagès.	Joseph Freyre, perayre.
Francisco Brocà, argenter.	Joseph Matoy.
Anton Arandes, argenter.	Marian Nicolau, botiguer.
Doctor Adrian Prat.	Felip Espasa, argenter.
Narcís Bruget, foster.	Francisco Pujol.
Antoni Estapà, perayre.	Francisco Gil, sastre.
Po Carreras.	Joseph Virgili, negociant.
Po Farrè.	Bartomeu Bualart.
Jaume Virgili, negociant.	Jaume Amorós, pagès.
Alexet Mestre, pagès.	Pere Antich, sombrarer.

Vàrias noticias que comènsan en lo any 1714 y continúan fins al de 1748, pertanyents a esta vila de Reus sobra assumptos dels 2 bandos o partits de alguns naturals, quals tinch recopilades dels manuscrits, y diataris de Ramon Fina, natural de la mateixa vila, que era partidari del bando de l'archiduch Carlos de Àustria. Lo altre bando éran partidaris de la real casa del nostre llegítim rey Don Felip V, de gloriosa memòria. De las noticias del sobra dit Fina, no més hay acopiat las més xistosas, he deixat las escandalosas que són indignas de lleigir-se de tot home virtuós, infamant a subjectes ecclesiàstichs de la Reverent comunitat, y seculares de la present vila. Carraslet, dit Pera Joan Barseló, que lo any 1719 vingué en esta vila de Reus ab sos voluntaris, ne donaré varies noticias del què obraren en lo poble.

Notícia dels Reverents de la parroquial de Sant Pere de Reus que són folt afectas y lleals a son rey Felip V:

Primo. Reverent Jaume Martí, dit Coll.

Reverent Francisco Bages, pravender

— vené la prebenda a Cabestany.

Reverent Joan Folch, pravender.

Reverent Joan Carol, pravender.

Reverent Joseph Estapà.

Reverent Francisco Figuerola.

Reverent doctor Joseph Arandes.

Reverent Gaspar Baldrich.

Reverent Joan Bages.

Reverent Antoni Morell.

Reverent Joan Sardà.

Reverent Sebastià Rigolf.

Reverent Antoni Gil.

Lisenciado Toni Amorós.

Any 1713. *Notícia* dels que protestaren en la vila de Reus contra la casa de Àustria, en poder de Pere Gay, notari de la mateixa vila, consta ab acte fet y firmat, per defensar la casa real de Felip V, nostre llegítim rey, y foren lo següents:

Doctor Anton Gavaldà, en medicina.

Doctor Joseph Bages, en medicina.

Doctor Pera Rigolf.

Doctor Joseph Parés, en medicina.

Joseph Simó, ciutadà.

Gabriel Simó, ciutadà.
 Miquel Simó, ciutadà.
 Anton Compta, ciutadà.
 Joseph de Barberà, cavaller.
 Antoni Bori, botiguer.
 Agustí Estapà, botiguer.

Desposori en Reus a 16 de febrer 1710. De Pere Joan Duch, pagès, fill de Pere Joan Duch, pagès, y de Tecla, ab Maria Salas, donsellà, filla de Francesch Sales, pagès, y de Magdalena. (Lo sobre dit desposat féu de botxí lo any 1719.)

Notícia cronològica de la geneologia de Pere Joan Duch, pagès, dit lo Duquet, que féu botxí en Reus en temps als carresclets, conforme se dirà abant en lo any 1720. Son ofici era pagès, sa casa que vivia en lo carrer dit de Sant Pere de Alcàntara. Tingué una filla anomenada Maria Duch, que casà ab un tal Joseph Borrell de Constantí. Tingueren 3 fills, són carramaters y néts del Duquet.

Desposori en Reus de Borrell y Duch:

Als 11 de mars 1736, foren desposats en Reus Josep Borrell, viudo, pagès, habitant en Reus, fill de Pere Borrell, pagès, de la Pobla de Mafumet y de Maria sa muller difunta, ab Maria Duch, donsellà, filla de Pere Joan Duch, pagès, difunt de Reus, y de Maria Salas sa muller (1).

---

(1) Ens hem preguntat si seria millor posar aquestes notes en lloc pertinent del text; però hem obtat per mantenir-les ací, que és on les situa l'autor sense relació precisa amb el paràgraf precedent. (Nota del transcriptor.)

1705

En lo clos de l'Aspitalet, del Coll de Balaguer, se fortificà Mocèn Jaume Coll, Mocèn Francisco Figarola, Mocèn Antoni Morell, axant plantas, anasen a captorar-los, que ells ce defensarían.

En dit temps ce trobava en Cambrills lo regiment de Don Joan Nabot, y un de sus oficials avià a justada una partida per fer anboscada prop lo Espitalet per antrar a matar-los, y cecaijar-los, y o sabé lo tinent Ambròs Llagostera. Y hasosagà, ab tal que posà manament a l'oficial que, ci atrevia anar-i, posaria mà a l'aspasa contra d'ell, y en asò se detingué.

Pasada la fuga, tingueren ampeños del señors ymperials per dexar-los als dits mocens botiflens tornar en sas casas llibres y asegurats.

1714

A ... de setembre, Mocèn Jauma Coll astava al cantó, carrer Montarols, y veu venir lo vicari Torrabadell. L'anvastí com un lleó, anxamplant lo manteu en las dos mans, cridant alta veu: "Aquex és lo traïdó contra nostron rei." Afrontant-lo cara a cara, etc.

Als 11 de setembre de 1714, fòu lo rendiment de la ciutat de Barselona, que tornà la deguda obediència al señor rey llegítim, Don Felip V. *Vide Història de Poblet Don Jaume Finestras en lo tomo 5.*

A ... de setembre, campana de las horas de la Seu de Barselona. Luego que dita ciutat fòu antregada, no vul-

gueren mantenir las capitulacions de Musiu Barbich ab la ciutat, ab tal amostràran lo rencor contra catalans que prengueren la campana dita de la Seu. Y la prosesaren y fôu centenciada a mort per mans del botxí. Y ne féran 4 quartos com si fos estat presona humana, la fonguéran, i-n féran una gran pesa de artilleria ab un lletrero que diu: *Esta artilleria era la campana que tocàvan los rebeldes ha somatent, quant Barselona estava acetiada.* Y la aposentaren a la Ciutadela, per ser més notori. Y, havent capitolat, lo general Barbich, que en pena de la vida ninguna persona puga dir catalan rebelat, y així se observà.

A 17 de setembre, diu y sertificà lo señor vicari Torrabadell, per haver hoyt dir ha persona de veritat era present, com lo reverent Francisco Bages, prebender de Reus, se trobava ab son cavall y armas al rencontra de l'alsinar de la Canonja, acompanyant lo compta Boumon que anava de Reus a Tarragona. Y los voluntaris haixiren i-l matàren ab batalla campal, y los del compte Baumon matàran lo bort del príncep de Almassat, que anava ab los dits voluntaris.

Lo Reverend Bages, fôu un dels qui li tiraren, y no se sap si fôu lo seu tret lo que-l matà. S'està en dupta.

A 18 de setembre, al doctor Anton Galvaldà y Po Barberà de Reus, los voluntaris los hagafaren al rencontra de la mort del compte Boumon a l'alsinà de la Canonja*.

Palat Torrabadell, Juan Bonich, Christòfol Suares, y altres voluntaris de Reus, li salvàran la vida als dos.

---

* Any 1714, als 18 de setembre enterro general en la yglésia de Reus del señor conde Baumont, coronel de la ciutat de Bruceles en Flandes, lo cual lo matàren los voluntaris en lo alzar dels pares jesuïtas, camí de Tarragona antes de arribar en la Canonja. *Gratis* consta al llibre de òbits de la yglésia de Reus.

Pedro Miquel anà a la montanya ab pasapor per librar-los, y arribà encarar-se l'ascopeta ab los voluntaris sobre la llibertat y compòsit dels 2 sobre dits.

A ... Lo Fotero lo agafaren, Alcover, los micalets per ser espia, y al temps lo dúyan ha pasar per las armas, ho sabé Palat Torrabadell, y Pera Trinxerías, tots de Reus. Luego corragué allà, y lo libraren. Luego ho sabé Jaumet del Pastó, son conyat, y anà per matar-lo, per lo que la afrontava y los sobra dits ho compongueren.

A ... de setembre, harribà, en esta vila de Reus, Ambrosi Llagostera y Silvestra, sun company, tinent de cavallaria, después l'arrandiment de Barselona, que fóu lo arrendiment de Cardona, haont se trobàvan los dos oficials sobra dits naturals de Reus. Y en las capitulacions los concedíran als sobra dits tinent lo retirar-se ha sa casa hap sun cavall y armas ab lo perdó del rey Don Felip V, y pasaport del conda Montamar. Y, haven-sa los 2 sobra dits retirats ha esta sa pàtria de Reus, fóran atmesos y atesos per lo comandant lo conde Sisíl, se trobava en esta vila de Reus.

Diu Gerònim Salvat, que-s trobava al porxo de Onofre Arandes junt ab molts afectes botiflés, al tems arribaren los sobra dits tinent a la plasa de Reus y, entre ells, respongué Esteva Estapà, parayre carrer de l'Ospital, dient: "Molt me atmiro del senyor comandant que hàgia atmès dins d'esta vila 2 traïdos tan sanyalats, que per ells no y a perdó, las forcas estan plantadas aquí en la plasa, y si no tenen boxí, jo estich a punt per penjar-los."

Als ... de octubre, Joseph Bargalló, natural de Montroig y abitant en Reus, Pera Puig y Don Diego Baldés, l'armano Joseph Carbonell del convent de Sant Joan. Estava en conversa al porxo de Ramon Molins ab uns amichs seus y li donaren notícias com emperials dient-li, com la pau era feta y tornarían a Carlos arxiduch de

Àustria. Y lo dit ermano se girà, y veu Bargalló al costat que-ls estava escoltant, n-ostant no li pogué pair lo cor, li digué: "Ja u cens, Bargalló, beuta aqueix hou mentra l'altra se cou". Y lo dit Bargalló anà luego a participar-o a Puitg y Baldés. Y anaren an busca y encontraren lo dit ermano. Y l'agarraren pres y lo portaren el convent y l'antregaren al pare prió, lo tingués a dret, per quant lo demanarían. Imediatament ne donaren part a Tarragona, y de pesadumbres morí dins breu temps.

Lo dia mataren lo compte Baumon a l'ansinà de la Canonja, en dit rencontra que matàran lo bort del senyor príncep de Almestart (com se ha dit). Y un bon cristià lo aportà al cadàver del dit bort, nuet com sa mara lo parí, demunt un ruch que duya sàrria. Y, antran per lo portal de Sant Pere de esta vila de Reus, ancontrà Pera March (l'Ambostero). March respongué, lo duguesen al torrent enterrar-lo y, enb una manotada, lo llensà en terra yrat fortament. No volia l'entrasen dins la vila a donar-li terra sagrada, y los paijans lo dugueren a l'ospital. Fóu enterrat ocultament, perquè los botiflés lo volien penjar. = Testimoni Joan Pla, botoner al portal de Sant Pere, que veu de sos ulls tot lo referit, y no consta al llibre de òbits de la parròquia tal enterro.

Lo compta Baumont estava per comendant de armas en Reus lo any 1714. Allotjat en casa Gabriel Simó, dit la Billeta, carrer de Jesús, casa de botiflens.

Fóu lo cas, que lo conde Baumont hanava a Tarragona per serts assumptos del real servey, ben acompanyat de soldats y naturals de la vila de Reus. Ysqueren los voluntaris y li digueren se rendigués. Respongué que no-s rendia per canallas. Se comensà lo foch y fóu mort de un tiro.

1715

Lo Palat Torrabadell trobà una somera que haportaven 2 hòmens de la Selva, la qual li fóu robada l'any 1714, ben

coneguda del dit Palat y de sos vehïns, y per Damià lo menescal, y demanà justícia ha Joan Bages, batlla de Reus. Y per ser los lladres botiflés, los féu tornà la somera, y al Palat se-l tragué a fàstichs de devant.

A ... de ..., Joseph Simó, y sus companys jurats de Reus y Jaume Martí dit Coll, clavari, *at setra*. Diu Toni Pasqual l'anvyaren a buscar en Casa la Vila y li féran demanda dels talls vàlias dels anys hatràs havia servit en Carlos arxiduch de Àustria. Y lo dit Pasqual los respongué, pagaria allí anavant, que lo pasat no volia pagar per trobar-se en lo serbey de Carlos III, lo qual pradominava en aquell temps lo principat de Catalunya. Y en eixas rahons se'n hanà y no li demanaren res més del pasat.

Diu lo sobre dit Pasqual, se judicà que Jauma Coll li féu bona obra, y l'ascosà a pagar per trobar-se clavari.

Joseph Serra, Ambrosi Llagostera, l'areu Bosch y altres, serviren an dit temps de oficials vius, y lo nou govern los féran pagar tots aquells anys servirán a Carlos III y no s-i burlaren, per quant la intenció era haportar-los ha la presó y haprocesar-los per rebeldes y traydors al rey.

A ... de ..., Fransesch Guitar, sastre, fôu lo qui capitulà falsament la Madrina Grosa, estant devant sa casa, que la tingueren a la presó de Reus 6 mesos ha punt de perdre-la, que per sert se deya, la volien panjar, y lo menos en mitxa hosotada y mercada y desterrada.

1716

Reus y ... a ..., Reverent Jaume Martí, dit Coll, y son fill Jaume Martí, lloctinent, diu Joseph Galera, sastre, lo féu citar un napolità havia tingut en sa casa 3 añs per caritat, i-l tragué de enfadat y, comparaxent a la cort en

casa de dit Coll, que allí se tenían los varbals, arribà lo napolità ab un sargento del regiment Almàndaras de cavalleria, estava de quartel en Reus. Y los dos feren demanda al Galera de la soldada de 3 aña. Respongué Galera, com portaria testimoni com lo havia tret de casa, y lo Reverent Jaume y son fill lloctinent condemnaren que Galera donàs 2 dobles diners comptants al napolità.

A ... de ..., Thomàs Hoger, clavari, estant y tanint botiga de cerer en casa Mariagneta Bages y vuy Doña Anna del Castillo, luego ce modà lo guvern en Reus, que entraren en Casa la Vila ha governar los negras *de corazon*, traïdós ha sa pàtria y sanch. Lo dit Thomàs s'enportà de dita Casa la Vila 4 o 5 mans paper estampadas, las quals éran las patents de la nobla y atenta ciutat ymperial de Reus ab las armas de Sant Pere y Sant Sebastià *, y la Mare de Déu de Misericòrdia ab claus y tiara de Sant Pere per armas, qu-era lo privilegi hi avia donat Carlos arxiduch de Àustria a la vila de Reus per sus bons sarveys. Y ditas patents donava la vila de Reus als patrons carregavan vi ho altres mercadurias en esta vila, ha persona que transitava per abono y anar més assegurada.

Que lo dit Thomàs, se'n-e aportà ditas apatents a sa botiga y l'astellà per fer-na dinadas de pebra, meñsprean-les y fent-ne sumba, junt ab altres de son seguit.

Doña Maria de Portugal, en primeres núpcies Baldrich, y en son jendra Don Diego de Baldés, tenia una galera ab 6 maxos que la dugué del regne de València; hi-s diu no li costava ningún diner per haver-se-la usurpada, així com las demás cosas tenia, etc.

---

* Anton Auger, adroguer, fill de Thomàs sobra dit, fóu casat en Geltrudis Selma. Esta no tingué soccesió; son jermà Jaume Selma, argenter, heretà son dot. Y en casa dit Jaume Selma estan los 2 sellos de bronse gravats las armas de la ciutat de Reus. Un és lo sello major y lo altre lo sello menor que Thomàs Oger pillà.

La dita Doña Maria, en los anys 1715 y 1716, estava abitant en Reus. Tots los dias feya anar la galera al terma de Riudoms als oliveràs de la casa de Nabot (confiscada per lo rey) a tallar y carregar lleña, fins que soca hi agué en la heretat, tot ho pillà.

Los portals de Reus se trobàvan tancats per la corrència dels temps, y quant estigué hapasiguat la vila, soplicà a Don Melsior de Portugal los fes marsè de obrir dits portals per lo alívio del poble.

Respongué Doña Maria de Portugal, volia li donasen 100 doblas, altrament no se obrirían. Y la vila resolgué donar-li, per la llibertat del poble, ditas 100 doblas. Mirau si aportave amor a sa pàtria etc, demostran-se tant ingrata únicament per la cobdícia de l'interèz y estafa de las 100 doblas. Conciderau lo que aguera sigut ab un poble estrany, com los hauria pelat a pèl y repèl.

Don Melcior Colon de Portugal, sobra aquí dit, era brigadier del real exèrcit, y coronel del regiment del Destroso de Órdenes viejo, natural de la ciutat de Badajoz en la província de Estramadura. Tingué del present matrimoni Don Melcior Colon de Portugal, y Bages y 2 fillas: Doña Teresa y Doña Maria, que casà dit Colon de Portugal en esta vila de Reus ab la viuda Baldrich Doña Maria Bages, filla de Joan Bages, pagès de Reus.

1719

Reus y juny a 24 de l'any 1719. En lo sobra dit dia prengueren la poseció los primers regidors en esta vila, que se extinguí y suprimí lo govern antich dels 3 jurats y consell de cent de esta vila. Fóu posada esta nova planta de govern en tot lo principat de Catalunya, y en Reus foren los primers 7 regidors los següents.

Doctor en medicina Joseph Peréz Decano.
Felip Folch.
Bernat Pestells.
Thomàs Auger.
Francisco Pujol.
Bautista Arbolí.
Fransesch Guitart.

Foren los disturbis en esta vila de Reus per la vinguda del sediciós Carrasca, dit Pera Joan Barseló, natural del poble de Capsanas, bisbat de Tortosa, en la baronia de Entensa, corregiment de Tarragona, partit de Montblanch; lo qual turbà la tranquil·litat de la vila de Reus y de aquest país. No donant lloch a més defensa ni acció que oposar-se a las armas, los señors regidors fóu precís se refugiaren en Tarragona. Y després, a l'últim del dit any, reforsaren las armas de sa magestat catòlica Don Felip V, esta vila, venint a ella lo Excelentíssim Señor Don Lluís de Córdoba, tinent general y governador de la ciutat de Tarragona. Fent plasa de armas esta vila, la posà ya en segur de tot tumulto, y fóu de la manera següent:

Dia 26 de juliol, Pera Puitg, batlla d'esta vila de Reus, lo any sobra dit vingué en Reus Pera Joan Barseló, dit Carrascla o Carrasclat, que se havia refugiat en Fransa. Vingué ab un crescut número de pasats de 100 micalets, tots catalans; y donà un avans en esta vila de Reus, y no pogué antrar. Y, corrent ab son cavall, perdé una pistola de las fundas anvés la torra de Olives, camí Tarragona. Y lo dit Carrasclat, buscant dita pistola, demanan a diferents si l'avían trobada, los donaria un ral de octau. Y la encontrà lo desgraciat ..., dit lo Perdal, que l'avia trobada, y la duya en la mà y la y prengué y li donà las trobas ditas.

Dins pochos dias Pera Puitg, batlle, agafà lo dit Perdal, y lo entregà a la cavalleria, que vingué de socorro y auxili de Tarragona en la nit del mateix dia. Y los carrasclats se refugiaren al Castellvell; y lo desgraciat se-l ne portaren los soldats de cavall amaniatats a les presons de Tarragona, y de allí a presidi en Cartagena etc.

En lo temps se donà lo sobra dit avans en Reus, los portals éran tancats y las casas espilleradas, y casa de Narcís Bruget, foster, era aperadada y tenia sespillerada y s'entrava per dins la vila. Y en dita casa estava de guarnició lo dit Narcís, Po Farré, Toni Arandes y Bartomeu Pardigó, los quals díuan ells aver mort

aquell capità tant valent. Y mal nefràran lo Po Carrascla al bras ab una escopetada. Los botiflés se fèyan forts per las casas y muralla escondits*.

Estant lo dit capità fora al arraval y los portals tencats, demanà confesió per una y moltes vegades.

Lo Reverent Francisco Bages, prevender, pasà en dit temps ab sas armas ab escopeta y pistolas, regoneixent los puestos de la muralla com a capità y comandant, y sentí com lo sobre dit demanava confesió, li respogué: "Calla, no-t mogues, que ab pólvora y balas te donaré la confesió." Y los frares lo aportaren al convent de Sant Joan, y després de mort lo volían los botiflés per penjar-lo públicament**.

Que lo Reverent Francisco Bages lavantà companyia ha son gust pagada de la vila. Y lo dit Reverent feya de capità armat ab escopeta y pistolas y bosa de municions, y disposava tots los assumptos per perseguir los carrasclets.

Lo dit Reverent Francisco Bages un dia vegé Marián Pons aportava escopeta y bosa. Manà als soldats de sa companyia lo desermasen. Y los dits soldats no-l volgueren hobeir per ser tots patricis de Reus.

Lo dit Reverent Bages se enfadà un dia y lo investí al marcadal dient-li: "Traydó, ha Déu y al rey dexa la escopeta y bosa que no-ts digne de aportar armas." I-l desermà públicament etc. etc.

Als 27 juriol, Jaume Martí Coll, al matí, posà un cartell de sa mà pròpia a la porta de Casa la Vila, dient, que si-ls faltava res de sas casas, ho pagarien tots an comú an béns y personas, per quant lo dia antes avían fet demostració los carrasclets, y per resel se rratirà la cavalleria, dia sobra dit, en Tarragona y tots los demés afectas de Reus y pobles del camp per alguns dias. Y s'enportaren tot lo diner dels apropiis y arbitres de esta vila; ab tal que de

* Any 1719 als 5 de octubre, enterro general en Reus de Don Diego Bohorgues, tinent de la companyia de Don Pablo Quijada del regiment de caballeria de Oran.

En dit dia, enterro general en Reus de Don Manuel Dias Ceferino, alférez de la dita companyia y regiment. Còstan en lo llibre de òbits de la iglésia de Reus, y moriren en lo sobra dit avans donat per Carascla en la vila de Reus.

** No consta la partida de òbit de est enterro en lo llibre de la iglésia de Reus, per haver estat ocult, com lo del bort del príncep.

Tarragona feren venda del greix de la carniseria de esta vila, y tots los dias enviaven a buscar tots los diners se fèyan en las carnicerías y las del pastim, de temor que a la nit no-u pillasen.

Que en dit temps me trobava (Ramon Fina) de rasel en lo convent de Sant Fransesch, en compaña de molts pobres sens causa, per motiu dels botiflés.

A 21 de abril de 1719, per instància de tots los botiflés y govern de la present vila de Reus fóran tantas las ingravituts e injúrias y malas informas falsas que donaren en Tarragona y Barcelona, que fóran bastantas per destarrar-se lo Reverent Mocèn Joan Oliva, Reverent Mocèn Pau Monpeó, Reverent Mocèn Gayetano Simó, comunitaris de Reus. Lo para Fort y lo ermano Santa Cruz del convent de Sant Fransesch de esta vila de Reus, obligaren, per tamor de una captura, a molts hòmens fogir a la montanya y hanar-se'n en Carrascla contra sa voluntat; a altres retirar-se en sagrat, ab tal que a Ramon Fina y a molts d'altres, los pregonàran per rebeldes al rey, si dins 24 horas no-s presentàvan.

Pera Puitg, batalla, y Joseph Pallarès, digué Engràcia Gil en casa de Joseph Dalmau com avia sentit a dir que, per Sant Joan de juny, tanían lo dinà a punt per la vinguda de Pera Joan Barseló, dit Carrascla. Y lo dit Joseph Pallarès ho santí, y ho reportà l'anbaixada a Puitg, y la volia aprosesà, y agué manester l'anpenyo de Doña Maria de Portugal per asosegar-o.

Jaume Martí Coll, lloctinent, y Anton Compta, fóran causa captoraren lo Quillo del Pradip, y tanin-lo antratingut en las presons de Tarragona, al que anaren a visitar-lo com amich que li profesàvan. Y li donaren antanent confesàs la varitat del robo del regidor del Prat, y qui lo havia llansat per lo despeñadero, que-lls s'enpenyarian traure'l libra de la presó. Y lo dit confesà la veritat, y luego fóu aportat a las presons de Barcelona; y dins breus dias fóu sentenciat a mort, esquarterat y lo cap a la porta de sa casa al Pradip, la sua pàtria.

Agustí Estapà, botiguer de Reus, en lo any sobra dit se trobava estanquer de la sal de tot lo vagueriu, camp y

arquebisbat de Tarragona. Y en lo any sobre dit se levantà Pera Joan Barseló, dit Carrascla; y per lo temor dit Estapà féu carregar la sal ab los carros de la vila per aportar-la a Tarragona, a costas y despeses de la vila. Y per lo camí los isqueren una partida voluntaris de a cavall dels carresclets i-ls feren tornar los carros de mitg camí de Tarragona, carregats de sal per aportar-los a montanya per son servey. Y, al que fóran a Reus, lo señor prior y altras personas ben intencionadas, alcansaren dels dits carrasclets dexasen la sal a la vila de Reus, y solament s'enportaren una carretada per son servey. Y luego puntual lo Señor Joseph Grases, Gabriel Aixamús, y altres ben entencionats, feren bilans de la sal, pastim y carniseria. Y vistas las llibretas de la sal, càrrega y descàrrega, trobaren donava de frau lo dit Estapà la suma de 1000 doblas, las quals auria fet pagar a la vila, en cas hagués rexit l'ambosteria tania ideada en si mateix.

Que l'any ... li llevàran l'astanch de la sal i-l posaren en Tarragona; y lo dit Estapà posà empenyos per ser guarda major de la sal, per poder dur espasa y defugir de llaujaments, y ho alcansà.

Pera Pau Borrell, dit lo *Mestre Nou*, al temps que vingué en esta vila de Reus Pera Joan Barseló, dit Carrascla, coronel de fusillés de Fransa ab tot son regiment de catalans, y hagué entre ells, conagueren lo dit *Mestre Nou*. Lo fartaren de tronxadas en lo Mercadal, y después lo duguéran a la presó. Y Joan Ferrando s'empenyà ab lo dit Carrascla, y alcansà lo librasen de la presó.

Lo dit *Mestra Nou*, apenas fóran fora los carrasclets, anà a fer instància al Señor Batlla, Pera Puitg, capitolant la Mieta Rafela, que esta era l'instància de haver maltractat lo *Mestra Nou*. Y lo dit batlla la féu estar 2 dias a la presó.

Joseph de Barberà, dit lo Pobill de Reus, al temps rodàvan los carasclets per lo Camp de Tarragona, se reti-

raren los afectas botiflés dins Tarragona, y anaven persaguint dits carrasclets junt ab lo destacament. Y lo dit Barberà se cadà en Reus, dient era imperial per haver capitanejat al temps de Carlos arxiduch de Àustria. Y se sab molt bé, feya de aspia donant los avisos de notícias a Tarragona. Y en las nits, quant los botiflés venían ab lo destacament de la tropa a fer emboscada a l'antorn de la vila, lo dit Barberà los treya ocultament refresch y an particular algunas carabasas aguardent. Y quant no podia sortir per lo portal, se escalava per detràs sa casa a l'arreal, y per allí los aportava tot lo necessari, y los donava avisos quant hi avia novedat.

Antoni Auger, adroguer de Reus, cobrador de la real contribució, anà a peu a Riudoms en companyia del Palat Torrabadell y Jauma Cañellas, carrasclets, per fer un ajust sobra de certas donas de la Selva, havían agafat los carrasclets, y se compongué ab ... doblas obligan-se a pagar-o Reus, Riudoms y la Selva. Al que fóran devan la basa, se tingué lo rencontra Carrascla ab lo Po Anton; digué lo Palat al Antoni Auger: "Com ho farà vostra mercè de pagar 12 doblas per compta de la vila de Reus, perquè quan vingan los seus sequases retirats en Tarragona, no convindran en abonar compòsits dels carrasclets." Respongué Auger: "Això te dóna pena, no-u sabrias fer? pués jo t-u diré: Carragaré als carraters. Soposem Josep Gornals té 20 dias del carro de hanar a bagatge. Al pasar los comptes ne posaré 30, tu ne tindràs 10, ne carregaré 15, y als demés per lo matex semblant y encara me sobraran diners." Diu lo Palat Torrabadell, com Antoni Auger és un lladre sobra sa paraula, y li provarà sempre que convingue.

Vigília de la Asenció se féu gran captura en Reus. Primo: Lo Morro Negra, y ...

Que-ls duguéran a la vatllada presos en Casa la Vila, y al matí, Jaume Martí, dit Coll y lloctinent, los lligaren de un en un las mans de part darrera i-ls carregaren ab un carro i-ls portaren en Tarragona en casa lo tinent general, y per antemano hanà a fer la embaxada lo Doctor Anton Gavaldà, Jaume Coll, y Antoni Auger. Y quan lo general los vegé, digué: "*Que me llevan perros atados.*" I-ls plantà, marxan-se'n dins son quarto, donant ordre los soltasen immediatament, luego los digué: "*Senyores en esa ya van 3.*"

Juan Bages, botiflé, en ocasió aixia de casa Pera l'Anbustero per anar a sa casa. A la vetllada donà en mans de un carrasclet, y ce-l ne duya fora la vila per matar-lo, per quant al temps Joan Bages duya la vasetja, la féu petà per las galtas del dit carrasclet, perquè no li féu barretada, y luego o sabé lo Palat Torrabadell, y corragué allà y, en sas raons, lo féu deixar-li, per ser amich seu.

Joseph Bargalló, botiguer botiflé, los carrasclets lo aci tiaren en casa mestre Ramon, sabater, y se amagà detràs lo llit i-l volían matar violentadament dins casa. Y Mestra Ramon s'empenyà a la defensa, y an bonas raons los tragué de casa.

Lo mestre de Balaguer, sabater, los carrasclets lo agafaren a la vetllada per espia, i-l dúyan fora la vila per matarlo. Ho sabé lo señor prior, y fôu a temps a detenir-o. Lo dúran pres en casa lo Palat Torrabadell, que allí tenían la posada, y lo Palat lo llibrà.

A ... de ..., lo frara dels diables, los carrasclets lo agafaren per espia, i-l dugueren a l'ort de Simó per matarlo. Demanà volia confesar-se, que-s trobava en pecat mortal. Feren venir lo para ... Lo dit para lo féu escapadís per dins lo ort.

A ... de ..., los voluntaris carrasclets del capità Mallorca anaren a composar casa lo vell Bages, botiflé, carrer Pilota,

y Pedro Miquel isqué a la defensa trayent-los fora sens pagar un diner.

A 26 juliol, los carrasclets en Alcover, al matí, mataren a Pera Bofarull, botiflé de Reus, de un tir de escopeta*.

Mocèn Jaume Martí, dit Coll, pare del lloctinent botifler, fogí de sa casa, y pasà en la de Pera Camins, dien-li: "Ara és hora, me sàlvias la vida, que los carrasclets són entrats." Y la moller de dit Camins lo amagà al celler i-l cobrí enb una sàrria fins que fôu pasada la fuga.

Tots los dias y nits vanían los carrasclets en esta vila de Reus; y los botiflers se recollían en casa lo señor prió, perquè se li mirava lo decoro. Y ningú se atrevia entrar en la abadia. Y no ho an estimat per res los botiflens.

A ... de ..., lo señor prior de la vila de Reus, lo pare guardià de Sant Fransech y lo pare prior de Sant Joan, y altres señors de esta vila, hanaren a Falset a parlar en Pere Joan Barseló, dit Carrasclet, ha fi y afecte per demanar-li que éll y tota la sua gent no maltractasen ni vituperasen en béns ni en persona ningú d'esta vila de Reus. Y lo dit Carrascla los promaté tot quant li fôu demanat. Y dits señors s'entornaren a l'endamà.

Dins breu temps se pasaren en Fransa los carrasclets.

Los botiflés, negras de corazon, esclaus a sa pàtria y sanch, foren tant vils al país, que los apatrocinàvan. Capitularen en Tarragona y Barselona tots los sobra dits señors, y lo señor prior d'esta vila fôu manester presentar-se en Tarragona, y en Barselona, y seben-se defensà ab la reó, que ja l'avían ambolicat ab la corda del bot. Lo arquebisbe de Tarragona se hagué de despatriar y morí en Gènova, que era Don Isidoro Beltran.

---

* Llibre de òbits de la yglésia de Reus, fòlio 87, diu: Any 1719 als 8 de agost. Novena semidobla de Pere Bofarull, mort a Alcover.

Los carrasclets volían cremar, abrasar y sequeijar lo mas de Pera Puitg, batlla, y lo mas de Jaume Martí, dit Coll, lloctinent botiflés. — Joseph Batlla, y altres d'esta vila, que hanàvan de voluntaris en dits carrasclets, se interposaren; isquéran a la defensa una y moltas vegadas, perquè no-s fes semblant desman contra la pàtria.

Lo any sobre dit, un sert dia entraren los carrasclets dins la vila de Reus, y entre ells lo Po Sabaté y Batista del Ginestar, anvestíran casa lo Doctor Anton Gavalda, detarminats de sequeijar-la y cremar-la per la mala resposta, tornà a les espatlles de una carta, li avían enviat los dits, sobra ... doblas, féran bonas per son compta lo any 1714, quant l'agafàran los voluntaris. Los respongué, "que la fulla ja era caiguda de l'abra".

Ysqué lo Señor Pau Miró en abono de Gavalda, y pagà las ditas doblas als sobra dits, i-s donaren per satisfets, per la cara del dit Señor Pau Miró.

Vingueren los carrasclets, y lo capità Mallorca y l'Asgarrat de Vifret, posaren foch a la porta de casa Joseph Simó, carrer Jesús, ab intenció de cremar-la de ceranabis, perquè Grabiél Simó, dit la Bitlleta, son fill avia promès fer un vestit de paño refí als dos, perquè no-l matasen, y fogí ha Tarragona. En esta ocasió se trobàvan, dins la casa Simó, 2 frares capuxins, y no faltaren també bonas persones que se entreposaren, y ho apesiguaren.

Miquel Casas, argenter, que era voluntari de Carrascla en la vila de Arnas, ha saga de bona amistat, tragué un home de conveniència fora dita vila; y li donaren torment los seus companys fins a tant, que los hallergà una bona porció de moneda.

A 23 de novembre, Antoni Auger, adroguer, y Miquel Valls, pagès, en lo Mercadal, que lo sobre dit dia vingué

un micalet ben armat a las 2 horas de la tarde y anà en casa Antoni Auger; y lo dit lo encaminà en casa Valls. Y després de haver entregat la carta closa a Valls, lo micalet anà devant Casa la Vila, que lo aguardava Antoni Auger, se'n entraren al pes del rey, y estigueren prop mija hora los dos sols segretejant. Y, al que isquéran, coneguí molt bé (diu Ramon Fina), que Antoni en la cara demostrava haver tingut algún pesadumbre de tan bona visita del micalet, com és de creura.

Que en dit dia, en presència mia (diu Ramon Fina) y altres, al porxo de Joan Ferrando, va di Joseph Mas, adroguer, que lo sobra dit micalet haportava algunas doblas de diner de creu, perquè lo dit Auger y sus companys ne fesen bona moneda, haont se creu, que naix dels arbitras tenían per al pasat, quant dita moneda corria.

Que Joan Ferrando me va di (diu Ramon Fina) a mí, que sabia homa, que havia canviat 4 doblas dels diners de creu falsos an bona moneda. Y lo Ramon Fina pot fer bon testimoni de vista de tot lo sobra dit; y va veura quant lo micalet arribà, fins a la fí en què va parar. Y aportava en lo costat esquerra civadé que, de tant que li pesava, lo feya hanar de tort, i-n presumí luego era moneda encara que en lo gambeto ho amagava tot.

Miquel Casas, argenter de Reus, voluntari de la companyia de Carrascla, troban-se una nit entra altres dins de la vila de Flix, en casa 2 capellans conaguts del dit Casas, los situà una partida de tropa de Falip V; y, no tanint cor de fugir com feren los demás, lo posaren dins un llit ab son tocado. Y fingin-se lo malalt y la casa plena de soldats, demanaren qui era que tant gemegava; diguéran, un fill de casa. Li havien mudat camisa y calsotets tot de tela. Lo civadé de plata obrada, que aportava robada, lo soterraren a l'ortet de la casa, y pasà la nit. Lo endamà, gran dia que lo destacament de la tropa marxà, lo dit Miquel Casas se llevà, prengué son civadé de la plata, y pasà lo riu a trobar los seus companys. Y quant lo veren tant blanch

y tant net de roba, li digueren, de ahont avia tret la dita roba. Y entonces Miquel encomanà a 4 de sos companys, anasen en Flix en casa dels 2 capellans, que tenian 2 cofras grans de roba blanca, y que-n se'n fesen donar, que prou n-i avia, y que-s fésan donar la su roba bruta, que allí avia deixat, y la y portaren. Después de haver-li salvat la vida, los ho pagà com ho tinch dit.

Que luego retirà anvés Reus. Y, passant per la vila de Alforja, anà a posar en casa Mocèn Antoni Gornals, y encomanà lo civader de la plata al dit Reverent, fins que marxà de dita vila; que se'n vingué en esta de Reus a conduir los robos de plata y moneda havia fet, en aquella bandolina de carrasclets.

Se publicà en Reus com lo rey feya franch lo personal y catastro per tot lo principat de Catalunya; y después mos o feren pagar doblat.

1720

Reus y janer a 11 de l'any 1720. Esteva Estapà, pan-tinadó de parayre, carrer Ospital, que per ser botiflé arribà a ser regidó.

Que lo dit Esteva Estapà digué, en conversa de Mariagna Miquel, dita Payfigas, en la casa de Ferrando, que los señors regidors lo havian fet citar devan del tinent general Don Lluís de Córdoba, governador de Tarragona, que ans de festas de Nadal vingué en Reus y posà en casa Muciur Sabaté, perquè lo dit Esteve disposàs contra dels ymperials los moviments y accions ho paraulas, si las havia oydas ho hoydas a dir, quant vingué Carrascla en esta vila, ho en res haguesen delenquit los dits ymperials contra del rey ho de nosaltres botiflés. Y lo dit Esteva diu que-ls digué: "Dígan-o vostès que sàban lo que van buscant."

Joseph Bargalló, botiflé, fill de Mont-rroig, jendra del Esteva Estapà de Reus, se trobava cobrador del catastro

del terme de las Comas de Ulldemolins, y anuyà discreció de un soldat de cavall al Po Dimas per 1 lliura 8 dobles. Y, havent pagat, temps havia, la moller del Dimas la sobradita cantitat, que se'n féu donar recibo per mans del dit Bargalló, per lo temor y recel li podria arribar, que en virtut de dit recibo lo tractà de lladre pobrat. Hanaren al lloctinent Jaume Coll, y arrestaren la muller de Dimas tenint rahó, per ser un botiflé Bargalló.

Reus y janer a 30 de l'any 1720. Doctor en medicina Joseph Parés y Bartomeu Pardigó, corder, dit lo Frara, dia sobra dit, los dos anàran en casa lo Po Filloll, dit la Nonya, nabot de Joseph Fillol, tots espardenyers, y l'ancontraren en sa casa estava trebellant.

Lo dit Pardigó fôu lo que féu l'embaxada de part del magnífich ajuntament, dient: "Po Fillol, tu as de anar amb uns quans parells espardenyas anvés lo Aubiol fins a encontrà lo *Po Batlla* y demés micalets, que tu seràs ben pagat de tus treballs y podràs posar un bon cabalet, y luego ne donaràs havís a nosaltres del què estarà pasant."

Po Fillol, hoyda la embaxada de Pardigó l'atgegà a n-oramala, y Perdigó se girà al Doctor Parés dient: "No veu vostre mercè Señor Doctor què atreviment." Y marxaren dret en casa lo Po Vallverdú y l'ancontraren treballava d'espardenyer. Y lo Perdigó li féu la matexa embaxada del Po Fillol, que havia de hanar espia los micalets y companys del *Po Batlla*. Y lo Po Vallverdú atgegà a n-oramala a Perdigó. Vista no volían hanar, hanaren a trobar ... espardenyer, jermà de Narcís Bruget, foster, y li féu la matexa embaxada, posant-li amb emanases sinó hanava. Y lo dit, per las amanases y l'intarès li promateren, prangué alguns parells espardenyas, y marxà cap a l'Aubiol; per disfrasar anava per espia, y lo destacament de cavalleria de Don Lluís de Córdova estava al peu de la montanya. Y a 10 horas de nit, l'andemà, picà l'aspia. Marxàran sens tabal ni trompeta, y a la punta del dia los agafaren.

Reus y fabrer a 2 de l'any 1720. A 2 horas de la tarda portaren en esta vila de Reus pres Joseph Batlla,

molt amich meu (diu Ramon Fina), Silvestra Sabaté, Estivill y un fill de un ferrer, tots de Reus y ... de Riudoms. Y a 3 de febrer de 1720, a las 4 de la tarde, los penjaren tots 5, a las forcas de Reus, a la riera del Roser. Y lo boxí era lo *Duquet* fill d'esta vila de Reus *, parent de Pera Puitg, batlla, que-s trobava de la mateixa vila (dit parentiu fôu Puitg, compare de una criatura del *Duquet*). Lo boxí escosava lo penjar-los, dient no li avían mantingut lo promès, y que hanava despullat y barbut. Y, alashoras, lo Señor Pera Puitg, batlla de Reus, parent del dit boxí, li féu amanasas, dient-li que tenia altre botxí per penjar dit *Duquet*, sinó feya son ofici. Y lo dit señor batlla féu calsar de nou al boxí y manà a tots los mestres y fadrins barbers lo hanasen afaità. Y lo fill de Pera March fôu qui li posà lo seu plech de bogada net, y l'ansabonà y li pagà las primeras naveijadas. Sols s'escapà lo fadrí, tania lo Blay barbé, que, com era foraster, encara que tenían pena de 25 lliures, lo donà a la cama, etc.

A 26 de mars 1720, lograren del mal al menos lo fer un anterro jeneral. Y, en gran magestat de molta cantòria y acompanyament, junt ab tota la reverent comunitat, traura los 5 penjats y l de enterra sota la forca; los portaren a la iglésia de la Purísima Sanch, y de allí a la parroquial, y de allí a sotarrar-los al sementiri. *Vide Llibre de Obits*.

Que per ditxo de molts hòmens soldats, y oficials, sertiffican y fan fe, com Joseph Batlla, (que gosa de glòria) serà salvat dient, era lo hamo de la casa y lo aurían llibertat, que en lo instant se asertà ha pujar l'aspia anomenada Joan de Barberà, dit lo Basó, fill de Reus, dient: "Señor Capità, asagúrias de aqueix homa, que-s lo hamo de tots y capità de destalés." Hoïn lo capità eixas rahons, li pagà 4 fuatadas a la cara y manà lo lligasen, y lo portaren solament en camisa y calsotets blanchs, descals y, segons

---

* Se deya Pere Joan Duch, pagès, sa muller Maria Salas. Desposori 16 de febrer 1710 (1).

(1) Vegi's l'anotació sobre aquest desposori i la genealogia de Pere Joan Duch, que figura a la plana n.º 74. (Nota del transcriptor.)

diuan, lo Basó li prengué la sua roba, y se la vangué, conforme més avant se veurà*.

A 29 de maig de 1720, al fer-sa de nit, tingueren grans escopetadas, ha Maspujols, los carrasclets ab los soldats y botiflens que-ls persaguían; y lo pobra Serdanyons, espardanyé, volèn saltar de una taulada en l'altra, caigué al carré, y li donaren algunas coxilladas, n-ostant lo deixavan per paijà. Al mateix temps arribà allí lo Basó Barberà, y digué: "Asegúrian-sa de aqueix homa, que-s un de las 14 doblas après per lo regiment de Barselona." Lo dugueren a Tarragona y lo penjaren luego immediatament. En estas escopetadas mataren un tinent de cavalleria**:

Que dita vetllada secaijaren la vila en gran rigor, y lo Basó, no content de or, plata, roba, y tot quant los donava gana, s'emportaren botifarras, llangonisas, un tocino que 4 dias feya havia mort una pobra viuda; y, a l'andamà, y tornà en buscar-o per a portar un mort y anà a la dita casa, per dur-se'n tota la cansalada en lo carro: i la pobra se posà a plorar, demanant al menos n-i deixasen la mitat, y partiren; y tot féu cap en casa Torrademé.

Joan de Barberà, dit lo Basó, al principi de dit any ancontrà al camí de Riudoms ... fill del farrer, lo qual anava ab Carrasclet, i-l volia dur pres en Reus, i-l composà ab 4 doblas ben pagadas, que donaren sus parens a truca de no veura's al penjat devant.

A 1 febrer 1720, en la nit sortí d'esta vila de Reus lo destacament. Lo Po Basó anava en ell per espia. Arribaren a l'Aubiol, y hagafaren lo sobra dit de las 4 doblas, junt ab lo Po Batlle i-ls demés, descobrín a cada un de parcí qui éran.

Me digué (diu Ramon Fina) Joan Coxí, sastre de Reus, que lo sastret, dit lo Basonet de Alforja, li ansenyà las calsas aportava demunt, dient-li si las coneixía. Respongué Coxí que no, y lo dit li digué, éran del Po Batlla, lo qual s'era salvat. Y n-i havia que-l coneixían y l'avían escosat estant més de mitja hora entra ells. Y

* Any 1720 als 26 mars enterro de Joseph Batlle, pagès, carrer de les Galanes, y altres, per *gratis et pro Deo*.

** Enterro en Reus als 30 maig 1720, de Don Sebastian Méndez Moreno, tinent de cavalleria de la companyia de Don Pedro de la Vega del regiment de Alcàntara, natural de la ciutat de Badajoz.

en dit temps apujà lo malfactor del Basó Barberà, y se girà al capità, dient se asegurasen de l'homa que era lo capità dels destralés.

Reus y fabrer a 3 de 1720. Don Pedro Rodrigo, Cavallero sargento major de Tarragona, dia sobra dit en la tarde, troban-se en la vila de Reus, que-s féu sentència de Joseph Batlla y sos 4 companys, se paseijava per devant Casa la Vila, y alsà los ulls dalt al balcó dient: "*Ha, Señor Governador de Salou, haún no están compuestas esas corbatas que guarden.*" Y luego los baxaren i-ls dúran al soplici a cavall ab un ruch.

Al tems frara Marsal, religiós de Sant Fransesch, hajudava a ben morir a Joseph Batlla al peu de la forca per penjar-lo, li deya: "Digau jermà, me pesa Señor de ver-os hofès." Respongué Don Rodrigo Cavallero: "*Ha, picaro, no te pesa de ver hofendido a nuestro rey Felipe quinto.*"

Reus y fabrer a 22 de l'any 1720. Pera March y Ramon Cardona fóran el·legits per síndichs, y anaren, ab notari al costat, Batista Clavaria de part del señors regidors del sobra dit any, batlla y sotbatlla, y demés del consell, entimar una peparada al pare predicador de la Coresma present, de l'orde de Sant Fransesch en lo convent de la present vila. Y, segons se diu, fent hamanasas perquè lo dia vinent, quant estàs dalt al púlpit, se desdís de tot quant havia predicat sobre los paras de república y ministres de justícia; per quant als dits señors no-ls gustava lo que predicava, y moít adolorits, perquè los deya las veritats públicament devan de la gent, tocant a punt de solfa la guitarra. Y en hasò respongué Bargalló dient: "Señor Batlla, ja los vas dir a vostras mercès hans de la Quaresma que estaríam mal servits de predicador; hara ja-u an vist, etc."

Que, pochos dias antes, vingué lo batlla Pera Puitg, al tems que diferents hòmens recelaven per sun dictamen y amenases suas retirats a la clausura de Sant Fransesch, montà dal lo dit Puitg tot esparberat y, enconat, nos demanà a l'entrant de la cartoxa la celda del para predicador, ab la intanció de esgarrapar-lo, per quant diu predicava contra del dit batlla y en lo púlpit lo havia tractat de lladre. Y lo para guardià lo tragué del convent en bonas rahons.

Reus lo any 1719 y 1720. Joan de Barberà, dit lo Basó, en los anys sobra dits, *se notà* que de sus principis fôu gran ymperial; y renegà de tal manera, fent-se botiflé per sa pròpria conveniència, que fôu un cruel contra dels ymperials. Lo dit Barberà perseguia a Carrascla y sos companys, per (1) cap de somatent ab Don Pedro Saura, y Gironeta y servia de criat a Don Pedro.

Un dia, hastant amboscats demún Riudecañas, sortían de la vila 2 mossos que hanàvan an busca de Carrascla, y lo *Basó* los digué, éran de la sua esquadra, i-ls anganyà y anà acosar-los a Don Pedro * y luego los portaren lligats a Tarragona.

Altre dia que surtí de Reus un destacament per Riudomps, y al molí de Ciurana n-egafàran 4 de Reus, que-s lo *Duquet*, son cunyat, lo nebot de Cardona y altre; i-ls dugueren a Riudomps. Y lo Basó anà a comprar cordas per lligar-los. Y, al pasar per devant lo forn, viu sa tia Mariana y li digué, tot rient: "tia, estos tefatans són per honrar vostros parents." Y de camí los dugueren a Tarragona, y lo andemà los penjaren, y fôu motiu que lo *Duquet* féu de boxí, y després pasà a servir de boxí en Reus, com més atràs està referit.

Biló de Alforja, se aguardava en lo convent de Sant Francesch de Reus, y vingué orde per traure'l de sagrat... Y lo *Basó* féu de espia tot lo matí, y Bargalló en las eras, camí Salou, y també asistiren al temps de regonèixer tot lo convent. Y maltractà a Joan Grifoll, perquè deya las veritats de son bon posehimens.

Estan de refugi y resguart en la ermita de Misericòrdia, Ramon Fina (qui escriu lo present) y molts de altres de la mateixa vila; Francisquet del barqué mos esistia en la ermita; lo *Basó* mos féu de espia.

Estant altre vegada Ramon Fina y Ferrando de resguart en lo convent de Sant Francesch de Reus, lo Basó prangué bolleta per casa del dit Ferrando; la vila de Reus pagava lo salari dobla de soldat al dit *Basó* per espia. Al juliol estàvan en Reus las reals guàrdias walones de l'any 1720.

(1) El text posa dues vegades la proposició *per* sense deixar entreveure el sentit de la frase. (Nota del transcriptor.)

* Don Pedro de la Vega, capità de caballeria de Alcàntara.

Juan Pau Nolla se trobava regidor del territori. Y, avent-los fet demanda de Tarragona per la palla, los espetava se confarigué lo dit Nolla ab *Francisco Mugner*, dit *lo Negret Taller*, pasador y guarda magatsem de la palla del rey en Reus, y se compongueren. Y lo dit Nolla féu un vale de 40 lliures al dit *Negret Taller*, botiflé, promaten-las pagar dintre cert temps. De manera que al *Negret* li fóu llevat lo ser pesador quant entraren nous regidors en Reus; y no gosà a demanar lo vale té de Nolla, perquè se veuria lo frau a fet al rey.

Reus y octubre a 15 de 1720. Pera March, dit l'Amboestero, en conversa en casa sua, esentí en difarens señors y señoras, digué: "Alegrían-se per quant lo Antoni Auger ve de Barselona y aporta, per molt sert, la pau general, y cadam per Felip V. ja hi tanim alarany los ymperialets que, a bastonadas, los farem crèurar." Y d'eixa notícia prangueren gran ànimo los botiflés = Testimoni Francisco Casas y la Taresa del Toni.

1721

A 16 de juny de 1721. Joseph Cadiach, escodaller, me contà (diu Ramon Fina), en lo porxo de Ferrando, com Pera March dias pasats se trobava en casa lo Doctor Joseph Pérez. Y, estant en conversa sobra la ocurrència del temps ab lo dit doctor y altres, que entre ells hi avia la filla del dit Cadiach (que farà bon testimoni sempre que convinga) com lo sobra dit Pere March va di, que fóra millor que los botiflés pasasen a dagollà a tots los ymperials, com en tems antich succehí en aquella gran ciutat.

Ytem als 16 de juny 1721. Joseph Galera, sastre, me contà (diu Fina), en lo porxo de Joan Ferrando, com dias

havia que sentí al porxo de Joseph Simó, estant-se pasejant entre diferents senyors, com Pera March respongué, dient, que lo emperadó Carlos era aretge declarat y no catòlich romà. Diu lo dit Galera, que-l va reprendre dient-li, que reportàs sa llengua, que altrament ne donaria part. Y entonces se detingué; altrament hauria dit de l'emperador defensor de la fe catòlica que no era fill de sa mare.

Reus, y juriol a 16 de 1721. Lo Reverent Jaume Martí Coll, son fill Jaume, lloctinent, lo Doctor Perés, lo Antoni y Thomàs Augers, Pera March, lo regidó Cardona, Bargalló y lo pobill Barberà, dit lo Polo, a 4 horas de la tarde los sobradits 9 teòlechs tinguéran gran junta y fóu lo congrés en casa lo Reverent Jaume Coll.

Que se sap per bona part, com lo Doctor Parés fóu lo que proposà lo primer argoment dient: "Lo que tinch que partisipar-los ha vostres mercès, és que cadam per nòstrom rey Falip V. ab la pau universal." Y dins pochos dias hoyran publicar un bando, per traïdor al rey, y confiscació de sus béns ha Don Rafel Nebot y sus jermans, marquès de Rubí, lo señor del Pual, Don Ramon Perlas, Magí Vilas, y demés personas de qualsevol grau o condició sían, aigien seguit lo partit de l'emperadó, dient: "Sabràs Bargalló com cada escopinada havem de matà un dels *aligots*." Hoïda los sobradits teòlechs tan gustosa notícia, armaren luego en peu un ballredó, y lo pobill Barberà era lo que cantava a punt de solfa, y de las mans feya instrument.

Lo que Reverent Jaume Coll ha vista de tanta alegria de vèurer ballar los dits teòlechs, respongué: "No us ho tinch dit, que los *aligots* ténan més llenya al clatell que no y a al Coll de Balaguer, y que nosaltres surtirem ab una gran palma en la mà."

Reus y ... a ... de l'any 1721. Ramon Cardona, paraire, y Esteve Estapà, paraire, regidors en lo corrent any, tallaren la corde de la *àliga* per dalt de la taulada, y caigué en lo quarto demunt lo traspol y se obrí tota per los costats. Li tallaren de un costat dret del bech de dalt la mitad; en lo pit li pegaren més de 10 burxades; en la

mangala cadaren los forats redons, la que està molt mal tractada.

A 29 de juny 1725, sortí la *àliga* a la profesó de Sant Pere, y la dansà lo torné, carrer Galera, al devan Casa la Vila.

Que 18 o 20 dias antes de Sant Pere determinaren los señors regidors fer la festa llúida, y balls; que per hasò féran compondra de nou la *àliga* ha Joan Reger, los gegants y molasa nous, ab nous vestits, y 7 balls que acompanyaven la profesó.

La àguila, vestuari de gegans y molasa se treballava tot dal en la sala Casa la Vila; y per 2 vegades Ramon Fina, lo ermano Santa Cruz, Joseph Arbolí, y Joseph Galera y altres hanàrem en la dita sala per vèurer la àguila y vestuaris sobra dits. De propòsit nos miràrem mol bé primera, y segona vegade, las faridas mortals tenia la pobra aligueta, i-n ferem bon testimoni quan se preséntia lo cas.

Reus y agost a 24 de l'any 1721. Estàvan de guarnició en esta vila las reales guàrdias españolas.

1722

Reus y juliol a 18 de l'any 1722. Estàvan de quartel en esta vila las reales guàrdias walones, y comendant lo mariscal de camp Don Lope Laleng, capità natural de Flandes. Estigué hallojat en casa la Señora Madalena Olives.

Mocèn Joan Folch, prevender de Reus, té manat a tots los de sa casa, y de son germà, no fàsan caritat als frares de Sant Fransesch de Reus; perquè diu, són tots aligots = Testimoni lo ermano Santa Cruz.

Reus y setembre a 14 de l'any 1722. Pau Arandes, lisenciado, estan ab conversa a la botiga de Joan Ferrando, adroguer, en presència del Reverent Mocèn Joan,

beneficiat de Almoster, Ramon Fina y altres, digué lo dit Arandes que, troban-se dins lo conclavi de Casa la Vila, harribà *Joan Aleu, saboner*, y aportava un grapat pallarofas novas, dient: "Señors regidors, mírien-se haquesta moneda, per quant un minyó a vingut a ma casa per comprar sabó y li he preguntat de haont havia tret ditas pallarofas. Y lo dit minyó me ha respost, dient que ara las fèyan ha sa casa." Y diu lo Pau Arandes, que lo regidó decano respongué, dient: "*Joan Aleu hanau en bona hora, que nosaltres ja u sabem.*" Y diu lo dit Arandes, que al cap de poch dias se abateren.

Diu Pau Arandes, qu-és persona de molts convenièncias, lo monader, que molt bé podria pagar de pena 3000 lliures.

Mes diu lo dit Arandes, que si ell ho agués agut de fer, hauria fet pasar revista del frau, pallarofas abonadas per la vila escampadas per lo Camp de Tarragona, y las hauria fetas pagar al monader an bona moneda, en causa de son pecat = Testimoni Santa Cruz.

Reus y setembre a 28 de l'any 1722. Doña Maria de Portugal y Bages, viuda, dia sobra dit, vingué de Tarragona en esta vila lo tinent general Cautivério Garrafa, Marquès Busians, y lo coronel de cavalleria que està en Valls, junt ab molts altres oficials de difarents parts.

Dits señors vingueren tant solament per entraduir y compòndrer la pau oniversal entra Doña Maria y ses fillas, son pare, madrasta, jermans y jermanes, conyats y conyades, que, molt temps havia, estàvan encontrats fortament.

Lo general Garrafa, posà en casa Muciur Sabaté y, ans de venir, despedí un recado als regidors, perquè li parasen en dita casa 11 llits, y provisió de llenya, y altres atipatjes. Los regidors cumpliren puntual a la sobra dita orde.

La primera nit fòu lo serau en casa Doña Maria.

A 29 de setembre. Fòu lo convit en casa la señora Madalena Olives, per lo mariscal de camp Laleng. En la tarde hanaren a la festa major de Almoster y allí ballaren; y en la nit, en Reus, fòu lo serau en la matexa casa del mariscal de camp.

Dia sobra dit, en la nit anvyaren los regidors un present al

general Garrafa y és: 1 moltor palat, 2 fexos gallinas, 2 fexos pollastres, vàrias garrafas de vidre plenas de licors. Los 2 síndichs foren lo Doctor Joseph Pérez y Anton Arandes.

Al dia 30, fòu lo convit y serau en casa Muciur Sabaté.

1723

Reus y juny a 29 de 1723. Dia sobra dit de Sant Pera, en la tarde (per la gràcie Déu), tinguéram lo havís, de part de la superioritat de Tarragona, perquè nos fes bolleta de la sanitat en esta vila, y ni se posàs més guardas en los portals per lo mal del morbo contagiós, y que en lo endemà, dia 30, hanàsem per las barracas de la marina a fer retirar las guàrdias dels paijans. Y Jaume Amorós, lloctinent, hanà a buscar los fadrins per conduir-los en Casa la Vila de Reus. Y, als 1 de juliol de 1723, al matí, fóran tots retirats en Casa la Vila, y se-ls pagà comtants lo sobra plus.

Al principi tenia la vila 35 hòmens a 7 doblas per homa.

Lo segon any, se compongué ab 30 hòmens a 5 doblas y a 6 doblas, y en lo dit temps se rratiraren las barracas de la sanitat, que a costumàvan costejar Cataluña, y sols cadaren 4 soldats per barraca.

A 4 juliol de 1723, seria cosa lo mitg dia, se publicà lo comers entra España y Fransa, que-s podia transitar a la fira de Belcayre, y comerciar en tot gènere menos cotons blaus, y...

A 5 de juliol 1723, en lo matí arribaren en esta vila de Reus los soldats guàrdias walones, los quals estàvan de guarnició en la marina per lo morbo contagiós, y abandonaren las barracas, y sols se cadà com de antes la guarnició per las 2 torras de Salou, y al Coll de Balaguer.

Lo dit morbo corrian veus arribava fins a Marsella.

Reus a 3 de juliol de l'any 1723. Dia sobra dit, a las 9 horas de la nit, se féu crida real en esta vila, sota las penas contingudas de l'any 1714. Per ordre de l'excelen-

tísim conde Montemar, capità general interino del principat de Catalunya, que per lo endamà, dia 4 de corrent, a las 9 horas del matí, tots aquells hòmens de grau y condició tinguen ningun gènere de armas, las dégan demostrar, denonsiar y entregar en Casa la Vila als señors regidors per conduir-les en Tarragona.

Solament los cavallers y ciutadans deurar aturar-se y portar la espasa per son privilegi que lo rey los donà.

Los batllas y regidors se-ls quedà espasa, escopeta y pistolas per raó de perseguir los lladres y hanar de ronda per la defensa natural, y quant convinga alsar lo somatent.

Lo Doctor Anton Gavaldà no volgué llevar-se la espasa y los damés obehyan puntual entregar-la. Diu lo dit Gavaldà té privilegi del general Barbich, y luego lo féu refrendar del tinent de rey de Tarragona, y anvyant memorial a Barcelona al conde Montamar, perquè li firmàs lo privilegi, que altrament lo vol enviar a Madrid per poder dur espasa.

Los botiflés estàvan molt adolorats per haver-los privat las armas, havent donat memorial al rey com afectes y leals, y defensors de la corona, elegant los bons serveis de l'any 1714 y 1719, quant perseguían a Pera Joan Barseló, dit Carrascla, que an recompensa demanàvan ser de tot franchs de la real contribució, y de allotjament y poder tanir tot gènere de armas en sa casa.

Reus a 20 de juliol de 1723. Se féu crida en esta vila sobra qui volia ser foser, per haver posat la Cota Blava a la presó, per haver-li trobat clau falsa del magatsem de la palla, y la venia; y detràs las olles dels cònsuls a las nits robava lo aufals, per un ruch tenia.

Joseph Simó, Antoni Auger y lo Negret Taller, feren la instàncie.

Diu Joan Torradamer, major, que lo any 1721, la dita Cota Blava feya garde a la marina per lo contagi; y, per ser incapàs, lo majó de Tarragona lo volie reformà.

Ysqueren a la defensa los botiflés, dient: "Señor és digne de major servei, que lo any, rondàvan los carrasclets, mos féu grans serveis; y, al que ells retiraren de esta terra, li donàrem la plasa

de foser." Y Pere Puitg volie fos respectat; la mosa de Joan Aleu, y de Esteva Vergés agueren de fugir de Reus.

Sols perquè li digueren Cota.

(1) A ... de setembre, quartel y rasel del contagi, fóu demanat en esta vila per lo quartel, per tenir soldats al·lojats, 700 lliures.

Als últims de setembre de 1723, per 3 barracas taníam a nostra costa, en la vora del mar; per lo contagi mos féran pagar en Reus 150 lliures.

A 9 de octubre 1723, fóran desfetas totas las astacadas dels arrevals, habían posat per lo resel del contagi; la vila mantania, per las 3 barracas al mar, 33 hòmens harmats a 7 doblas per cada un home; tot lo temps continuà per orda del rey ap paraula, fóra a bon compta de la real contribució, y fóu que, lo any 1721, mos carregàran 25 per 100 més de augment de tot lo que la vila pagà al rey per bon servey y portals, y demés restillos guardàvam per torn los paijans. Tot lo sobre dit, aquí en esta plana, és de l'any 1723.

1724

(2) Reus a 19, 20 y 21 de febrer de 1724. En los tres dias sobra dits, en Reus se féran grans festas, per la coronació del rey Don Lluís primer de España, de balls, lluminàries, ab penas y més penas, que posasen llums per las finestras de sas casas per la alegria de la coronació. Lo Doctor Anton Gavalda no volgué posar llum asent tant afectat.

---

(1) Les tres notícies que vénen a continuació, referents als mesos de setembre i octubre de 1723, el text les insereix entre les de l'any 1724. (Nota del transcriptor.)

(2) El text sembla inserir aquesta notícia com a preliminar de la de 5 de novembre de 1724, en la qual es dóna compte de la mort del rei Lluís. L'hem portat ací per mantenir un ordre cronològic. (Nota del transcriptor.)

A 3 de mars de l'any 1724 morí Maria Carbonell, viuda y adroguera; y, segons veu y fama, Salvadó Roselló, dit lo Fraró, rebelde, que pasà als botiflens, fôu causa de la sua mort; y també per al pasat fôu causa de la mort de frara Tricot, y de la mort de Po Plana, y de fer trencar camas y brasos a Salvador March, valer.

(3) Reus y mars a 6 de 1724. Doctor Gabriel Monté tingué grossa confarensa contra Mocèn Rafel Serra, proposant-li ab ses causas y reons, com lo señor emperador Carlos no podia per ninguna via entrar ja may a regnar dins lo continent de España; que lo dit Mocèn Rafel cadà pasmat de sa gran baxillèria, de veura com proposà sas dificultats, y ho donà antenent als ignorans com feya Molina, que predicava contra la fe als siegos i-ls feya del seu señal y partit.

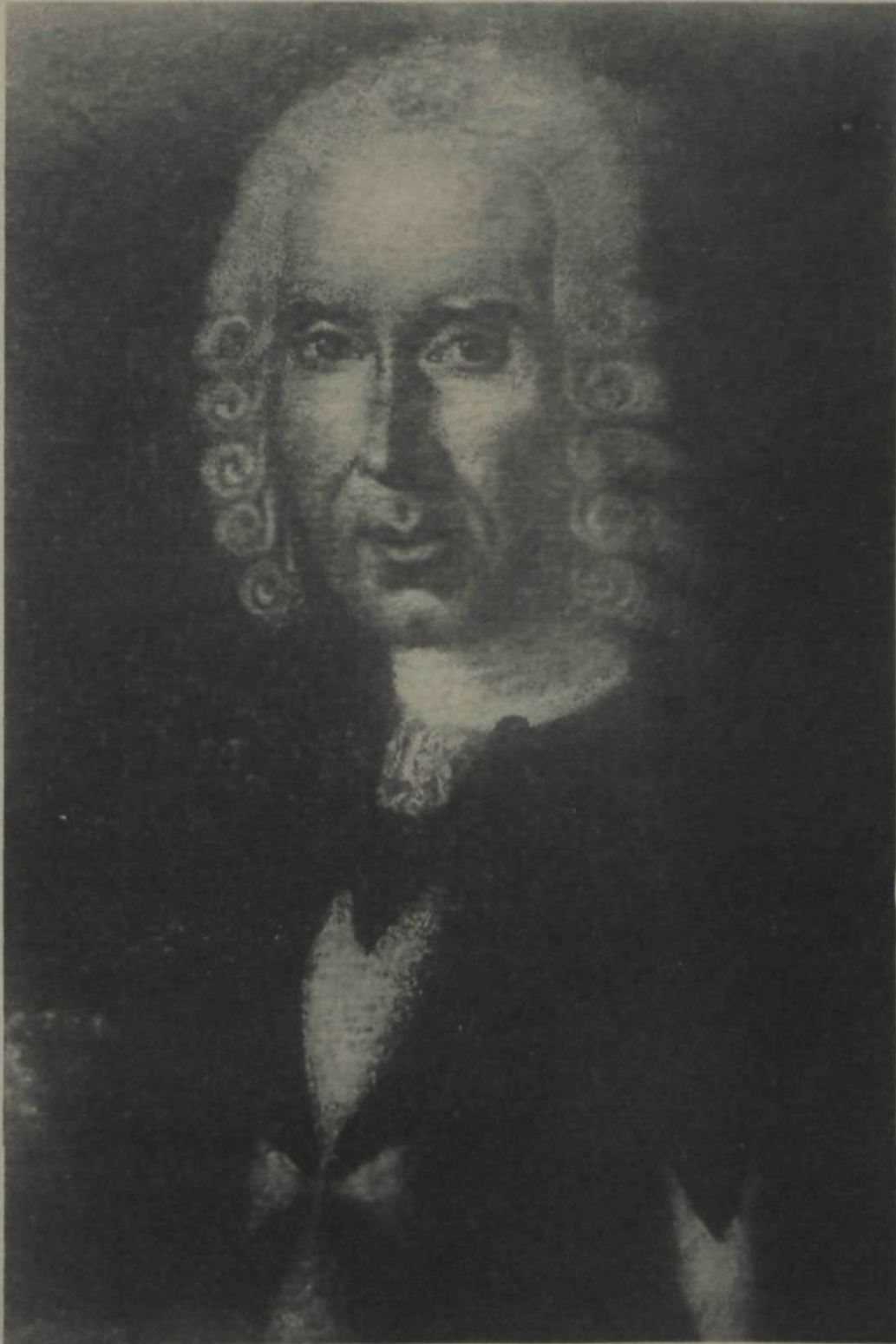
A 12 de mars de 1724, Don Ventura Baldés y Mocèn Gaspar Baldrich, cunyats, pasàvan per lo carrer Barreras; al temps arribaren devan casa lo povill Barberà, Po Aixalà y Amorós; que lo vicari Torrabadell los tragué de la yglésia ha spentas per portar los cabells lligats y, anant los 2 caminant, digué Aixalà: "Raó fóra, fésan llevar la bosa dels cabells als baladins." Y Don Ventura Baldés ho santí, llensà mà a l'aspasa y tirà algunas planisadas a las espatllas del Po Aixalà, dient: "Traïdó, català rehalat, carrasclet!" Y ditas estas paraulas se n'hanà.

13 mars de 1724, Don Ventura Baldés volia aportar un soldat a la presó per fer soroll. A sa casa tanían taverna, y dits soldats lo llensaren en terra maltrectan-lo de punyadas y petadas de mala manera, y agueren de fugir a la yglésia, y se l'inportaren la parruca y la vengueren a Juan Antoni, parrocaire.

Reus y mars a 27 de 1724. Juan de Barberà, dit lo Basó, anà a-mpendre ... devan casa lo xiquet Rovellat,

---

(3) A continuació el text conté notícies dels primers d'abril de 1724. Establint un criteri cronològic, nosaltres portem ací les pertinents que trobem en folis posteriors i ordenem degudament totes les del mateix any. (Nota del transcriptor.)

L'Arxiduc Carles d'Austria.

(Pintura d'Antoni Viladomat.)

dient, si la dita havia dit alguna cosa y, responén-li que no, lo Basó li pagà tan gran bofetada públicament, que li desbaratà los caixals de la boca, dient-li: "Si-s trobava fora la vila, vos arrencaria la lléngua de la boca; jo, en mudar-me lo ganbeto, ja estich llest." Testimoni Mestra Antoni, sastra.

Hans 3 dias no foren pasats, hanà lo dit Basó en casa Joseph Vilellas, dién-li: "Onclo no fariu una cosa, renunciar la hisenda a favor vostros nebots; jo vos donaré 2 fianzas, las millors d'esta vila, perquè jo so botiflé; no puch ignorar-o, hi-s diu, ve la armada naval de l'arxiduch, y serà forsa haver-me'n de hanar, y jo pardré tots mos treballs de la procura me an feta; y segons se diu, dos pretendents lo un lí a promès la mitat, y lo altre lo ters." Y Vilellas li respongué, no u antenia, y tots los dias li feya 2 visitas.

Als primers de abril de 1724, lo Doctor Joseph Baget, fill de Reus, tinent corregidor de la vila de Montblanch y son vegariu, y diputat de la vegaria; per recanar las terras y cobrar las indústrias dels pobles de son partit, donàran principi al recanar, dia sobra dit; en gran perjudici és lo següent: Primo. Aleixar ...

Reus y maitg a 1 de 1724. Gabriel Simó, batlla, Pera Puitg, tauler, Don Juan Lafuente, guarda major de contrabandos, Joseph, guarda de la bolla, dia sobra dit, entre cosa las 7 y 8 horas de la nit, hanaren a rregonèixer a l'ostal de Santís, y tocaren a la porta una cambra y no-ls respongueren. Y forsejant feren caura la clau, era en lo pany. Y anvyaren a buscar lo Po Olives, serraller; y, an la clau de rosinyol, li feren aubrir dita porta; y lo fill de Santís portava la llum, que ab tots eran 6 hòmens grans y robustos. Y se posaren a regonèixer uns paquets de marcadura, havia dins la dita cambra. Y en dit temps se despertà lo dueño de ella y comensà a dir: "Fuera lladres que-m robau ma mercaderia." (era un gavaxo que dormia nuet) y llansà mà a la espasa que la tenia sota lo llit. Y la

primera coxillada apagà lo llum; y, fent saltar lo barret del cap del batlle, immediatament tots fugiren escalas avall, y lo gravaxo detràs ells nuet, ab tal que, de la presa que portàvan, al baxar l'ascala, caigueren uns sobre altres al peu de dita escala, a la entrada. Y ben depresa se alsaren pegant a fugir, uns per un costat, altres per altre. Y lo batlle se refugià sens barret a la Neu, dient: "Tancau la porta per orde del señor batlle". Pera Puitg fogí en casa del señor mariscal de camp, Don Lope Laleng, comandant de armas, a donar-n-i part, y prevenir-sa del cuerpo de guàrdia. Los demás fugiren per ahont pugueren escapar-se, perquè los hanava perseguint tot nuet, en la espasa en la mà, fins al carrer de Santa Anna.

Joseph Laguarda, luego que vagé hanava de veras, y en la primera coxillada apagà lo llum, no tingué altre defensa sinó-s tirar-se sota lo llit del gavaxo, fins que fôu pasada tota la bulla, y alashores sortí més mort que viu.

Lo dit gavaxo, vista tots éran fugits, tornà a son quarto, y se vastí y anà per donar-ne-n part al mariscal de camp; y en dit temps los soldats del cuerpo de guàrdia lo pillaren i-l portaren a la presó, però tota la mercaderia en casa Puitg.

Reus a 2 de maig de 1724. Doctor Anton Gavaldà, dia sobra dit, fôu Déu Nostre Señor servit ce descobrí lo frau y perjudici, donava dit señor a la vila de Reus, lo que molts hòmens, molts anys havia, no aplicàvan ni discorrián tota sa picardia.

Dia sobra dit, per instància dels arrendadors de la *aigua nova*, comensant al primer de juny 1724, lo principal dels arrendadors és lo Señor Joseph Grases y, per instància dels dits, determinaren los señors regidors descobrir la mina més prop de las olles del cònsol de Inglaterra, de la qual havia 6 ho 7. Ans se era estroncada sens venir, tan solament una gota de aigua. Y ha 40 pasos distant de la clausura de dita basa, trobàran una tanca ab 3 caixons, que cada un de ells agafava lo rech de la mina de ple ample y, entra un caixó y altre, ben ficat de argamasa, y detràs dels dits caixons

unas grosas pedras per retenir-los, o retenidos. Y los dits treballadors arrencaren dits caixons, y luego asaltà una grossa regadora aigua dins la basa; i-n donaren part des de luego als señors regidors, y al mestre de la vila N, que treballava a dita escurada y fôu prudent que se n'aportà los dits caixons en sa casa y los tancà dintre un quarto, per lo què podria ser.

A 4 de maitg 1724, entra cosa de las 4 horas de la tarde, partí de Casa la Vila una gran visura per la dita tanca de *l'aigua nova*; y en ella anàvan los 7 regidors y batlla, Ventura Gay, notari, núncio, y diferents mestres de casas, pagesos Gerònim Salvat, Gerònim Clariana, Jaume Amorós, Alexet Mestres, Pere Puitg, Jaume Martí Coll, etc.

En lo dit temps fôu anada la visura, Ramon Fina (qui escriu hasò), Pera Camins y Joseph Galera, los seguïrem al detràs y anàrem a centar-los anb un banch de corders, astà ben prop del pou de la mina del Doctor Anton Gavaldà. Y de allí vèyam y hoyam lo què fèyan y diguéran los sobra dits visuradors.

Jaume Martí Coll se descalsà y ben prop de nosaltres, y fôu lo primer baxà dins lo pou de la mina de Gavaldà anb una atxa ensesa; y atràs baxà Pera Puitg, Alaxet Mestres, Salvadó N., mestre de casas y estigueren cosa de un quart de hora dins en la mina, sota la riera, regonexent per ahont se colava la aigua.

Lo coixo Joseph Borràs, corder, estava allí present a la visura dels señors, y centí y hoí molt bé, com lo batlla Gabriel Simó digué al Señor Thomàs Auger, regidó: "Què farem d'esta visura de rebra testimonis, si lo Doctor Gavaldà diu que ell no-n sap res ni tals caixons no y a posat, y la sua aigua és poch lo que ha minvat, y, per so, valdria més dexar-o estar com s'està.

Lo Señor regidó sobre dit respongué prudentament, dient: "Señor Batlla, supuesto que sabem lo mestre de casas que posà dits caixons per atorar la aigua, posem-lo a la presó, y ell dirà perquè ho féu, ho qui la i féu fer posar en aquell temps, y complirem a la nostra obligació."

Joseph Arbolí, barber, diu que, lo any 1719, son para se trobava regidor y obrer de dita vila, y se recorda molt bé obríran molts pous de dita mina de *l'aigua nova*, y escoraren y per demunt molta aigua; y, an als indrets haont era lo *frau*, mai li volgueren prametra hobrir ni fer obrir lo rech de la mina, que bastantament ho devían saber.

Salvador Roselló, regidor seté me digué (diu Fina), en lo porxo de Molins en compañía de molts altres, que los 4 visuradors sobra dits, entraren dins la mina de Gavaldà, foren presos de

jurament y diposaren en poder de Pera Gay, notari, que-n llevà acte, com abaix a la mina se coneixia molt bé los clotets an terra *de las gotetas quèyan de sobra la riera, de l'aigua espargia de la mina de la aigua nova*, per la riera; y que la aigua de Gavalrà havia minvat 2 travesos de dit al rech del pou.

A 5 de novembre de 1724 en Reus se celebrà lo funeral per la mort del rey Lluís I. de España, ab lo túmol en la parroquial ab 12 gradas ab 44 atxas, moltes candelas ab sas poesias per los costats. Hasistí lo Magnífich Ajuntament vestits per tots de dol de panyo refí a costa del comú. Y predicà lo Reverent Anton Gil, molt a gust dels botiflés. Y costà dit funeral 600 lliures, cens haver rahó dels 7 vestits y lo que s-i apagà, de més a més, de la bóta agrera.

A 6 de agost de 1724, agafaren a Joseph Pàmias, dit lo Morro, al mas de la Monja, a la partida de Pórpores, per una sospita, dient era company del Po de la Font. Al temps robà uns diners, pochos dias antes, a Toni Martra, arrendador del refresch. Y per ser fora terma, Pera Puitg luego anà en Tarragona a vèurer lo asesó, per poder aportar dit Morro en Reus a las presons, confiant fer-li las honras per ser carrasclet.

Lo dit Puitg anà a fer-li un procés y digué alta veu: "Si lo Morro pot alcansà la Galera, podrà alzar las mans a Déu." Fet que tingué lo procés, lo tragueren a declaracions en casa lo Doctor Morell y no li poderen provar ninguna cosa.

Lo dit Puitg, batlle, al cap de dias, a vista no li podia aprovar cosa, anà a la presó y cridà lo Morro dient-li: "Si-t sentas ànimo en descobrir los que són estats los del robo del vaxell anglès, jo te prometo traure't de la presó." I-l dit Morro respongué: "Quant robaren lo vaixell, havia 1 mes i mig estava en esta presó. Tràguem vostre mercè d'esta presó y faré la diligència." Y Puitg digué: "No, fes-la de aqui dintre, altrament no sortiràs." A 17 de febrer de 1725 sortí de la presó, estigué 6 mesos 13 dias.

Reus y desembre a ... de l'any 1724. Lo magnífich ajuntament ha fet demanda a tots aquells tenen terras, pagüian lo total, y és a saber ... ab lo tenor y forma pagàvan lo any de 1718, ab 60 pasas per jornal, y des-

pués ho posà lo rey a 100 pasas; y hara volen pàguian aquellas 40 pasas més per jornal des de l'any 1718, fins a est de 1724. Y, de aquí a devant, veurem veura venir.

1725

(1) Reus a 11 de jener de 1725. Entra cosa de las 4 horas de la tarde, lo Po Carreras féu citar personalmente lo señor Joseph Grases en Casa la Vila, devant los regidores dalt a la *sala de las armas*, dient com arrendador de la *aigua nova* lo dia 6 y 7 de jener dita aigua antrava a l'ort de Grases, y volia la pena de 3 lliures. Grases y son ortolà *juraren* no haver-la tocada dita aigua ni haver regat de ella, y lo señor regidó, Gabriel Monté, condena an continent pàguie la pena, y Grases los antimà una apelació. N-ostant l'andemà Carreras, lloctinent y núncio executàran una conca gran de aram.

Que a 12 jener 1725, los señors regidores anvyaren un recado al dit Grases, per lo Ros, tragués las pedras, argamasa y pedra cantonera tenia al peu del campanà, fosà y capella.

A 13 de jener 1725, anvyaren dits regidores *antima* a Grases com las panyoras éran vanudas per 7 lliures, havia 3 dias, a Guitart. Estant dit regidó Monté tocant lo barbal de la pena condemnada per ell mateix, y lo Señor Grases se apesajava de una sala a l'altra, y respongué Monté dient: "Señor Grases, qui li a donat a vostè tanta llicència de cobrir-se devant lo magnífich ajuntament." Digué Grases: "Jo me l'a presa, y no estat en mestre de cerimònias." Respongué Monté dient: "Dich a voster que no-s pot cobrir, etc."

Reus y juny a 11 de 1725. Dia sobra dit, vingué en esta vila de Reus, de Barselona, lo capità Don Carlos del

---

(1) La primera notícia que el dietari dóna de l'any 1725, és de 28 d'octubre. A continuació insereix la de 11 de gener, amb un parell de notes del mateix mes i aleshores torna a desembre de 1724, passant després a juny de 1725. El desordre cronològic es prolonga en folis successius. Hem ordenat totes les anotacions. (Nota del transcriptor.)

Castillo, casat ab Doña Mariagna. Luego que fôu arribat, li feren grans visitas tots los botiflens, i-ls aportà una notícia, sobra que la Gazeta del Tractat de Utrech de l'any 1718, dient era molta veritat, la pau era certa entra lo emperador y Falip V. I-ns tornaven las ysendas als pícaros rebeldes, cadant baix lo patrocini de Falip V, y que pagaríam com de antes y haún més, cadant esclaus pera sempre; jugant-se 200 doblas per 100, que a Catalunya no se li tornava ningún privilegi dels antepasats. Y de la sobra dita notícia ne tingueren gran alegria los *botiflens* dient: "Hai *haligots*, pau voleu, esclaus cadareu." Y Pera Puitg anava per la vila ab la Gazeta a la mà, fent sumba y mofa dels ymperials; ab tal que anà en casa lo cavaller de Laleng mariscal de camp, per fer-li llegir y se-l tragué de devant, dient-li que ja lo taníam anfadat ab sas notícias, y que fos la última vegada anar-li a rrompre son enteniment.

A 22 de octubre de 1725, se publicà la pau en Reus entre lo emperador y Felip V; y que fosen restituídas las ysendas confiscades en continent sens fer distinció de persona ha persona. Y fôu axecotat, lo que Pere Puitg no li podia capir en son cap, vingués de Viena semblant regalo. Que lo dia 15 de setembre del corrent any 1725 se havia publicat en Reus lo comers de mar entra España, lo emperador, Portugal y la Ynglaterra, llevant los yncorratges, pagant tant sols 10 per 100, com al temps del rey Carlos II.

A 28 de octubre de 1725, los señors regidors d'esta vila de Reus anvyaren un recado a Jaume Freixe, com a síndich del convent de Sant Fransesch, reportàs al Padre guardià, que la vila no-ls volia donar los *sermons de taula*, perquè prenían fora la vila la carn, y altre recado per Gavaldà.

Reus y novembre de l'any 1725. Anton Augé, lloc-tinent de batlla, a la vatllada hanà en la casa del refresch Joseph Roset, y trobà una partida de catxo que jugàvan. Éran de la vila, lo Dragó; y forasters, Vicens Sopa de l'Alleixar, y lo Roscadó de Riudomps. Y, sens parlar, los pagà arpada à la moneda y s'enportà 4 pecetas de Vicens, y 1 del Roscadó, y al Dragó no li digué paraula.

Lo andamà anà lo Palat Torrabadell per part dels sobra dits forasters empañar-se ab Anton Auger, perquè li tornàs los diners dels sobra dits, y se'n feya dificultós. N-ostant li digué, se guardàs per ser dillums, que tenia presa a la botiga, que ja los donarie. Y cansat de aguardar lo Palat, se n'anà; y pasat 3 dias y tornà per los diners, y li féu de resposta, ja los havia donat a l'ospital, y lo Palat cadà mal ab los dits.

A 23 de novembre 1725, Pera Puitg se trobava a l'ostal en Valls. Y en dit temps arribà lo Po Carreras, regidó de Reus, y Toni Pasqual. Y vingué lo cas que havían de dinar junts enb una taula. Y Pere Puitg digué a la criada, li fes taula a part separada, per quant y havia un dels dos havían votat, no-l posasen en terna de batlla; y qu-era un tal per qual, y que a fàstichs seus y de sos companys, seria batlla de Reus. Y que-ls ho digués, que ell ho havia dit.

A 27 de novembre 1725, Manuel Miró, dit de las Àguelas, se trobava en Cervera per haver aportat un present al nebot de Joseph Grasas, y al fill de Geroni Jaumà. Y dits estodians, estant en la plasa, feren hanar ab un alguazil anb un rollo, cercà los dits, dient-li com lo *Señor Fraró* y lo *Esteva Estapà* li donàvan mil memòrias, desitjan saber de sa salut. Respongué dit alguazil, se alegrava molt saber notícias dels dits señors; y, giran-se a sos companys, digué: "Señors, si vostres mercès sabían dits señors quins subjectes són, se pasmarían. Lo any 1724 lo *Señor Fraró* me escrigué participan-me com era regidó de Reus. Jo li

torní resposta, me havia regosijat, y estimaria me participàs quantas doblas li costava. Me escrigué éran 40 doblas. Li torní per resposta, non robàs més que 80 doblas, las 40 per haver-les bastretas y las 40 restants de bon ofici; y que no-n robàs més."

Reus y novembre a 24 de 1725. Lo Doctor Pere Batlla, anà com a síndich, y Batista Claveria com a notari, entimar una requesta al señor arquebisbe de Tarragona Don Manuel de Samaniego, de part la vila de Reus, per no haver feta anomenació de batlle ab la terna li fôu presentada lo dia acostumat, Santa Teresa, 15 dias ans de Tots Sants.

A 29 de novembre de 1725, lo hermano Santa Crus montà a palàcio de l'arquebisba de Tarragona, perquè lo vicari general li firmàs un mandato contra Jaume Martí, y Su Yllustrísima era present, y respongué: "*Jaime Coll mandato harmano, mire que ese hombre le tirará a Vuestra Mercé a pique, no se burla con él.*" Li digué a manera de xantse.

Lo señor arquebisbe digué en dit dia a l'hermano Santa Cruz, que los señors regidors de Reus li havían antimat una requesta, demostrant haver-ne fet gran sentiment que Reus las vulgue haver en éll. Respongué Santa Cruz: "Més me atmiro de su yllustrísima vulla afavorir un homa tant vil y ruhí com és Pera Puitg. Qu-és inlumínia, semblans hòmans àijan de ser asesors y ocupar semblants puestos, y su yllustrísima pot anviar persona de sa voluntat en Reus a prèndrer informas del dit Puitg, y trobarà és molt més del què tinch referit, que, además dels agravis ne té fets, té la vila en un tropell per ser boitg." Respongué su yllustrísima: "Hermano molt lo té de tema a Puitg; jo, lo afavorir-lo, és perquè mon germà se me havia empeñat, y lo vicari general, que m-o han demanat los 2 per fer-lo batlle."

A 17 de desembre de 1725, a la tarde encontrí Pedro Miquel y son nebot, que sortían de casa Magí Vilas de pasar las finestras dels balconets, dónan a la plasa, que Doña Maria de Portugal, pochhs dias havia, las havia fetas arrencar y Pedro las y féu restituir per no ser sevas.

L'emperadriu Isabel Cristina de Brunswick-Wolfenbüttel, la qual en
funcions de regent de Catalunya va signar la concessió
a Reus del títol d'Imperial Atenta Ciutat.

(Pintura d'un autor alemany desconegut. - Museu del Prado.)

Al temps las arrencàvan Mestre Francesch, dit lo Xech, se n'adonà y, de la plasa anfora, digué al foster N.: "Qui vos a donat orda per arrencar las finestras?" Digué lo fuster: "Doña Maria." Respon lo Xech: "Poch li còstan a n-ella, que són de Magí Vilas." Sortí detràs las finestras Doña Maria dient: "Mias són, que jo las hi féu posar per lo frara Lluch y Miquel Brosa." Però dit Xech certificà, li consta saber-o, fóran posadas per Magí Vilas, etc.

Reus y desembre als 23 de 1725. Lo Doctor Manuel Rigolf, regidor decano de Reus, hanà per síndich al señor arquebisbe de Tarragona, de par lo magnífich ajuntament, a portar-li nova terna de batlla, lo primer de ella Pera Puitg.

1726

A 12 y 13 de abril de 1726, foren presentadas las mulas del camp dins Tarragona per orde del rey, és a saber: de Reus se'n datinguéran lo número de 60 mulas, y de las demás vilas del camp lo número de 100. Y a 14 de abril partiren per Barselona y a 13 abril, Divendres Sant, partiren per Madrid 30 pesas de batra. Y al sortir per lo Portal de l'Àngel, harribà un correu de Madrid. Y a l'instant tornaren dins la dresana ditas pesas de artilleria, y tornà lo bagetsam libra en sas casas.

Que Jauma Amorós anava per comisari de tot lo bagatsam del Camp de Tarragona ab la dieta de 2 pesas de 8 rals cada dia.

A 20 de abril de 1726, partí de Reus lo cavaller de Laleng, mariscal de camp y capità de reales guàrdias de ynfanteria walona, de nació flamench. Estigué en Reus 5 anys en casa lo Doctor Juan Pedret, y casa la Señora Madalena Olivas, y casa Pau Miró, pagès; dexà a la reverent comunitat 140 lliures per una misa cantada y 2 misas baixas a la hermita de Misericòrdia, fundadas per lo dia de Sant Llop; y 8 doblas a la confraria del nom de

Jesús dels fadrins, per la corona de plata per Nostre Señor.
Se hi veuen las suas armas, etc.

A 7 de maig de 1726, Jaume Martí Coll anà en la ciutat de Tarragona ha visitar sus sequases y, estant en casa Don Lucas governador del Camp de Tarragona, jermà de sa ylustrísima Don Manuel de Samaniego, dit Coll, sentí com Don Lucas donava orda per librar de la presó a la Josepha Marcona, per tenir se mara l'anpenyo del padre jubilat Batlla y lo padre guardià del convent de Sant Francesch. Dit Coll digué: "Què fan vostès, qu-és una pública ramera escandalosa?" Y donà tant mala informa, que féu cadar mal los religiosos. Y al cap de 4 dias la aportaren a la presó de Casa la Vila.

Anton Laxaseta y sus companys regidors de Reus, ancontraren un cillums al mercadal a Don Jacinto N., qu-era vingut a pesaijar de Riudomps a este; lo qual recanava en aquell terme las terras per orda de la real audiència, y dit señor tenia de salari, cada dia, una dobla; lo enginyer, per midir, mitja dobla; y Jaume Amorós, per judicar la terra de la sort, que era un real de octau. Y durà per molts dias a costa de la vila de Riudomps.

Los sobre dits regidors digueren al dit Don Jacinto: "Vostra mercè en Reus no tindrà que venir-i per recanar, per quant tots estan contents y ningú se queixa. Respongué Don Jacinto: "Poch ho saben vostres mercès; recordían-se de l'altre vegada que vingué a recanar lo terma de Reus, i-ls féu de rabaxa 700 lliures, per pobras no podían pagar, vostres mercès no han perdonat a ningún." Y Lachasa y sus companys, plens de vergonya, ficaren lo cap abaix, dient: "Fasa lo que tinga gust, si vol venir, que li buscarem casa." Y dit señor respongué: "No-ls ho estimo."

Reus y desembre a 13 de l'any 1726. Entra dos foscas, tocaren a somatent y 3 colps d'enella a la porta de Casa la Vila de Reus. Anaren regidors y batlla y demés sequases *ab lo somatent alt* ha regonèixer los convents, per agafar si cap dels 8 havían exits per soldats, al bollatí per orde del rey, de edat de 18 anys fins a 40 anys. La qual orda

se donà als últims de octubre o als primers de desembre per tot lo principat de Catalunya, Aragó, y València. En Reus mos demanaren 8 soldats, a manera de entreduir-se quintas, a l'huzo de Castilla, contra privilegi.

A 14 de desembre 1726, Pera Puitg, batlla, convidà sus sequases, y quant los tingué a Casa la Vila, ancontrà dient-los: "Anem investir a casa Bori per agafar lo fadrí." Y no-l trobà. De camí anà agafar la mare del dit fadrí, estava a l'ort Simó, y la dugué a la presó per compte de son fill.

Agafàran Remonet, lo Sabaté, per son conyat. Així mateix agafaren los pares ho jermans, ho altres parents de aquells, éran aixits a la sort fins a tant se presentàvan, per quant tots los fadrins ho donaren a la cama a fugir.

A 15 de desembre 1726, Anton Laxasa, regidó, agafava tots los fadrins forasters i-ls duya a la presó per suspita. Fugían de sas vilas y podían haver aixit a la sort de bollatí.

A 16 de desembre 1726, fóran cridats per rebeldes al rey en Reus. Aquells éran aixits a la sort si no-s presentàvan des de luego, y dotats en 20 pesas de octau, qui-ls acosaria, y ... pesas de octau qui-ls duria presos, confiscació de béns de aquells tals, y de sos pares y mares si no-ls féyan comparèixer.

A 17 de desembre de 1726, fóran cridats per 3 vegades per rebeldes... En dit dia a la tarde fóran antregats, dels 8, los 6 ha Tarragona anb un carro, acompanyats per lo regidó Bofarull. Ab paijans armats antregaren al tinent general... En dit dia tingueren carta los regidors de Reus de Musiur Laxasa, lo Vell, y de Falipet Folch, lo Jove, com tanían prèls lo fadrí de Estapà de casa Bori al Castell

de Miravet, lo qual agafaren en Ginestar, y que lo hanasen a buscar.

Per compta del moso de l'hareu Barberà, que fogí per ser foraster, feren un soldat voluntari. Donaren-li una torreta a la muralla de esta vila per sa família y diners contants, 10 doblas. Dintre 2 dias foren aportats dits soldats a Tortosa; del 8 ne reusaren 5 per defectas y no arribar als 8 palms, mesura del rey, y *nova orda, traguesen al bollatí los 5 soldats.*

A 27 de desembre de 1726, los traguera l'andemà, dia dels Ygnosents, anàvan agafant los ygnosents, posan-los presos al conclaví.

1727

A 12 de janer de 1727, al tart, partí lo lloctinent y l'andemà al matí antrà en Tarragona y entregà 3 soldats. Y lo tinent general li manà aportàs los 3 junts ab altres a Cambrills y s'entregà dels soldats i-ls conduí a Tortosa per son gust.

Los oficials se entregàran dels soldats en Tortosa: "És posible señor batalla que de Reus no àgie aixit un fadrí de rostro sinó pobras." Respongué Puig, batalla, dient: "Señor, per tràurer 8 hòmens, avem alvarotada tota la vila, y per seguir *un carboné* en tinch 250 escrits al llibre." Pere Sans, testimoni. (Lo carboné vol dir *Carrascla.*)

A 16 de janer 1727, Toni Pla, botoner, arribà en Reus y era un dels que Puig conduy a Tortosa, i-l donaren per incapàs.

En la plasa de Toni Pla, la vila donà 25 doblas al fill de Juan, y las entregaren al prior las l-i haguardàs fent la serimònia com si hagués aixit a la sort del bolletí, y lo *Negret Teller*, com a síndich de la vila, lo conduí a Tortosa a 2 lliures per dieta.

A 24 janer 1727, lo regidor ....., dit lo Carido, agafà Agostí Canals a la rodina, dient-li era eixit al bollatí, y luego digué al *Negret Teller* lo conduís a Tarragona. Y, al pasar per la Canonge, li féu menjar un parell de ous, pa y vi, sens ninguna altre cosa ab tot lo dia, y pagà la vila la dieta.

Lo tinent general, quant vegé lo Agostí tot lleganyós, digué: "*Que me traen? Apurado me tiene la villa de Reus con sus niños y mosos. Buélvete a casa, muchacho!*"

A 25 jané 1727, agafaren lo Canonge, dit lo Ascarbat, era foraster; y luego lo duguí lo *Negret Teller* sindicalment. Acompanyat de l'Agostí Daufau y Payfigas, lo conduïren en Tarragona; y luego partiren per Cambrills a fer nit. Y tencaren lo Ascarbat dins un quarto. Y al matí anaren per lo Ascarbat a tràurer-lo per dur-lo a Tortosa, i-l trobaren fora del niu. S'entornaren en Reus, però ganyaren sas dietas.

(1) A ... de febrer de 1727, per horda del rey en Barcelona, antes del mitg dia, hanà un jutge de la real audiència, un alguasil, un notari y lo botxí, y traguèren lo cap de Don Moragas, qual estava anb una gàbia al portal de las Astàtuas de Mar, ab un lletrero que deya: *per ser rebelde a las 2 coronas*, que feren sentència en Barselona lo any 1715. Estigué fins lo dia sobra dit. Després de 6 dias de haver tret lo cap, los ministres sobra dits hanaren y traguèren lo lletrero del portal.

A 25 de febrer de 1727, Josepha Batlla, viuda, y son gendre partiren de esta per Barselona ab carta de favor de

---

(1) A continuació el text inclou una notícia de 20 de març de 1727, la qual nosaltres traslladem allí on cronològicament li correspon. Així mateix ordenem les altres anotacions que cronològicament apareixen fora de lloc. (Nota del transcriptor.)

Pere Puitg, batlla, perquè fos indemna de pagar lo arrendament de 25 lliures lo any de sa hisenda confiscada per lo rey en lo any 1720; y fôu restituïda del dia de la publicació, que fôu a 22 de octubre de 1725. Fôu dita viuda ben despachada de no pagar més havant, y franca de tots los arrendaments podia deura, des de lo any 1725.

Lo sagrestador de la ysenda fôu Jaume Martí Coll. Aquest subministrà molt malament la ysienda o sagrest de la viuda de Joseph Batlla, que fóra llargament de referir-lo.

A 10 mars de 1727, per orde del correu de Madrid, se havisà com los ynglesos féran sortida de Gibeltar, rexesant los españols dels cordons sens haver declerat guerra, estant los embaixadors a las corts y cònsols per los ports de mar.

A 12 mars, sortí la cavalleria de Tarragona per lo port de Salou, y un vaxell ynglès de transport, de 100 bótas aiguardent solament li-n faltàvan 6 bótas per carregar, se adonà hanava a bordo la cavalleria sobra del dit vaxell. Pensà hanàvan per ell, se posaren a la vela. Ab clama anunyaren de Tarragona 2 llanxas armadas hi-ls feren presoners, feren-los haprenció de béns y vaxell.

A 12 mars de 1727, de Tarragona vingueren en Reus lo asesor, un agosil, un notari, y una partida de cavalleria; y en Reus prengueren ynventari. A boca de nit, a un temps, hanvestiren casa Nicolàs Frens, casa Joan Solivan, casa Juan Queri, y casa Joseph Salas, fent aprenció de escripturas, llibres de negocis, tenían ab los ynglesos y olandesos. Prenent la clau dels armaris o caixas, se tancaren ditas escripturas y llibres; posant, entra las 2 mijas portas, un paper escrit y sellat, per senyal no puguesen ocultament hobrir aquell armari ho caixa de ditas escripturas.

A 20 mars de 1727, Jaume Freixe y Joseph Gornals, regidors, anaren agafà lo fadrí de Pere Camins, boter, per quant un soldat, que-s diu Nacions, fill de Reus, lo qual lo regidor, dit *lo Carido*, lo agafà per segona vegada después de haver-lo reusat en Tortosa per impotent al servey del rey. Y vuy lo tenen en Peníscola, sens socorro, fins arribiga lo sobra dit.

Lo *Negret Teller* lo conduí a la presó de Tortosa y li deixà 7 pecetas. Però lo *Negret Teller* falsament digué a Pere Camins, li havia dexat 16 pecetas. Y troban-se en lo ostal, lo pobre agué d'enpenyorar la roba.

A 19 de juny 1727, se publicà en Reus una pragmàtica estampada de part del rey, que durà una hora, relatant los capítols següents:

Una llegua de mar y 3 lleguas de la frontera de Frància, dégan manifestar los fruyts se colliran com és dit: blat, sivada, y altres grans y llegums, vins, y aiguardent, se fabrícan.

A 25 de juny 1727, arma falsa en los walons entre ells y no-ls rexí. Fóu lo dia sobra dit, estant en Reus un batalló guàrdias walones, en la tarde hanaren a fer lo exercici de las armas al tros y era de Bages, camí Sant Joan. Y, estant sobra las armas 22 granaders, mogueren una renquilla faitísia entre ells, y posaren mà als sabres, uns contra altres. Y, volent los sargentos tolerar-lo, tots feren demostració girant-sa contra dels dits sargentos. Y escaparen, fugint tots dins lo convent de Sant Joan. Y, a l'instant, posaren lo convent ab revolt, dient, volían los donasen sopar; altrament ells se'n pendrían. Los obligaren per forsa donar-los 5 dotsenas de ous fraigits, una plata anciam, postas, pa y vi en abundància. Y a la vetllada sortiran tots del convent, tornan cada un en casa de son patró que estàvan allotjats.

Ès a saber que, lo dia antes sobra dit, 2 tambors del mateix regiment sortiren desafiat al camí de Riudoms. Y lo hun matà a l'altre, y los dos foren retirats al dit convent, lo viu y lo mort.

Lo capità del tambó mort tenia gran duelo, y per so féu arma falsa entre ells, pensant que lo tambó era viu; que luego hauria surtit del sagrat y se hauria barrejat entra ells los granaders jugant y sumbeijan-se; y lo haurían carregat al coll un de ells ben esforsat y l'aurían tret del convent; y, de camí, en lo calaboso, y sens dupta l'aurían pasat per les armas.

A 14 de juliol de 1727, suspensió de armas en Gibaltà per Gaseta de Madrid havisan la suspensió de armas del siti de Gibraltar per 4 mesos; y que dintre y a fora no púgan fortificar-se y moure pedra de sas ruínas, y púgan comunicar-se los ynglesos ab los españols fins altre orde duran la suspensió.

A 16 de agost de 1727, dia de Sant Roch, fóu la gran padregada als dos quarts de las 4 de la tarde, en esta vila de Reus y part del Camp de Tarragona. Caigué tant grossa pedra y bonyeguda, mal forjada, de l'amplària de una peceta y altres de 2 pecetas, y més avant de real de octau; y anant per momentos espasin-se y engordin-se después com lo puny y 2 punys, y més avant com a pinyas. Se exposà lo Santíssim Sagrament y se parà la tempestat de pedra y rebentà en aigua molt fortament. Lo vell Xasa ne pesà una a 14 onsas, altres ne pesaren a 2 y a 3 lliures.

A ... de ... 1727, Juan Ferrando y Mestre Fransesch, caldarer, foren citats per instància de Don Antònio Pedro Xeca, administrador al tabaco, abitant en esta vila de Reus. Los entimà, que dintre 3 dias se defensasen dels aiguardents los havían trobat en frau. Y Ferrando y lo Caldaré replicaren y alcansaren 6 dias de temps per sas defenses. Y anaren a conferir-se ab los demás ayguardentes y ningú de Reus fóu sitat ni amolestat, sinó-s los 2 sobra dits, ne

donaren part als regidors. Respongué Jaume Freixe, regidó segon, ne donaria part al Doctor Padret, regidó decano, que-s trobava en Barsezona síndich de la vila.

A 31 de maitg, a la vetllada, anà una guàrda de part de Xeca en casa Farrando y Caldarer a dir-los, com sus aiguardents éran en frau. Y los dits recorregueren ha diferents aiguardentés y a la vila, y sols trobàran de consol, que Freyxa, Pera Puitg y lo Po Casas, cada un de per sí, los compràvan los aiguardents i-ls trèyan franch y asegurats de tots gastos y parills. Discorreu lo cuento.

A 26 agost de 1727, foren presentats 18 cridats del rey; entre Vilafranca y lo Vandrell, se presentaren los 18 sobra dits de la codrilla de Ramon Guardiola. Y, tot ha un temps, los batllas ab sos somatens y gent de tropa los conduïren en Barsezona ab 2 codrillas desermats del tot, forman los somatents y tropa 2 filas y los presentats al mitg, libres peus y mans.

A 1 de setembre, sebéram per Gazeta de Zaragoza, que los dits s-éran presentats a la valontat del rey donant-los 5 anys de un desterro al continent de España; promatent dits cridats, se presentaria Guardiola, Janet de Pira, y altres companys.

A 28 de agost de 1727, en la fira de Prades, Jaume Mestres, dit de Labaneta de Reus, mogué un gros motí, y rompé la fira; y és del tenor següent: Primo. - Labaneta, com a arrendador de las bollas, hanà a la parada de un calsaté de Santa Coloma, y li demanà lo privilegi de la diputació. Demanda ben escusada, sabent no y a diputació, ni tal privilegi se ha donat des de que regnà Felip V. Volgué pendra en frau y pagà una punyalada al calsaté. Lo batlla general s-o estava mirant i corregué a capturar-lo dient: "*Tet al Duch!*" Y, arrosegan-lo, lo aportà fins a la porta de la presó; y luego hisqueren unas guardas, y Don Antònio Pedro Xeca, a la defensa de Jauma de Labaneta,

dient: "Señor batlla general, vostra mercè miri a que dit señor és un ministre del rey". Y ab crits y soroll lo librà que no-l entràran dins la presó.

A 1 de setembre de 1727, en Reus se publicà un bando estravagant, dient, dins 15 dias de la publicació fos manifestat ha Joan Santís, recanador del terma, tota la renda, sensals, sensos, canvis, violaris, honzens, vintens, y altres gèneros de rendas, quant no sígan manifestadas, seran segrestadas per las reals rendas.

A 8 de setembre de 1727, lo Doctor del general de Tarragona, Doctor Anton Gavaldà de Reus, Doctor Pau Brocà de Alforja, Doctor de Riudomps féran visura dels malalts; y, a 14 del sobredit, lo señor arquebisbe los socorragué hap 100 lliures per los més pobres del poble.

A 10 del sobra dit, los dits feren visita en Vinyols, y feren relació de 280 malalts, sens haver reó dels convalacents.

A 11 del sobra dit, los dits feren visita en las Borjas, y féran relació de 311 malalts, sens los convalasents.

A 12 del sobra dit, los dits feren relació de Mon-roitg del número ... de ... (1).

1727 a 15 de setembre, Joan Bages, dit ll'Ull de Peix, en Reus donà permís, se publicàs un bando ab trompas y a tabal, ab consentiment de Pere Cabestañ. Y que lo batlla Pere Puitg, en la plasa del Castell, vulgué vèurer

---

(1) A continuació l'autor dona una notícia del 8 d'abril de 1728, amb les corresponents notes, la qual traslladem on cronològicament li correspon. Així mateix nosaltres inserim, a continuació, les notícies de l'any 1727, que el text interposa entre les de 1728. (Nota del transcriptor.)

lo contingut de dit bando. Ne pasà los ulls per lo paper, y sols donà orda al nunci, esborràs = *Frares y Capellans*.

Dit paper deya: Per manament de la señoria, tots los fadrins de 14 anys en amunt, a las 8 horas de la nit, yscan al Mercadal a fer escallots, per quant a nit pasada, a 8 horas, la vídua Caldarera féu capítols ab Joan Lluch, per hanar tant calenta, que no pugué aguantar més. Y no fasen falta tots aquells fadrins y viudos van calents, pena la vida. Y Mosèn Manuel Barberà anà a Tarragona a donar-ne part al señor arquebisbe, y li donà carta per lo batlla, bravejan-lo, fes diligència, qui avia compost dit bando; y no pasaren avant dits escallots. Solament fóran publicats a 10 horas del matí, un dillums tant profans com mai, y com qui són ells.

Juanet Lluch anà a Tarragona a donar-ne part al señor vicari general, que aportà una carta per lo señor prió y la i donà a la capella de la marquesa. Lo batlla se n'adonà i-ls investí dient: "Tú n'as donat part, cuidado no m-i caigues, que-t juro me la pegaràs per tots los demés."

A 22 de octubre de 1727, se publicà en Reus un bando de part del Capità general de Barselona, que los gitanos sígan presentats devant lo capità general com lo any de 1717.

1728 (1)

A 4 de febrer de 1728, se publicà en Reus 2 bandos: lo primer fóu de Joan Pons, dit lo Negre, de la vila de Montornès, donant 300 lliures qui lo portaria viu, y 200 lliures a qui lo portaria mort; y lo tal fora de mal, y 2 personas més, aquellas que per lo dit seran anomenadas.

---

(1) La primera notícia, que dóna el text de l'any 1728, correspon al 8 d'abril. A continuació en dóna una del 22 d'octubre de 1727 i aleshores seguidament una del 4 de febrer de 1728. Prossegueix amb una del 26 d'abril per recular a una altra del 23 de febrer de 1728. Nosaltres hem procedit a ordenar cronològicament totes aquestes notícies, així com les que vénen en seguiment. (Nota del transcriptor.)

Lo segon bando fóu per Ramon Guardiola de Valls, y Janet de Pira; qui aportarà un dels 2 sobra dits, mort o viu, li donaran 100 doblas, y lo perdó y ha 2 més, aquells que ell anomenarà.

A 23 de febrer 1728, se publicà en Reus un bando per orde del marquès de Lisburch, capità general de Catalunya, en la mateix tenor se publicà lo any 1714, que ninguna persona puga dur gavinetes ab punta ni tenir-los en casa de tenir ningun gènere de armas; sols los militars, batllas y regidors, pena de la vida.

A 22 mars de 1728, se publicà en Reus, com lo rey cadava a son compta los estanchs de la sal.

A 8 de abril de 1728, per la quexa donaren lo Doctor Joan Padret, y Jauma Freixa de la recanació del terme de Reus per lo gavaix fóran anviats per recanar dit terme Serra de Cornudella, Guardiola de l'Alleixar, Ribas de Montblanch, y 2 hòmens més.

5 hòmens tanian de salari 3 pesas de octau cada un per dia.
... hòmens visuradors de las terras a 1 pesa de octau per cada dia.

Escrivents o notaris tenian a 1 pesa de octau per cada dia.
Sabaté de Montblanch y son company acabaren de recanà a 10 de maig de 1728.

A 14 abril de 1728, se publicà en Reus lo bando ab lo tenor dels anys atràs sobra las penas ymposadas de l'estanchs del *Vermelló* y *Solimañ*.

FESTAS DE LA CORONACIÓ DE SANT JOAN DE LA CREU EN REUS

A 25 de abril 1728 fóu dita festa molt lluïda. Durà 3 dias y 4 dias los fochs artificials. Feren una profesó general del convent de Sant Joan Baptista, fins al portal de Monta-

rols, Mercadal, y carrer Major, Pescateria y carrer de la Merceria, carrer del Forn, y carrer de las Galanes, y Mercadal. Y, al devant de casa Doña Marianna del Castillo, al tardet, se representà la hòpera en un catafal, ha uso de Ytàlia, intrudida en español per lo Doctor Gabriel Monté de Reus. Acabada que fòu representada, estant la dita profesó en lo Mercadal, que acistiren las cuminitats religiosas dels convents, y reverent comunitat de preberes, dispararen un castell de foch, construït per 4 mestres de Barselona, que durà una hora contínua. Concluït dit foch, continuà la profesó per lo carrer de Montarols y s'entornà al convent, haont aportaren la ymatge de Sant Joan de la Creu ab son tabernacle, que hanava sota tàlem. Hacistiren en esta profesó las confrarias ab los tabernacles y banderas. Havia 7 estàtuas de foch, rerepresentàvan los 7 pecats mortals.

A 26 abril de 1728, Janet de Pira, sobra dit, fòu pres i lligat, nefrat de un tret de pistola, que per detràs li tiraren, y l'agafà al cap, y la bala li hisqué per lo ull. Fou lo dit tret per lo més gran amich tenia y confiava que menjant y babent dins un bosch, terma de l'Aspluga Calba, Joan Antoni, barbé de dita vila, fill de la señora Agna, tallera de Tarragona, fòu lo traïdó que lo entregà.

Que dit Janet de Pira mantingué al dit traïdó molts mesos per las presons, y a sa moller y família, que també mantenia de un tot, y 100 doblas en or y plata havia entregat dit Janet a la muller del dit traïdó per que las-i agurdés. Ymediatament agueren acorduït en Barselona a Janet de Pira, ne feren centència. Dintre 8 dias aportaren son cap al portal de Sant Antoni de Valls, l quarto en Montblanch, l quarto a Pira, lo botxí devant palàcio cridant al traïdó, pensant, los noys lo matarían, y per lo camí aportava lo ronsal del ruch, que anava Janet de Pira, fen-li de botxí. Y lo dit Janet per lo camí, devant los oficials, li deya: "Tú ets qui has espiat tots los robos, havem fet, traïdó, y jo t-apagat la fam a tu y ta família etc."

Dia 28 abril, se representà la òpera en lo presbyteri de la yglésia de l'altar major de dit convent de padres carmelitas descalços de esta vila, ab lo concurs de vàrias personas de la vila y del tinent de rey y governador del Camp de Tarragona etc.

A 19 juny de 1728, a 6 de la tarde, féran sentència en Barselona de Ramon Guardiola de Valls de 9 quartos repartits ab diferents puestos del Camp de Tarragona. Solament estigué en la presó 5 dias, pasà 7 torments, denonsià 7 morts. Y ser al robo del mas d'En Domènech, terme de Riudomps, y que lo batlla de Valls na tenia rebut sa part y havían manjat junts a l'ostal de l'Albi, y dit batlla li havia donat pólvora y balas de sas mans y altres cosas. Denonsià haver-i entre ells y haver-sa trobat a la mort y robo de l'estafeta del francès.

A 18 juliol de 1728, se publicà lo reforma de 24 ha 26 festas manadas, hobligant tant solament hoyr missa, púgan treballar públicament etc.

A 25 de setembre de 1728, a 10 horas del matí caigué tant gran pedregada, agafà Constantí, Canonge, Vilaseca, Cambrils y altres pobles que se'n posà 3 a 4 parts en gruix. A 5 horas de la tarde, féu lo mateix en Reus, en aigua barrejada, que lo andamà aportaren moltes pardiús, guatllas, conills y llebras mortas a vèndrer, cosa may vista.

A 1 de octubre de 1728, havia publicat lo arquebisbe de Tarragona, Don Manuel Samaniego, la via recta per Burgos, y partí de Tarragona lo dia 30 de setembre a las 4 horas de la matinada.

A 20 de octubre de 1728, se publicà en Reus lo creiximoni de las doblas; ab un bando per orda del marquès de Lisburch, capità general en Catalunya, que las doblas en or fosen estimades per lo valor de 7 lliures, y per

cada gra faltará, 1 lliure. Los rals de octau nous, los qui arribaran al pes de 5 pecetas, de 7 lliures; y los reals de 4, valen 5 de plata castellana; y moneda corrent y las pecetas novas, se fabricaran, valdran 40 quartos.

A 20 de novembre de 1728, al matí anaren per lo Portal Nou Canpanela Nadalet. Y, al dit tems, posàvan lo cap del Negre de Montornés al portal de Sant Antoni de Barselona, cap de dita quadrilla. Fóran asitiats enb una masia per los somatents de diferents vilas a 2 horas de Vilafranca, y acodíran 300 soldats, fican-los foch dins casa y morí lo cabo y lo hareu de dita casa. Y dels de fora morí un batlle, un fadrí y 3 soldats walons. Lo fum los aufegava y los obligà rendir-se a pactes. Dita masia està cituada al terme de Ribas.

A 22 de novembre 1728, se publicà en Reus un bando per orda del rey, que totas las comunitats dégan gastar paper sellat, com acostúman los notaris; y altrament no seran admesas en ningún tribunal. Y que ningún notari no pugue pèndrer acta per altre notari, y los fadrins de notari deguen prestar lo jurament al batlla de aquellas escripturas, pendran o escriuran per compta de sos amos.

1730

A 8 de octubre 1730, se publicà en Reus un bando, que tots los eclesiàstichs, ténan ysenda comprada de l'any 1716 fins vuy, dégan pagar lo catastro al rey com los seculars.

1731

A 10 de agost de 1731, desertà de casa la néta de Doña Maria de Portugal, filla de Don Diego Baldés y

Doña Mariquita Baldés, ans Baldrich. Ha part hora de la nit, sortí per la finestra de casa Doña Maria Portugal, carrer santa Anna, ab son galant que la aguardava. Era un soldat ras de reales guàrdias españolas, que estava son batalló de guarnició en Reus. Feya un any se havían donat paraula de casament. Foren acompanyats per 2 jermans del galant, un del matex batalló y altre del regiment de dragons N. A l'obrir lo portal de Tarragona, entraren en la ciutat y se encaminaren a palàsio a parlar ab lo señor arquebisbe, perquè los esposàs. Y no aportant llicència de son capità, no pugué desposar-los. Y lo soldat se n'hanà a la Seu; y la señora en casa lo governador de la torra de Salou.

A 11 dit, Doña Maria, ab companyia dels oficials de batalló y son fill Don Gaspar Baldrich, anaren en Tarragona a fer empenyos; y a 12 del dit mes lo aportaren en Reus lo galant a la presó al sep assegurat per lo arquebisbe. A 14 dit, lo sargento de brigada lo acompanyà ab 6 soldats a Tarragona per esposar-los, y se digué que Don Gaspar pujà dalt palàcio ab las pistolas al costat per matar lo galant y su ylustrísima lo tingué 2 dias arrestat.

Desposats que fóran, al galant lo tornaren a la presó en Reus, y la señora la retirà lo sargento de brigada en casa son patró, Geroni Clariana, perquè los seus parents no la volgueren ni tant sols donar-li un trist mucador, havent sortit de casa ab la roba de cada dia ab una mantallina molt dolenta.

Que ans de fugir de casa, dita señora li tinguéran son galan, 6 mesos havia, a la presó per desnuyar dit casament, y de nit lo tregueren i-l feren pasar a Vich en altre regiment, a manera de desterro. Y quant pogué, logrà la paraula havia donada a la dita señora.

A 8 de octubre de 1731, partí la armada naval de Barcelona per la via de Ytàlia. Y ab breu temps conquistaren tota la Ytàlia, menos Màntua. Los francesos envia-

Bust de Felip V de Borbó, existent al gran saló del Palau
de Bofarull de Reus.

ren 40 mil soldats a Milan y se apoderaren de la ciutat y son estat. Montemar, general de España, se apoderà de tot lo demés ab 50 mil soldats de bona tropa; advertint que lo duch de Saboya seguia lo partit de Fransa y España, y los Alemañs se retiraren a las montañas del Tirol; Gayeta la rendí Don Manuel dels Valls, català, governador, ab carta falsa contrafeta de l'emperador Carlos VI. Càpua se mantingué, Nàpols l'abandonaren. Lo duch de Monteleon, napolità, general de l'emperador, y se diu se dexà fer presoné de guerra, ab 7 melions tragué de Nàpols, y lo pasaren per Catalunya presoné, ab molta pompa y gala per la vila de Madrid.

Lo baró Sant Vicens, català, fill de la plasa de Santa Anna de Barsezona, fóu lo qui capitola en *Bitondo* per part de las tropas austríacas, troban-sa ab 7 mil soldats *Pera Juan Barseló dit Carraslet*, presonés de guerra y lo dit general, troban-se dins la dita ciutat y lo dit general, baró de Sant Vicens, tingué luego la llibertat per tornar-se en Nàpols.

La última plasa fóu la Miràndola, entre Màntua y lo Tirol. És una vila com Cambrills, fonda y aigües somas, fortificada de faixina y terra y de guarnició austríaca; fóu la que més se resistí, de quantas ne conquistaren en Ytalia, y morí lo coronel *Vilarrue*, gendra de Doña Maria de Portugal, y Bages, Don Joan*.

A *Abitondo* morí Don ... capità de guàrdias walones, conyat de *Don Joseph Llorach*.

1732

A ... mars 1732, per la fira de ... Salvadó Roselló, loctinent, anà per sos negocis, y, ans de partir, Gabriel Monté, batlle, firmaren los dos un privilegi a favor de Francisco Mugner, dit lo Negret Taller, per a que pugués hanar de nit amb la vara estesa, de ronda ab sos fadrins

---

* Era coronel del regiment ... Vilarrue, la muller Doña Teresa Vilarrue y Portugal, casada amb dit coronel.

armats y regonèixer en la vila las casas, captoran y aportan a la presó, qui bé li apareixia.

Aná per 3 vegades a la casa de l'aiguarent. Al castell casa Payfigas trobà lo Basó Barberà, Joan Antoni Pujol, pelucayre, y altres jugant ab cartas; i lo demanà haont eran los diners. Li digueren a la boxaca; digué: "Bé està si no retirau, vos duré a la presó." I-ls ho repatí 3 vegadas y féu prestar jurament.

Lo andamà Joan de Barberà, dit lo Basó, anà a Tarragona a donar-ne part al Doctor Ferran, asesor del camp, del que li havia pasat, y respongué: "Si no que-l miro per un simple, lo faria estar 4 mesos en la presó, y li entregars esta carta, que de centiment hauria de morir-se." Y lo Basó la donà en mà del batlla, dient: "Jo so lo qui a fet a saber a Don Ramon Ferran, que lo Nagret Taller és batlla de Reus."

A 3 de juny de 1732, partí de Salou lo embarch, junt ab lo de Barselona, que junts serían 150 velas. Se posaren a la vela, sens manifestar son viatge. Fóu lo primer havís que havían aparegut al cap de Pals a la costa de España. Y dins pochos dias sabérem, havían desembarcat en Oran, y la guañaren a l'instant, per haver-la abandonada son general Bigotillo, pensant lo desembarch era molt més. Y quant féu regonegut, volia tornar dins la plasa; hi fóu primer lo Po Anton, català, ab son regiment que, sens orde, acometé a la plasa y quedà dueño de ella.

1737

A 20 maig de 1737, los señors regidors de Reus, decano lo Doctor Manuel Rigolf, com a hfectes y lleals al rey, adelantaren al batalló de reales guàrdias walones, que present estava de quartel en Reus la cantitat de 2 mil pesas de octau. Y se diu per molt sert, no tenían carta de pago.

1739

A 31 de agost de 1739, vingué de Tarragona en Reus Don Ramon Ferran asesor del camp, un alguasil y notari, prenent ynventari en casa Joseph Salas, y casa Mardoqueyo, dels llibres y afectes dels negocis tenían en los yn-glesos, y a difarents marxants se-ls demanà ab jurament, si tenían ningún gènere de afectes, los manifestasen.

A 14 de setembre 1739, me digueren, que lo gover-nador de Tarragona envià a buscar, 2 dias havia, a Mar-doqueyo, donan-li 8 dias temps, per buidar de Catalunya y dominis del rey de España, per haver cridat la guerra pocs dias havia en Barsezona y Tarragona contra Yngla-terra.

A 12 de setembre de 1739, entra 4 y 5 horas de la tarde, en Reus fòu la tercera rierada, que entrà y rompé marges, parets dels orsts del Vilà, los de Pau Miró, de Bové, y de Grases, y entrà fins mitg carré de l'Ospital, y dins dit ospital y esquela entrà la aigua en abundància, que agueren de rompre la paret de la esquela. Las 3 rieradas totas foren en lo matex mes de setembre. Totas feren lo matex curs.

Una de estas 3 vegadas vingué la riera sens plóurer, ni vèurar ningún núvol vingué molt grosa, que los hòmens cadaren parats. Y ventura que fòu de dia, sinó aguera donat gran danys en lo portal sense portas, ort de Grases, y adobarias de la Raseta.

1740

A 21 de novembre de 1740, me digué Joan dels Frares, que lo dia abans, lo nét de Pau Miró li diguí al convent,

que lo conde Grosberch digué en sa casa, havia rebut carta del duch de Baviera, son oncle, que lo emperador era mort y en ell tocava la corona de l'ymperi. Y dits Mirons han fet corra dita veu, per sumbeijar-se y mofar-se dels ymperials.

1741

A 8 de setembre de 1741, se publicà en Reus un cartell dels estanchs dels aiguardents; y, del dit dia a 4 dias, se haguesen de manifestar tots gèneros de aiguardents: esperit de ví, aigua de la regna de Ungria, nombrats los preus per al menut, 32 quartillos per arroba, a la manera de Castilla, en tota la Corona de Aragó moneda de Velló; ab las penas imposadas per los tabacos posant estanch y estanquillo en esta vila de Reus, nombrant fàbricas per dit aiguardent per compta de la real hacienda instància del señor yntendent de Barselona, y fosen posats dits aiguardents sota clau del ministre ho estanquer de esta vila, y fosen manifestadas totas las hollas y alambichs y no puguesen fabricar ditas hollas hasta altre orde. Manifestant dits aiguardents que lo rey no pretent llevar lo comers, ans bé lo vol aumentar, donant més valor als dits aiguardents fabricats en Cataluña.

A 22 de setembre de 1741, se publicà en Alforja y Priorat de Escala-Dei lo següent: Conté lo cartell dels aiguardents con en Reus y demás vilas y ciutats del principat de Cataluña, y se vengué aiguardent per lo espay de 4 dias, después de sa publicació y així mateix per tota la carrera de Barselona, igualment fóu per tot Cataluña, dit disgust y estrago.

Que la vila de Alforja no faltà qui arrendà vendra aiguardent per estanquillo, son principal Don Domingo del Castillo, estanquer

de tabacos y aguardents de Reus, y fent entèndrer a dit estancuillo de Alforja, no hatrevís vendre per estanch aguardent si volia viurer. Renoncià al dit son principal, y no se vengué per ninguna via aguardent en dita vila de Alforja, en los anys de 1741 y 1742. Vaurem de aquí en havant lo que serà.

1742

Als primers de janer de 1742, se donà la orda per fer quintas en Cataluña, y temps per entregar-los fins a 15 de janer. A Reus tocà 7 soldats, que féu voluntaris al preu de 40 doblas cada un de enganxament.

A 24 de janer de 1742, partiren d'esta vila de Reus per a Barselona los arrendadors principals dels estanchs dels aguardents de Cataluña, València, y Aragó; y són: Poyó Valencià y sus companys. Los que an arrendat y *han yntroduit lo octau* dels aguardents, ho han arrendat per 3 anys, donant al rey 80 mil pesas de octau, y fóren acompanyats per lo Xixet, y demés guardas.

A 25 dit, arribaren en Reus los marxants. Venían de Barselona per veura, quin remey y medi se trobaria en las fàbricas dels aguardents y ab lo *octau*, que, 15 dias feya, estàvan en Barselona ab altres de moltas vilas y pobles de Cataluña ha reclamar; y s'entornaren com hi hanaren.

A 28 dit, Francisco Pauló, botiguer de Reus, rebé propri de Barselona de Francisco Solivan, com ja se havia alcansat lo poder-se fabricar aguardents, conforme de antes, pagant lo dret de l'*octau* ha son arrendador; ben antès que ditas fàbricas havían de demanar llicència lo dia posàvan foch a la holla, quant vi tenían per fondra, y quants dias fondria, en a qui comprava, y quant acabaria posant-o tot ab manifest; privant no poguesen convidar ni donar per

salut ni amistat una tasa de aguardent, ab unas penas rigorosíssimas, que és vergonya lo parlar-o.

A 28 jané 1742, se féu crida en Reus, qui volia sobradir a l'arrendament de l'estanch de l'aguardent per compta del rey, que la dita és de 700 lliures, per vèndrer a la menuda, donan-los de l'*octau* la assistència dels aguardents anisada a 1 lliure la arroba.

A 31 dit, digueren que Francisco Pàmias l'aplagà, y havia sobra dit fins a 900 lliures y cadà dit arrendament ho estanquillo a la menuda a 1 lliura per cada dobla. Ben entès que dels aguardents refinats de lo *octau* los entrégan per no tenir-ne d'altres y búllan matafaluga trempats en aigua, hal huso de campana. Una beguda súsia per la vila de Reus.

Quant los botiflés de Reus se hatreviren ha arrendar al rey cosa pertocant al comú per nostros privilegis molt antichs, Cornudella, Ulldemolins y demás vilas del Priorat, y tota eixa comarca de terra, prengueren lo mal camí que los de Reus los amostraren. Y foren los qui aposaren la esquella al gat, ab tal, que no-s trobà dita ab ninguna vila. Y vist lo atreviment de Reus, pasaren a arrendar y a siseñar y pagar al doble que de ans pegàvam; menos Alforja, que feren entèndrer al qui havia arrendat, moriria quant antes, si pasava havant en vèndrer una tasa aguardent. Y se abtingué y no vangué ni per salut una gota aguardent en la vila de Alforja.

A ... setembre de 1742, se arbolà bandera en Reus y en difarents ciutats de Catalunya, per lavantar un regiment de fosallers de montanya, comandant Don Joseph Florensa, pasamaner de Barselona, y Don Juan Clavaria, velés de Reus, per capità de una companyia de dit regiment, Francisco Granada, primer sargento de la companyia del capità Clavaria.

A 12 de novembre de 1742, partí de Barselona dit regiment primer batalló de 600 hòmens y 3 capitans per la vía de Antibo en Ytàlia.

1743

A 7 de janer 1743, fòu acaptorat lo Po Rull de Alforja a la ermita de Puitgserver. Lo batlle de Valls remeté 2 mosos ab carta al Francisco Monté, regidó decano de vida y batlla interino de Alforja, per a que hanàs a la hermita Puitgserver a captorar lo Po Rull. Y, a 11 horas de la nit, se exsecotà, y acistíran tots los afectes botiflés, trobant-lo al quarto del capellà. Lo Bià de la Rosa, fòu qui li amorrà una pistola dient: "Si-t mous, te fas patà lo servell al diable". Y lo dit Bià lo lligà ben estret, y lo conduïren Alforja y estigué dia y nit y lo handemà lo aportaren en Valls.

Se diu que lo Monté lo envià a buscar, dient que levantava un regiment fosallés, y li donava una capitania, que dit Reüll abitava en la partida de Alcarràs.

(1) A 26 de janer 1743, fòu retornat dit Reüll des de Valls a Alforja per los matexos mosos a cavall libra; y de Alforja lo batlla lo aportà a la hermita y se'n llevà acta, y de allí se'n hanà a sa habitació libra, per tenir son perdó del rey, y los botiflés de Alforja ja lo donaven per penjat.

A 18 janer 1743, sabérem com lo yntendent de Barselona demanava, als merxants, hòmens de negoci dels aiguardents, dos mesos y mig de l'*octau* del dia se publicà en Madrid fins lo dia se posà en execusió en Cataluña.

A Felip Folch li fa demanda de 6 mil y tantas lliures, a Nicolau

---

(1) Respectem l'alteració cronològica, per tal com la notícia que prossegueix és continuació de la inicial de l'any.

Freñs respectiva, y així mateix a tots los damés marxants ho fabricants de aguardents dins lo principat de Catalunya.

A 25 jané de 1743, dos morts de dos botiflés. Casa de Bages de Reus, a 4 horas de la matinada, morí la pobilla Puitg, Doña Francisca, muller de Don Joan Merici, tinent de reales guàrdias walones.

A 13 de febré de 1743, ha la matinada, morí Doña Maria de Portugal y Bages, muller de Don Melcior de Portugal.

A 4 de febrer 1743, se ha lliurat en Reus a l'ancant públich los arrendaments dels aguardents de Tarragona, Reus, Valls, y sos encontorns de vilas y llochs de 60 y tants, per lo espai de 23 mesos per lo preu de 17 mil y 500 lliures. An donat comptants 500 lliures los demés a pagas.

A 14 de febré de 1743, se ha lliurat en Reus a l'ancant públich lo estanquillo dels aguardents per lo preu de 1000 lliures ab 150 lliures de aixaus, podent vèndrer lo més alt a cortons y mitg cortons, lliuras y mitjas lliuras y tasas; a cadat dit arrendament per Francisco, dit la Plaga, y Ramon Cardona com lo any atràs.

Que a l'estanch venen a 4 mitjas robas y de allí an hamunt y ve a valer 1 dobla 2 la lliura.

Als 18 febré 1743, absoluta de Joseph Bofarull, folio 4, llibre número 3 de Ramon Fina.

A 20 abril de 1743, los administradors dels aguardents sobra lo *octau*. Dits ministres, ab lo notari Anton Navarro, hanàran a regonèixer los apotecaris. Y per haver-los trobat lo alenbí, lo qual tenín ja manifestat en poder del Doctor Pere Batlla y Batlla, y lloctinent Falip

[Faint, illegible text, likely a caption or title for the portrait.]

Retrat de Felip V de Borbó, procedent de l'Ajuntament.

(Pintura d'autor desconegut. - Museu Municipal de Reus.)

Espasa, los haventariaren casa y botiga sens voler donar crèdit ni jurament a dita justícia, ni voler ansenyar lo manifest, fôu antregat de ollas y alambins a Don Domingo del Castillo, estanquer dels tabacos, que administrava en dit temps en Reus. Dits aiguardents los feren demanda 25 lliures, per apotecari, de pena per lo arrendador, y 8 lliures per Navarro per llevar-ne acte, y se compongué: Miquel Nadal 20 lliures per los arrendadors y 4 lliures per Navarro - Jaumé Cantillo 2 doblas en or per los arrendadors, y 4 lliures per Navarro. Onofre Arandes fôu avisat y escondí son alambí, y Salvadó Brocà, per ser conyat de Navarro, fôu acosat y absolt de la pena.

A 21 de abril de 1743, partiren de Reus 5 carros ab 3 mulas de tiro cada carro, que damanà lo rey per hanar a la compaña a la Ytàlia a Saboya. Y quant fóran en Barse-lona, los ympresaris compraren carros y mulas, per quant estos han fet asiento nou al rey.

1744

A 5 de novembre 1744, fôu antimat per part del señor arquebisbe de Tarragona al reverent prior; y dit señor antimà a la reverent comunitat de preberes de Reus; y Mocèn Magí Sardà, vicari de la parroquial, antimà al pare guardià y comunitat del Padre Sant Fransesch, y al padre prior y comunitat de padres carmelitas descalsos, y a la mare priora y comunitat de monjas descalsas, tots de la present vila, dégan pagar al rey 8 per sent de sas rendas per breu del sant pare, concedit al rey de España.

A 18 de novembre de 1744, a 10 horas del matí, devant Casa la Vila, se publicà un cartell per orde del rey en Cataluña, havia de lavantar 1500 hòmens voluntàriament per trobar-se enb una guerra viva, demanant-o de

gràcia, dient, tots aquells servirían durant la guerra, serían franchs per 8 anys de personal, allotjament y tot lo per-tocant al rey, sols pasat 8 anys pagarà lo personal. A Reus li tocà fer 14 soldats a 26 doblas per cada soldat.

A 23 de novembre de 1744, en Reus vingué orda per retirar las barracas del mar, y se posà en execusió per orda del capità general, per retirar totas aquellas barracas posadas per tot lo principat en la marina y bolletas de sanitat, quals foren posadas a ... de agost de 1743. Reus tenia 3 barracas a la Garriga de Salou, ab 4 hòmens per barraca. Y tots los dias se mudava la guarda per torn sense socorro per pobra que fos, y los soldats s'estàvan al·lojats per las casas, aguardant las patronas.

1745

A 30 abril 1745, gran alegria en lo convent de Sant Joan de Reus, perquè arribà lo señor bisbe de Girona, Don Baltasar Bastero, a las 10 horas del matí, a fi de viure y morí en dit convent. Ya se li tenia previngut son cuarto per ell y tota sa família.

1746

A 31 agost 1746, se publicà en Reus haver fet lo rey franch de *l'octau* dels aiguarent ab cua de l'intendent y, a 5 de setembre, vingué lo estampat y publicat en Reus libra sin costa.

1747

A 5 de janer 1747, se féu en Reus una captura, en la nit, de hòmens de borsaguí y espardenyas, y ningú de corbata ni parruca, y durà esta captura 8 dias seguits.

A 31 de janer 1747, entra 6 y 7 horas de la nit y matinada se féu l'altra captura en Reus de 23 hòmens; la major part forasters y montañesos. A 2 febrer, ans lo dia, ne aportaren en Tarragona una carretada ab 10 hòmens, y 2 dias antes n-i aportaren altre carretada, fins que-ls ne sobraren.

A 3 de febrer, fóu captorat Don Domingo, guarda de la aduana de Salou, per no haver obeyt a la nit a Francisco Miró, an nom del rey volia regonèxer sa casa, per vèurer si trobaria ningún vago. Y fóu aportat pres en Tarragona. Se féu un pregó, pena de 500 lliures y rebelde al rey, lo homa en casa tindria ninguna persona escondida, fos lo arquebisbe, canonges, convents, cavallers, ningú estàva libre, tots estàvan compresos.

A 8 de octubre 1747, la confraria de perayres y de valers los vingué privilegi de ser franchs de quintas, y de hanar a bagatse, y los regidors de vida no los volgueren obeir.

1748

A 13 de juny 1748, se féu crida real en Reus, que los comuns del principat dégan plantar per los camins reals, un costat y altre, 8 qualitats arbres: àlbes, pins, roures, alsinas, etc., y dégan ser visurats de 2 en 2 anys per hòmans nombrats, pagan-los sa dieta y fer-los conrear a huzo de bon pagès.

1749

A 4 de agost 1749, se féu grossa festa en lo carrer Montarols de la present vila de Reus, sobra que lo padre mestre Joseph Mercader, fill de Reus, religiós dominico, que

se trobava lector de Casanate en Roma, envià la relíquia de Sant Domingo de aquella ciutat de Roma per la capella del portal de Montarols. Y lo dia abans fòu benehida la aigua de un pou nou, se a construhit al peu de la escala, qual aigua és apropiada per febras. Acistí tota la Reverent Comunitat a completas y cantòria de música a 3 doblas per cada reverent. En la nit agué cuets, lo andamà cós, y la anella fòu presentada al conda Grosberch. Hi avia molts balls.

FINIS CORONAT OPUS

APÈNDIXS

APÈNDIX N.º 1

VINGUDA I ESTADA A REUS
DE L'ARXIDUC CARLES D'ÀUSTRIA

EXTRET DEL "LLIBRE DE PROMENIAS, Y TAVES DELS ARRENDAMENTS
FA Y ACOSTUMA FER LA PRESENT VILA DE REUS.
COMENSANT EN LO ANY DE 1671".

(Existent a l'Arxiu Municipal de Reus.)

Nota de la vinguda de Sa Magestat Carlos tarsé, que Déu guarde en esta vila de Reus, troban-sa jurats: Ipòlit Boix, jurat en cap, Joan Martí, jurat migé, Ramon Amorós, jurat manut. - La arribada de Sa Magestat fôu als 3 de Juriol de 1706. A dos quarts de las nou del matí poch més o menos, aont isqueren dits jurats ab las gramallas de domàs, a cavall, ab sos cavalls fins al torrent més prou de la Creu de Ferro, dita d'en Font, camí de Tarragona, ab mols senyors del Consell y altres senyors fora de ell, on se feya un gros acompanyament. Y estiguerem en dit puesto fins a tant, que arribà la Magestat, que Déu guarde, aont isqueren los tres jurats per la part dreta, fent aquellas degudas reverènzias. Y luego lo jurat en cap se avansà dos pasos més, y li féu lo degut rendiment per part del Comú, donan-li la benvinguda ab aquell obsequi que semblant Majestat mareix. Y luego, fet aquest obsequi, pasà; y luego, se muntà a cavall sense detarnir-se gens, y se n'anaren de davant del cavallerís que aportava Sa Magestat y se posaren en orda: lo jurat en cap a mà dreta del migé y lo manut a la dreta del jurat en cap vell; y així mateix consecutivament cada hu com li tocava. Y luego, darrera Sa Magestat anava tot son acompanyament de mols senyors y cavalleria, y se tingué, tot camí amunt, en la forma dita ab molta multitud de gent que y avia, per una y altra part del camí per veura Sa Magestat, que Déu guarde. Aont

arribàrem, y quant fórem a l'Ort de Olives se topà que estàvan aguardant las banderas de todas las confrarias, cada una en son ball, difarent, y així mateix la de la vila, ab la mulasa y gegants, aont se posaren de devant, y despús cada bandera per son orda. Y d'esta manera se antrà a la vila, advertint que lo portal de Sant Pera estava guarnit de una portalada de papers molt ben adresat, y així mateix tres cobles de manestrils, que estàvan tocant quan Sa Magestat entrà. Y se prangué tot carrer de Sant Pera amunt, y carré de la Mar, aont, en ser al cantó de la Madrina, se prangué per la plasa del Castell, aont se isqué al Marcadal, aont Sa Magestat se llevà lo sombrero y féu una gran cortesia. Y luego de allí, sense anar a Palàsio, volgué anar a la Iglésia Parroquial tot de camí. Y luego que-s fôu davant la Iglésia, los tres jurats desmuntaren de cavall y lo demás accompanyament y anaren a la porta de la Iglésia, que estava amanit lo tàlem bo de plata, ab sinch senyors altres, advertint que no y assistia batlle ni jutje ni lloctinent, aont arribà Sa Magestat y lo señor Prior, vastit ab la capa fluvial [sic], ab la Vera Creu, y los dos prestas, lo rebéran junt ab tota la Reverent comunitat, a dita porta. Y lo señor Prior li donà aygua beneyta ab lo salipase de plata, y luego Sa Magestat se agenollà y féu orasió. Y luego se li comensà un ymne, que acostuma la Iglésia a semblants magestats quan se reben. Y d'esta manera se anà Sa Magestat y lo Prior y acònums sota lo tàlem fins a las gradas de l'altar majó. Y luego Sa Magestat se posà baix son solio y se aginollà, y luego se antonà el tadèum [sic] ab musica y cantòria. Y luego que fôu acabat lo tedèum, isqué lo señor Prior, y digué misa baixa, y Sa Magestat estigué tota la misa aginollat, ab molta devoció. Y mentres lo señor Prior deya la misa a l'altar majó, lo confessó de Sa Magestat ne digué a l'altar del Jesús, aont, mentres se digueren las misas, los cantors cantàran difarens lletras. Com que acabades que fóran las missas, y donat gràsias al Senyor y Sant Pera, patró de esta vila, de aver-nos fet gràsia de portar-nos tan gran monarca, se alsaren dits jurats, y los demás señors aportàvan lo tàlam. Y, ab la mateixa conformitat com la entrada de la Iglésia, lo tornaren accompanyar fins fora lo empedrat de la porta majó. Y allí ell tornà a muntar al cavall ab son accompanyament; y se n'anà a palàsio advertint que, per allà ont passà, tothom se esforsà de posar per las finestras lo milló que tenían. Y així mateix se averteix, que los jurats, ab molts señors del Consell, se n'anaren per lo carré de la Marsaria y carré del Forn a casa del señor Miret, que huy és de Miquel Valls, al carrer de las Galanas, ont avían allegit per Casa de la Vila. Y, al cap de un quart que foren allí, vingué un recado, dient que

Sa Magestat los demanava; ont anaren los tres jurats ab alguns señors que-ls acompanyaven. Y anaren a palàsio, aont muntaren dalt y a la primera sala que y avia un dosé entre la porta de la sala del Consell y la porta prop la capella, estava Sa Magestat asentat en son solio. Y anà lo jurat en cap a besar-li la mà, y li donà un memorial, y luego y anà lo jurat segon y li besà la mà y li donà un altre memorial dels sarveys que avie fet la vila; quan después y anà lo jurat ters y li besà la mà, y después los señors que anaven en seguiment de dits, cada hu per son grau. Y acabat se isqueren de la sala fent aquellas cortasias que requereix tal magestat, y s'entornaren a dita casa ont tenían destinada, donant allí infinitas gràcias de tal favor, que avia fet Sa Magestat.

Se advarteix que lo mateix dia que arribà Sa Magestat, a la tarda a les quatra, vingueren tots los balls, y cada un per son grau ballà, davant Sa Magestat, la passada millor que sabian. Y Sa Magestat s-o estava mirant de la segona finestra envers lo carré de las Galanes, tot dret ont y estigué pasadas de dos horas mentres ballaven. Y los tres jurats, vestits ab sas gramallas, estigueren al balcó de Francisco Casas al cantó del carrer de las Galanes, acompanyats de mols señors del Consell. Y luego que se n'antrà Sa Magestat s'entornaren a la casa ya dita.

Se adverteix que a la mateixa nit, después de aver sopat, se conmensà ensendra la lluminària, ont lo Marcadal y carrés pareixia fos de dia, de la lluminària y avia. Que sols dins lo Marcadal se contaren las aichas y avia, y s-i trobà aver-i sent y vintiquatra aichas, sense moltas altres llums; per los carrés de la mateixa manera, aont uns y altres pasaven de més tresentas. Lo campanar era una meravella de veura, tan ben adresat estava de llums; y luego veura las tres coblas que estàvan repartides ab tres parts tocant, que era una melodia; y luego veura per dos parts los qüets que tiraren, que pareixia tot lo sel un insendi, que era una meravella de veura, llums y qüets, y luego veura la multitud de gent que y avia per lo Marcadal, y finestras que, sens agererar, y avia deu mil ànimas sens que a Déu gràsias y agués un desman y una rinya, ni que prengué mal ningú; aont la Magestat estigué pasada de una ora a dita finestra miran-sa los fochs. Y de las nou cerca de las deu durà la festa fins a las onssa, que tot pareixia un insendi fochs y cuets.

Se adverteix que lo endemà se féu la festa de Sant Pera, patró de esta vila. Y al matí totas las confrarias traguéran las banderas al Marcadal per las finestras, que era una meravella de veura lo Marcadal, per estar adornat y escunbrat, i així mateix tots los

carrerós, arevals y camins, que tot era cosa de veura, del ben posat estava tot. Al matí a las nou se comensaren los ofisis y antes de la misa majó se comensà la professó de Sant Pera, assistint-i las dos comunitats dels religiosos de Sant Francesch y Sant Joan de descalsos de la present vila ab sos tabernacles y creus molt ben adornades. Y així se comensà la professó, anant de devant mulasa y gegants, y después las banderas cada una per son orda, y después los tabernacles de la mateixa manera al puesto ont li tocava cada un ab son ball. Y se isqué per lo portal Majó, y muntà tot carré Majó amunt y per lo Marcadal, carré de las Galanas y carré del Forn, dret a la Iglésia, aont, quant va ser la relíquia de Sant Pera davant Sa Magestat, se cantà. Y luego de cantat se proseguí la mateixa via, fins a la Iglésia. Y al cap de rato que-s fôu a la Iglésia, vingué Sa Magestat y los tres jurats junt ab los sinch señors lo anaren a rrebre ab lo tàlem a la porta de la Iglésia y lo portaren fins a las gradas de l'altar majó sota lo tàlem. Y luego se'n muntà a son solio, y se aginollà, y luego se comensà lo ofici major, lo qual digué lo señor Prior, ab molta cantòria. Y acabat que fôu lo ofisi, se tornà acompanyar de la mateixa manera fins fora lo empedrat, aont muntà a cavall. Y fent una gran cortesia ab lo sombrero y s'entornà a muntà per lo carré Majó acompanyat dels balls a palàsio, y los jurats junts ab alguns señors s'entornaren per la mateixa via qu'està dita, a la casa ya dita, y allí lo jurat en cap donà las gràsias a tots y parabians de aver-nos onrrat Sa Magestat per tal dia, la qual se avia deixat de fer a sa diada per tanir la notísia molt sarta de sa vinguda.

Se adverteix que mentres dinava y sopava y deixaven entrar a veure'l menjar, y luego tocaven les cobles cada una en son puesto mentres manjava.

Se adverteix que lo mateix dia, a las quatre de la tarda, muntà a cavall per anar-se'n dret a Valls, y los tres jurats tornaren a vestir-se y muntar a cavall conforme lo avían rebut, juntament amb molts señors del Consell y fora de ell. Y se n'anaren a la Sanch y allí lo aguardaren que isqués. Y luego cada un se posà de la mateixa manera que li tocava, y se prangué tot camí de Valls. Quant luego pasà una veu, volia anar per la Selva. Y, al que-s fôu a les Creuetas del Rosé, se muntà per allí, dret al Rosé, y se pasà per devant, dret a topar lo camí de la Selva. Y luego que-s fôu allí, se anà prosoint la marcha fins al torrent, que baixa del Mosté y allí per ser lo cap del terma, y lo jurat en cap li féu la orasió, dient que allí era lo cap del terma. Que si Sa Magestat li consedia lo pasar més avant, que tots estàvan molt gustosos y que allí éran los

síndichs, que anirían ab son segiment. Y ell respongué mol alt: "Basta". Que tindria esta vila molt en la memòria. Y luego que agué parlat, tots muntaren a cavall y s'entornaren dret assí, aont se trobà lo segratari señor Perlas. Y no-s digué, que Sa Magestat avia decretat lo memorial se li avia donat per part de la vila, aont arribaren a la casa la tanie destinada. Allí lo jurat en cap donà lo parabién a tots los señors y la gràsia de aver-nos aseitit en totas les fonsions.

Se adverteix que, lo dia antes que no arribàs Sa Magestat a la ciutat de Tarragona, anaren quatra síndichs: qui éran los señors doctor Anton Gavaldà, lo señor Pera Aixamús, per part de esta vila, a donar la benvinguda a Sa Magestat, y complimentar-lo. Y luego, a l'endemà que Sa Magestat vingué en esta vila, tornaren així dits quatre señors y anaren fins a La Canonge i allí lo toparen, donan-li lo bon dia de part del Comú. Y luego se posaren en seguiment, fins que toparen als jurats y demés señors que estaven aguardant al torrent dalt dit. Y feta la proposició del jurat en cap, tots juns se'n vingueren a la vila con està dit.

Se adverteix de tots los señors que se ocuparen en difarens cosas per la vinguda de Sa Magestat que Déu guarde.

Joan Batista Clavaria, en fer bolletas per los soldats y oficials que portava Sa Magestat y llistar algunas casas per alguns señors de primera magnitut.

Lo señor Joan Gil y Marian Solé, en fer acomodar alguns puestos per caballerisas, y donar providència en palla y sivada per los cavalls, y altras avarios que vanían en seguiment, anant tot esplèndit com se veurà en lo compta.

Antoni Estapà y Joan Aleu estaven allegits per gallines y pollastres, pollas de Índia y altre volateria: com los tosinets, vadellas y bous, y així mateix vi y altres cosas, com se veurà en lo compta; y tot anà esplèndit.

Joseph Gay y Pera Vidal estaven allegits per buscar agres y fruits tot lo que se agués manesté; aont anà també molt esplèndit com se veurà en lo compta.

Joseph Rovellat y Pau Molins estaven allegits per donar tot allò que fora manesté als cochs: com és mantega, oli, espésias y altras cosas, com se veurà en lo compta.

Josep Santís y Gerònim Salvat se allagiren per fer acomodar los camins. Y adobaren lo camí de Tarragona-Cambrils, Riudoms y Valls, fins al cap del terma, que estaven gastosos; y així mateix totas les revals.

Se adverteix que de Tarragona se féu vaní 25 quintars blat

per lo gasto de Sa Magestat, que entre port y cost, costà ... lliures sous y lo que sobrà se'l n-afortaren a Valls ab un carro. Y així mateix, después de estar content lo dispansé majó de tot allò que agué menesté, sobrà de tot en abundànsia; que sols de pollastres y gallinas y capons ne sobraren, pasats quatresens caps, sense los que s'enportaren; y així mateix carn de vadella y bou y molta carn de moltó. Y sobraren més de vint cargas de neu y moltas altras aderènsias ab abundànsia.

Item així mateix se adverteix que vuyt dias antes no vingués Sa Magestat, se resolgué que Sa Magestat se avia de ospedar a la Casa de la Vila, que era lo puesto millor que y avia a la vila; y que per assò s-i avían de fer obres y fer lo balcó, ont se comensà sense tenir gens de manobra previnguda. Y en lo discurs dels vuyt dias se féu tot lo que aquí estava notat y és que s'enblenquinà lo sostro de la sala del Consell, y la sala de devant, se féu lo simbori del sel obert y s'enblenquinà y se féu lo pasadís del corredó, qui va a la sala nova, y s'enxenplà l'altra, conforme està.

Se desféu lo enfront del pas del Rey y trespols y de peu se muntà de pedra conforma és fins a la guarnissa, y de allí anamunt de rajola. Y se feren los dos traspols de la sala nova, lo de la gorfa y l'altra y se enblanquinà y enrejolà conforme està. Se féu lo balcó de ferro, ab dits vuyt dias, y encara fóu manasté que Joseph Olives, sarrallé, anés a buscar lo ferro a Barcelona. Y se féu y se posà en dits vuyt dias; y lo féran Diego Gordià y Joseph Olives per 200 lliures sous. Lo cost de ditas obras se posarà aquí per notar ..., la qual anat pagant Pau Badia y aportà ... ell tot per compta.

APÈNDIX N.º 2

TÍTOL DE CIUTAT IMPERIAL
CONCEDIT A REUS

EXTRET DEL REGISTRE "INTRUSOS" N.º 197, FOLI 219 v. A 225
DE L'ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ

Sindici villae, nunc Imperialis Attentae Ciuitatis, de Reus.

Nos Carolus Diuina Fauente Clemencia Romanorum Imperator semper augustus. Rex Germaniae, Castellae, Aragonum, Legionis, utriusque Siciliae, Hierusalem, Ungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croaciae, Navarrae, Granatae, Toleti, Valenciae, Galletiae, Majoricarum, Hispalis, Sardiniae, Cordubae, Corcicae, Murciae, Giennis, Algarbij, Algecirae, Gibraltaris, Insularum Canariae, nec non Indiarum Orientalium atque Occidentalium, Insularum ac terrae firmae Maris Oceani. Archidux Austriae. Dux Burgundiae, Bravantiae, Mediolani, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Luxemburgij, Vjntembergae, superioris et inferioris [Si]letiae, Athenarum et Neopatriae.

Princeps Sueviae. Marchionis Sacr[i] Romani Imperii, Burgouiae, Moraviae, Superioris et Inferioris Lusati[ae]. [*esmenat*: Comitissa] Comes Alzpurgij, Flandris, Tirolis, Barchinone, Ferretis, Kiburgi[j], Coritiae, Rossilionis et Ceritaniae.

Landgravius Alsatiae. Marchionis O[ris]tani atque Comes Gocieani, Dominus Marchae Sclavoniae, Portus Mahonis, Viscayae, Molinae, Salinarum, Trípoli et Medinae. Et pro sua Majestate, Elisabeth Christina Regina ejus Consors, Locumtenens Generalis in presenti Cathaloniae Principatu, atque Comitatibus Rossilionis, atque Ceritaniae.

Regias Prouisiones, dextera illis libenter extendimus, qui animi strenuitate vigentes, personas et bona sua, pro conservatione nexus indisolubilis fidelitatis Coronae Regiae, nullatenus exponere formidarunt, et pro inde Dignitates seculares, quandocumque Instituimus

villasque in civitates, iuxta unicujusque merita, atque obsequia erigere solemus; cumque haec et alia laudabilia facinora exercere non desinerint incolae, naturales et habitantes villae de Reus, quae in Campo et Archidiosiensi Tarraconae est, ex principalibus una nam omni aeo, zelum, amorem et constanciam erga Austriacam Domum fideliter ostenderunt; de his que compertum patefacere testimonium, tempore nostri faelicissimi hasce ad Gotholanas oras majestatis charissimi viri, Regis et Domini nostri euentus; nam villa praedicta (ut nobis constitit) prima fuit quae, ex dicto Tarraconensi Campo, eidem majestati debitum praestitit obsequium, illum pro Rege et Domino naturali statim recognoscendo, sicuti caeterae dicti Campi Uniuersitates, ejus exemplo, quanto citius agnoscere procurarunt; pro cujus tam singularis seruitij retributione, suo decreto quartae Julij anni Millessimi septingentessimi sexti, ejus Regia manu rupplicato, memoratae villae et illius singularibus immunitatem, et libertatem atque franchitiam milites hospitandi et, pro transitibus suorum Regalium Exercituum, asceclas et vehiculos (vulgo bagages y carruage) praehendi presenti, tamen finito, bello, perpetuo dignatus fuit.

Cum enim de anno praedicto Andegauensis Dux hanc Barcinonensem urbem strenue afflixisset, dictae villae naturales, vitam contemptentes, pro illius sucursu et conservatione persolertem adhibuerunt curam, ingentesque pecuniarum summas, tam pro istius gloriosa expeditione quam pro alijs quamplurimis, consumpserunt; Et tandem quid Regio servitio per utile fore visum fuit, summo celo, studio et vigilantia operam praestiterunt.

Sane autem, ex testimonio fide dignarum personarum, intelleximus villam praedictam de Reus, dicto charissimo viro Regi et Domino nostro ac Austriacis Monarchis Praedecessoribus suis, semper fidelem fuisse in medioque Planitiei dicti Tarraconensis Campi sitam fore, capace Ecclesia pulchrioribus altaribus disposita, Priore quoque cum octo Praebendatis, ac competenti residentium numero spatiosaque Platea, sumptuosis aedificijs et muris, ac Copia habitatorum, nobilium, aequitum, mercatorum, artificum quarum cumque mechanicarum exornatam; ulterius ex oppidis vicinis, nundinarum diebus, copiosus hominum concursus ibi conuenire consuescit, qua de causa commercium quotidie augetur;

Praetereaque Uniuersitas praefatae villae domina esse dicitur Quadrae de Caluó, et de illa tot annis Jurati et Probi homines, possessionem adipiscere Bajulumque nominare consueuerunt. Et tandem Territorium in quo ipsa villa sita extat, adeo opulens atque faecundum est, ut non solum incolis ad victum omnia necessaria suppetet, sed etiam exteris ad eam confluentibus, pro subueniendis necessitatibus,

suam annonam maximam praestet; per consequens omnes habere qualitates, ob quas in civitatem erigi possit;

Id circo, in remunerationem tot tamque ingentium servitorum majestati praedictae, suisque Gloriosissimis Praedecessoribus, ac nobis impensorum aliorumque non desimilium, de quibus plenarie cercioratae manemus, villam praedictam de Reus Ciuitatis Titulo et dignitate, modo infrascripto, exornare decreuimus.

Tenore igitur presentis, de nostra certa scientia, deliberate et consulto, regiaque auctoritate, ac ex gratia speciali, nostraeque Regiae potestatis plenitudine legibus absolutae motuque proprio nostro, eandem villam de Reus in Ciuitatem, honorem et dignitatem, erigimus, promouemus, insignimus, extollimus et perpetuo illustramus, eamque Imperialis Attentae Ciuitatis nomine et titulo condecoramus; Itaquod deinceps per omnes et quascumque Personas, cujuscumque status, gradus, qualitatis, praeheminentiae et conditionis existentes, tam voce quam scripturis publicis et priuatis et aliis, Ciuitas de Reus nominetur et appelletur, nomineque et titulo Imperialis Attentae Ciuitatis intituletur.

Gaudeatque et gaudere possit et valeat, in perpetuum, facultatibus, honoribus et omnibus illis dignitatibus, praeheminentijs, fauoribus, immunitatibus, libertatibus, priuilegijs atque praeerogatiuis quibus aliae Ciuitates, in praefato Cathaloniae Principatu, de jure, vso, consuetudine et alias quouismodo, utuntur, potiuntur et gaudent, utique, potiri et gaudere consueuerunt, debuerunt et potuerunt.

Nec non etiam eidem Uniuersitati de Reus, Juratisque et Concilio illius licenciam et facultatem impartimur, ut in omnibus actis et functionibus publicis in quibus dicti Jurati, juncti aut cum concursu aliarum personarum, intererint, anteferant duos virgarios rubeis vestibus, seu alterius coloris eis beneuisis, Massas argenteas eleuatas super humeros deferentes.

Insuper cupientes motiuis et considerationibus supra enarratis, eandem villam, nunc ciuitatem de Reus, amplius exornare licenciam et facultatem plenarias eidem concedimus et elargimur, ut in scuto armorum, quae in una Rosa consistunt, quibus illa huc usque usa fuit, eadem Rosa in pectore Aquila in campo deaurato, capite inclinato alisque expansis, collocetur et ipsum scutum per duos leones sustineatur:

Ita quod a caetero, in omnibus actis et picturis, aedifitijs, lignis, sigillis, auleis, domibus et alijs utensilibus gestare, et pro libito voluntatis, absque ullo impedimento et contradictione, apponere et affligere valeat.

Illustribus, propterea, Egregijs quibuscumque ge[re]ntibus vices

Generalis Gubernatoris in presenti Cathaloniae Principatu, atque Comitatus Rossilionis, et Ceritaniae, Venerabili Nobilibus, Magnificis Dilectisque Conciliarijs et fidelis nostris imo Regijs Cancellario, Regentique Cancellariam et Doctoris Regiae Audienciae, Gerenti vices Generalis Gubernatoris, Magistro Rationali, Bajulo Generali, Regenti Regis Thezaurariam, Aduocatis et Procuratoribus fiscalibus et Patrimonialibus, Vicarijs, Bajulis, Subvicarijs, Subbajulis, Alguatsirijs, Virgarijs et Portarijs, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Vicecomitibus, Nobilibus Militibus et Generosis Personis, ac Uniuersis et Singulis officialibus, et subditis nostris atque Regijs Majoribus et Minoribus, quouismodo nuncupatis, quacumque auctoritate, officio et jurisdictione fungentibus, vhlilbet constitutis et constituendis, dicimus, et stricte precipiendo, mandamus ad incursum Regiae indignationis et irae, poenaeque florennorum auri Aragonum quinque mille a bonis secus agentis irremisibiliter exigendorum, Regijs inferendorum aerarijs, quatenus hujusmodi nostrum Priuilegium, Graciam et Concesssionem, et omnia et singula superius contenta, teneant firmiter et obseruent, in perpetuum, tenerique et inuiolabiliter obseruari faciant per quos deceat:

Contrarium nullatenus tentaturi, ratione aliqua siue causa, si officiales et subditi praedicti Gratiam Regiam charam habent, ac praeter irae Regiae indignationis incursum poenam prae appositam cupiunt euitare.

In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus Regio Communi Sigillo inpendenti munitam.

Datam in Ciuitate Barchinone die tertia mensis Junij anno a natiuitate Domini Millesimo Septingentissimo duodecimo. Regnorum que charissimi viri, Regis et Domini nostri, scilicet, electionis Sacri Romani Imperij et Regnorum Germaniae et Bohemiae, Secundo; Castellae, vero, et aliorum duodecimo.

Yo la Reyna.

V[idi]t Thomás y Costa Can[cellariu]s.

V[idi]t de Marenyosa pro F[iscale]

A[duocato] P[atrimonii].

V[idi]t Marchio de Callús Regens Thez[aurari]am.

Sua Majestas mandauit mihi Domino Joanni Francisco de Verneda. Vjsa per Thomás et Costa Cancellarium, Marchionem de Callús Regentem Thezaurariam et de Marenyosa pro F[iscale] A[duoc]ato P[atrimonii].

Pagó la mediannata.

V[uestra] Magestad haze Merced a la villa de Reus, en este Principado de Cathaluña, de erigirla en Ciudad, con el nombre y título de Imperial Atenta.

V[uestra] Magestad lo mandó.

* * *

Del síndic de la vila, ara Imperial Atenta Ciutat, de Reus.

Nos Carles, pel favor de la clemència divina, Emperador de Romans sempre August. Rei de Germània, Castella, Aragó, Lleó, ambdues Sicílies, Jerusalem, Hongria, Bohèmia, Dalmàcia, Croàcia, Navarra, Granada, Toledo, València, Galícia, les Balears, Sevilla, Sardènia, Còrdova, Còrsega, Múrcia, Jaén, Algarb, Algecires, Gibraltar, Illes Canàries, i també de les índies orientals i occidentals i de les illes i terra ferma del Mar Oceà. Arxiduc d'Àustria. Duc de Borgonya, Bravant, Milà, Estíria, Caríntia, Carniola, Luxemburg, Vintemberg, Silèsia superior i inferior, Atenes i Neopàtria.

Príncep de Suàvia. Marquès del Sacre Romà Imperi, de Burgòvia, Moràvia i Lusàcia superior i inferior. Comte d'Absburg, Flandes, Tirol, Barcelona, Ferrett, Kiburg, Gorítzia, Rosselló i Cerdanya.

Landgrave d'Alsàcia, Marquès d'Oristà i Comte Gocià, senyor de la Marca d'Esclavònia, del Port de Maó, de Biscaia, Molina, Salines, Trípoli i Medina. I, en nom de sa majestat, Isabel Cristina, reina, sa muller, lloctinent general al present Principat de Catalunya i als Comtats del Rosselló i de Cerdanya.

De bon grat extenem règies provisions en favor dels qui, prou coneguts per llur esperit amant, jamai temeren exposar molt llurs persones i llurs béns per a la conservació del nexa indissoluble de fidelitat a la Corona Règia i, de la mateixa manera, sempre que instituïm les viles en ciutats, solem distribuir els obsequis i també les dignitats seculares segons els mèrits de cada u. Com que aquests i altres lloables serveis no deixaren de fer els fills, naturals i habitants de la vila de Reus, situada al Camp i Arxidiòcesi de Tarragona, car és una de les principals que en tot temps mostraren fidelment zel, amor i constància a la Casa d'Àustria, i de tot això deixaren comprovat testimoni en el temps de la nostra felicíssima arribada a les costes catalanes, i de la de sa majestat, el caríssim baró, rei i senyor nostre. Car l'esmentada vila — com ens fou manifest — va ésser la primera del dit Camp de Tarragona que a la mateixa majestat prestà el degut homenatge reconeixent-la de seguida per rei i senyor natural, tal com les restants municipalitats del dit Camp procuraren seguir el seu exemple tan prompte els va ésser possible. Per a recompensar aquest tan singular servei, en el seu decret de 4 de juliol de l'any 1706, signat per la seva règia mà, [Carles] es dignà concedir a perpetuïtat a la esmentada vila i als seus particulars, la immunitat i la llibertat i franquícia d'hostatjar soldats i de prestar bagatges i carruatges pel trànsit dels seus reials exèrcits en la present, ja finida, guerra.

I com que, des de l'esmentat any, el duc d'Anjou afligia amb violència la ciutat de Barcelona, els naturals de dita vila, amb despreci de llurs vides, tingueren extraordinària cura per a l'auxili i conservació d'aquella [ciutat] i

gastaren grans quantitats de diners, tant per aquesta gloriosa expedició com per altres moltes. I, per fi, tot allò que els semblà que havia d'ésser de major utilitat al servei reial ho prestaren amb el més gran zel, interès i vigilància.

Amb certesa, doncs, pel testimoni de persones fidedignes sabérem que la dita vila de Reus sempre fou fidel al dit caríssim baró, rei i senyor nostre, i als monarques austríacs predecessors seus i que [dita vila] resta situada enmig de la plana del dit Camp de Tarragona, amb una gran església arranjada amb bells altars i un prior, vuit prebendats i el número proporcionat de residents; amb una espaiosa plaça; amb sumptuosos edificis i muralles; amb gran nombre d'habitants, de nobles, cavallers, mercaders i artífexs que l'adornen de qualssevols arts mecàniques. Més encara, en dies de fira, s'acostuma a reunir a Reus un nombrós concurs d'homes de les viles veïnes, per la qual cosa el comerç cada dia va en augment.

A més, el comú de l'esmentada vila, es diu que és senyor de la Quadra de Calvó, i cada any els jurats i homes bons d'aquella, acostumen prendre'n possessió i designar batlle. El territori en el qual la mateixa vila resta situada és tan ric i fecund que no sols proporciona als seus habitants tot el necessari per a viure, sinó que també proporciona als estranys que hi afluïxen la seva anona màxima per a subvenir llurs necessitats. Per consegüent, té totes les qualitats per les quals pugui ésser erigida ciutat.

Per aquestes raons, en recompensa de tants i tan grans serveis a la predita majestat i als seus gloriosíssims predecessors i a nos [mateixa], de despeses i d'altres obsequis no dissemblants, de tots els quals restem plenament assabentada, resolguérem adornar a la predita vila de Reus amb el títol i dignitat de ciutat, de la forma infrascrita.

Pel tenor, doncs, del present [decret], de nostre cert coneixement, deliberadament i expresa; i amb autoritat reial, i com una gràcia especial, i en la plenitud de nostra règia potestat absoluta amb les lleis i el nostre propi impuls, erigim l'esmentada vila de Reus i la promovem, distingim, exaltem i, a perpetuïtat, donem esplendor, amb l'honor i dignitat de ciutat i la condecorem amb el nom i títol d'Imperial Atenta Ciutat; de tal manera que des d'ara per totes i qualssevols persones de qualssevols estat, grau, qualitat, preeminència i condició que siguin, tant de paraula com en escriptures públiques i privades i altres, es digui i s'anomeni Ciutat de Reus i que s'intituli amb el nom i títol d'Imperial Atenta Ciutat.

I que frueixi i que pugui fruir i fer-se valer a perpetuïtat les facultats, honors i totes les dignitats, preeminències, favors, immunitats, llibertats, privilegis i prerrogatives que les altres ciutats, en l'esmentat Principat de Catalunya, de dret, ús, costum i de qualsevol altra manera usen, posseeixen i gaudeixen, i usar, posseir i gaudir acostumaren, degueren i poderen.

També al mateix comú de Reus i als seus jurats i consell, concedim la llicència i facultat que en tots els actes i funcions públiques en les quals assisteixin els dits jurats junts o en companyia d'altres persones, els precedeixin dos macers amb vestits vermells, o d'un altre color que els sembli bé, portant maces de plata col·locades damunt les espatlles.

I més encara, desitjant pels motius i consideracions més amunt narrats, honorar més amplament l'esmentada vila, ara ciutat de Reus, li concedim i atorguem llicència i facultat plenes perquè en son escut d'armes, consistent en una rosa, que fins ara fou emprada com a tals armes, s'hi colloqui la mateixa rosa en el pit d'una àliga, en camp daurat, amb el cap cot i les ales esteses, i que dit escut sigui sostingut per dos lleons.

De tal manera que des d'avui en avant pugui posar-lo, enganxar-lo i

treure a gust de sa voluntat en tots els actes, gravats, edificis, bigues, segells, patis, cases i altres utensilis sense cap impediment ni oposició.

Per tot el qual, als illustres, egregis i qualssevol persones que desempenyin els càrrecs de general governador al present Principat de Catalunya i als comtats de Rosselló i Cerdanya, als venerables nobles, als magnífics i dilectes consellers i fidels nostres o, per millor dir, al canceller reial i al regent de la Cancelleria, al mestre de l'Audiència reial, al substitut del general governador, al mestre racional, al batlle general, al regent de la Tresoreria reial, als advocats i als procuradors fiscals i patrimonials, als veguers, batlles, sots-veguers, sots-batlles, agutzils, macers i porters, als ducs, marquesos, comtes, vescomtes, nobles cavallers i persones generoses, a tots i cada un dels oficials i súbdits nostres i als grans i petits del rei, de qualsevol manera anomenats, que desempenyen qualsevol autoritat, ofici i jurisdicció, onsevulga que sia constituïts i constituïdors, els diem i els manem, rigorosament ordenant, sots pena de la indignació i de la ira règia i de la penyora de 5.000 florins d'or d'Aragó, exigidors de llurs béns propis sense remissió i pagadors a l'Erari reial, a fi que d'aquesta manera el nostre privilegi, gràcia i concessió i totes i cada una de les coses més amunt esmentades les retinguin amb fermesa i les observin a perpetuïtat i les facin tenir i observar infrangiblement per aquells als qui calgui.

Si els oficials i súbdits predits estimen la gràcia reial i desitgen evitar, a més d'incórrer en la ira i la indignació règia, la pena abans esmentada, que no intentin fer el contrari de cap manera, per cap causa ni raó.

En testimoni del qual manàrem fer la present, segellada amb el Reial Comú Segell, penjat.

Donada a la ciutat de Barcelona el 3 de juny de l'any 1712 de la natiuitat del Senyor. Any dotzè del regnat del caríssim baró, rei i senyor nostre a Castella i altres, i segon de l'elecció del Sacre Romà Imperi i dels regnes d'Alemanya i Bohèmia.

Jo la Reina.

La vegé Tomàs i Costa, canceller.

La vegé De Marenyosa per l'advocat fiscal del Patrimoni.

La vegé el Marquès de Callús, regent de la Tresoreria.

Sa Majestat va manar [d'escriure-la] a mí Joan Francesc de Verneda, vista per Tomàs i Costa canceller, pel Marquès de Callús regent de la Tresoreria i per De Marenyosa per l'advocat fiscal del Patrimoni.

Pagà la *mediannata*.

Vostra Majestat fa mercè a la vila de Reus, en aquest principat de Catalunya, d'erigir-la ciutat, amb el nom i títol d'Imperial i Atenta.

Vostra Majestat ho manà.

(Versió al català de Manuel Riu.)

APÈNDIX N.º 3

VIDA DEL COMANDANT DE GUERRILLERS
 PERE JOAN BARCELÓ,
 CONEGUT PER "CARRASCLET"

FRAGMENTS INEDITS DE LES
 "NARRACIONES HISTORICAS DESDE 1700 A 1725"
 DEL CONTEMPORANI FRANCESC CASTELLVI

(L'original es guarda en el Staats Archiv, de Viena.)

*Hechos de Pedro Barceló, nombrado "Carrasquet".
 Sumario de su vida y sus hechos desde 1715 hasta todo el presente año.
 Combates, reencuentros y ocupación de muchas villas.*

Pedro Barceló nació de humildes padres en la villa de Tivisa, en los montes de Prades, año 1682, no como otros han querido decir en la vila de Flix. Y en ella pasaron sus padres, siendo él de tierna edad, heredando una pequeña casa y algunos bienes desde allí al lugar de Marsá, en los Montes de Falset. Su padre, Francisco Barceló, procuraba el sustento de su familia, empleando sus hijos Pedro y Francisco en acarrear leña con dos borriquillos, vendiéndola en la villa de Falset. La leña que por lo regular vendían era una especie de encina que en Cataluña se llama carrascas. Pedro era muy mozo, muy conocido en la villa; por el continuo acceso le pusieron el nombre de "Carrasquet". En el principio de las turbaciones de Cataluña, en 1705, el coronel don José Nebot dió título de capitán a Francisco Barceló, su padre; a su hermano el de teniente y a él el de alférez, y formáronse en la Ribera de Ebro en 1706 compañías sueltas de fusileros. Su padre obtuvo compañía, los dos hijos los empleos referidos. Murió su padre el mismo año en un combate cerca de la villa de Mora; prosiguió Pedro todo el

curso de la guerra, y publicada en Barcelona la defensa, siguió Pedro el partido de los barceloneses. Fué nombrado capitán del regimiento de fusileros que formó Antonio Vidal. Rendida Barcelona, en 28 de setiembre de 1714 pasó "Carrasquet", una vez obtenido el perdón, que se le remitió a la villa de Cornudella, a la villa de Reus; con 96 fusileros entregaron las armas al coronel Conde Sills y a cada uno dió un papel de perdón y retiróse en su casa en Marsá. Pocos días después entró en aquel lugar un teniente de caballería con 30 soldados a cobrar la contribución. El teniente fué informado de que había sido capitán de fusileros, le ultrajó de palabra y cuando él pasó para pegarle, Barceló se apartó y le dijo: que aquél no era el trato que se le había prometido. El teniente prosiguió en injuriarle y le dió el nombre de rebelde, y es cierto que, si no llegan de pronto algunos soldados, muere el oficial a sus manos. Desamparó el pueblo, tomó el monte y en 14 de octubre del mismo año, aunque vivía con recelo, fué preso en la villa de Falset y puesto en un calabozo subterráneo. Para prenderle se juntaron el Justicia Vilanova, los jurados Pedro Vidal y Olivas. Defendióse al prenderle, fué la gente de armas pronta para asistir al justicia y pudo contener el golpe, que con una ..... intentaba darle. Entrando en el calabozo le pusieron guardia de 20 hombres armados y una gran cadena y grillos manillas. No pasaron cabales dos horas, que rompió los hierros con los dientes y levantó con la cabeza una grande losa que tapaba la boca del calabozo. Esto ejecutó sin ser advertido, se apoderó de la centinela que estaba de guardia a las armas, le quitó el fusil y se refugió en los montes. Siguiéronle los de Falset con el somatén, no pudieron rendirle y capituló con ellos. Le dieron municiones y se pasó a los montes. Entre ellos estuvo, sin saberse de él, oculto un año. Pasado *este tiempo tuvo aviso que un destacamento pasaba a Marsá a tomar los pocos efectos que tenía en su casa. Unió 30 paisanos, y al frente de ellos, retirándose el destacamento, le atacó en los desfiladeros; desarmó los soldados, que eran 54, quitóles lo que traían, no mató a ninguno y les dió libertad. Encargó al teniente de la partida que de su parte dijese al comandante de Tarragona que no le molestase, que era perseguido sin razón y volvió al monte, donde su mujer le llevaba la comida. Era práctico en todas aquellas cordilleras de bosques y montes que corren hasta el Coll de Balaguer y halló en un grande despeñadero el escondrijo de una cueva en que no se podía entrar, ni podía ser advertido, porque era preciso desde de las cimas de los elevados árboles entrar en ella, poniendo una tabla que sirviese de puente. Desde lo alto de los árboles construyó la entrada, que quitaba y ponía sin que se pudiera advertir, porque la*

espesura era mucha. La cueva era muy capaz y tenía la comodidad de tener en su recinto agua. Este oculto recinto ignoraban todos menos su hermano y su mujer. Recibía avisos de los convoyes y oficiales que pasaban desde Cataluña a Valencia penetrando el desierto del Coll de Balaguer. Seguía con sus compañeros, les quitaba lo que les era preciso al sustento, sin hacerles ningún daño, separábanse luego y él volvía a su cueva. En esta forma pasaba su vida. Todos los años iba dos veces al Santuario de Escornalbou, convento de recolección de San Francisco, situado en desierto. En él, cierto religioso de grande opinión, sin saberlo nadie, le tenía escondido 3 días y le confesaba.

En febrero de 1717 solicitó el Ministerio que muchos paisanos, que habían servido de voluntarios soldados o fusileros, tomasen servicio. Muchos de ellos, pasado el sitio de Barcelona, se habían casado y deseaban vivir en reposo trabajando las tierras o en el tráfico, pasando a lo interior de España y a Francia. El gobernador de Tarragona mandó pasar un crecido destacamento a prender la madre de "Carrasquet" y otros parientes suyos, atribuyéndole la muerte que dieron en Falset a un sobrino de Mr. Lugini, gobernador que había sido de Lérida, recién casado en Falset con la hija de un médico que era teniente coronel. Es cierto que no ejecutó esta muerte, y la más probable opinión convino que fué motivo de ella cierta libertad que este oficial cometió en Mallorca. El Gobierno, en 24 de marzo, mandó prender 9 paisanos que habían sido fusileros, por sospecha de compañeros de "Carrasquet". Diéronle aviso. En los desfiladeros de la Taxeta, con 10 compañeros atacó 23 granaderos que escoltaban los prisioneros. Rindió los granaderos y no les quitó vestido ni dinero. Les dejó libres, recomendándoles hablasen al comandante de Tarragona, que no le persiguiese, que él no había hecho mal a nadie, que sólo pretendía librarse de falsas acusaciones y malas voluntades, que le implicaba diese libertad a su madre y parientes que no tenían culpa en sus procederes. El mismo día, aumentada la cuadrilla con municiones y armas quitadas a los granaderos, reforzado hasta el número de 42 paisanos, gente toda experta en las armas, atacó en Dosaigües un destacamento de 160 paisanos mandados por los justicias que habían ido a reconocer Riudecañas. Desarmó los paisanos, murieron dos y algunos heridos, pasó después a Escornalbou en donde supo había 100 hombres de milicias y desarmó 63. Con lo favorable de estos sucesos se le unió gente, unos que recelaban ser presos, otros a quien el hambre y la miseria ocasionada de los crecidos tributos les precisaba a desamparar sus casas. A 3 de abril salió de Tarragona un destacamento,

otro de Tortosa, uniendo un número de milicias para reconocer toda aquella cordillera de montes. El día 9 de abril el coronel de Brabante atacó a Barceló en el lugar de Marsá. Defendióse con brío aunque inferior en fuerzas. Se retiró a Llebería y fueron algunos los muertos de entreambas partes. El día 11 el mismo destacamento se internó en los montes. "Carrasquet" con sólo 42 hombres se fué emboscando por los montes de Tivisa, dividió su gente, que, ocupados los pasos por las tropas, no pudo ya sostenerse, y se refugió solo en la cueva. Batió la tropa los montes, no halló vestigios del rumbo que él había tomado y se retiró.

En los meses de marzo, abril y mayo de 1718 recibió tres cartas del coronel de fusileros Torres de Tora, escritas desde Rosellón. Le persuadía de pasar a Francia y le prevenía que se empezaría la guerra en nombre del Emperador, que el general Fimarcón le ofrecía nombrarle coronel de fusileros. Partió de los montes de Prades y desde cerca de Escaladei en 1 de mayo. Se puso en marcha con su hermano, 9 compañeros y su mujer. A pie llegó a Perpiñán en 15 de mayo y en los montes de Tivisa dejó al comando de su hermano 165 hombres. Al atravesar la Cataluña cerca de Vagá tomó 7 caballos, en la Cerdaña y pueblos de la Valira desarmó 42 paisanos. Atravesó por intrincados senderos y pagó al guía 10 doblones.

El Mariscal de Berwich cumplió el ofrecimiento y le dió patente de coronel de fusileros de montaña y en 2 de octubre de 1719, le entregó patentes en blanco para los oficiales del nuevo regimiento, facilitándole el pronto levantamiento 3.000 francos que le entregó porque, seguido el embarco de tropas que se juntaba en Barcelona, levantase luego el regimiento. Detúvose 8 días en Perpiñán, llegó a Falset con 13 hombres y desarmó 40 paisanos que servían de guardia a la prisión, en donde estaban su hermana y su tía, que libró; tomó el jurado Llamberto Olivas y le hizo pasar por las armas en la misma villa, porque era el que más le había perseguido. Este sujeto, en 1708, sirvió de guía al general don Cayetano de Aragón, que sorprendió aquella villa. Era natural de Reus. Se retiró a los montes y se estuvo retirado hasta ejecutado el grande embarco, en 17 de junio, para pasar a la expedición de Sicilia. En el mes de junio levantó el regimiento en número de 8.000 hombres y faltábanle armas. Tomaba las de los pueblos, que el gobierno en 1717 había consignado a cada pueblo: un número de armas que guardaban en su casa el justicia del lugar y regidores. Tenían obligación, todos los días de fiesta, de salir a reconocer un término y perseguir los lobos, que creciendo en grande número, hacían continuos estragos en los ganados

y entraban en los pequeños lugares ofendiendo los naturales. Lo que obligó al ministerio a dar un premio de 3 pesos por lobo. "Carrasquet" tenía divididas sus gentes con disimulo hasta que pudiera darles armas. En el mes de julio, en la vecindad de Alforja, tomó un espía que, con título de unírsele, iba a reconocer si podía matarle. Era el premio de su persona mil doblones, prometidos en público pregón en Tarragona. Convenció al espía de su intento y mandó pasarlo por las armas. En este tiempo tuvo aviso que en la villa de Alforja estaban prontos 60 granaderos y un cuerpo de milicias para buscarle. Les envió a decir que él iba a encontrarles. Avistóse a la villa. Los granaderos se formaron fuera del lugar. Entró "Carrasquet" y desarmó el cuerpo de milicias. Pasó en campo raso a atacar a los granaderos. Sufrió la primera descarga. Dió sobre ellos, mató 15, aprisionó a los demás y al capitán y los internó en el monte. Trató con el capitán que daría libertad a él y a los granaderos si el comandante de Tarragona sacaba de la cárcel a su madre. El comandante lo ofreció. Dos días después dió aviso al capitán que no lo podía hacer sin expresa orden de la Corte. Condujo los prisioneros a Arbolí. Volvió a Alforja con 37 hombres, pasó a Monroig, donde fué atacado del teniente coronel don Joseph Martí, nombrado Pontón, y del comandante de fusileros nombrado Ambrós. Fué sorprendido dentro de la villa y retiróse con gran riesgo. Sólo tuvo tiempo de abrigarse en la ermita de la Roca. Fué instado en ella. El combate se encendió vigoroso. No podía resistir más. En este tiempo fué socorrido de 80 de los suyos y obligaron al destacamento a retirarse. Perdió un capitán y 6 fusileros. De este grande peligro en que se vió "Carrasquet", lo atribuyó a castigo por el suceso que se refiere: Aquella mañana había encontrado una mujer de mediano parecer que le dijo iba sólo por verle, inclinada a su grande fama. El respondió dándole un fusilero de su confianza para que pasase a Monroig donde comerían juntos y mandó disponer allí comida. Llegó a Monroig y tuvo comercio con ella. Al tiempo que comían fué sorprendido, no obstante las dobles guardias que había apostado. Refirió él mismo que en aquellos días reprendió severamente a su hermano sobre cierto trato que supo había tenido con una mujer, el cual ofreció y juró no trataría más mujer, y que después, llegado a Viena, trató una vez una y luego después le sobrevino un mal que agravado murió en pocos días.

Pasó "Carrasquet" la Ribera de Ebro y tomó las armas de muchos pueblos. Uniéronse diferentes destacamentos: el teniente coronel Martí con 300 hombres del regimiento de Barcelona, el comandante Ambrós con 400 fusileros de los de Sallent, Tagamanent y del

Pinel y 200 caballos del regimiento de Calatrava. Atacaron a "Carrasquet" entre el Ginestá y Tivisa. Retiróse en ventajoso paraje con 86 hombres que le siguieron. El reencuentro fué obstinado. Su gente era práctica y resuelta. Tomó 15 caballos, mató un capitán, 12 soldados e hizo muchos heridos. De su parte tuvo algunos heridos y muertos y le tomaron dos hombres. Se retiró a Tivisa, de allí a Arbolí, donde dió libertad a algunos prisioneros, sin desnudarles. El teniente coronel Martí volvió con el todo de los destacamentos a atacarle a la Musara. Fué siguiéndole hasta el bosque de Poblet. El coronel "Carrasquet" unió de su gente 374. Marchó por bosques y desfiladeros a Francia. Pasó por Vilanova de la Guda. La guardia de unas fuentes saladas, que hay allí, se refugió a la Iglesia. A ruegos de la señora de Rocabertí, patrona del lugar, les concedió vida. Prosiguió la marcha entre Besora y Sant Llorens de Piteus. Tomó prisioneros 7 soldados de a cavallo, llegó a Monlluís. Dejó allí su gente, pasó a Perpiñán, se le asignaron 5 sueldos franceses por soldado y se les sentó la plaza. Pasó revista y se le mandó pasara a Gerri a tomar las guardias de la sal y entre aquel pueblo y Sort tomó 32 cavallos, rindió un teniente y 15 soldados en el castillo de Bolo y un capitán de fusileros con 9 que tomaron partido. Volvió a Francia, recibió orden de pasar a Bellaguarda y se alojó el regimiento en aquellas cercanías.

Forma la Francia regimientos de fusileros de los paisanos fugitivos de Cataluña y sus acciones y continuación de los hechos de "Carrasquet".

Las continuas prisiones que ejecutaba el Ministerio de Cataluña precisaron a muchos de los paisanos, que habían servido en la antecedente guerra, a pasarse a Francia. El Duque Regente consideró ventajoso formar de ellos regimientos de fusileros. De ellos podía tener más seguridad que de las tropas, porque éstas manifestaban aversión a entrar en guerra contra el rey Felipe. Completó los 3 batallones de fusileros que tenía en el Rosellón. Su coronel Joseph Bernich de Collbetó formó de nuevo 10 batallones o regimientos. Nombró coroneles Francisco Coc de Rodoñá, Thomeu de Pullina, el Cojo de Gerri, Francisco Brunet, Francisco Cila y Ferrer de Manresa, Simón Moliné de Llanoney, Francisco Torres de Torá, que lo habían sido en tiempo del Emperador, haciendo el número de 9 a 10 mil hombres. Y de éstos señalaron 5 batallones para servir en el ejército que debía obrar en Navarra; los demás batallones apostados en las fronteras de

Cataluña en las partes del Ampurdán y Cerdaña. En marzo de 1719 se acampó el general Fimercón en San Juan de Piteus. Mandó penetrar en lo interior de Cataluña al coronel Bervich y ocupar el castillo de la Llacuna. Pocos días después fué sitiado y rendida prisionera la guarnición por el teniente coronel Martí y conducida a la ciudadela de Barcelona. El general Fimercón, acampado en las cercanías de Bellaguarda, dió orden al coronel "Carrasquet" marcharse a socorrer el coronel Bernich; puesto en marcha tuvo aviso de estar éste rendido y le envió orden de pasar al Campo de Tarragona y montañas a alarmar la tierra. Sorprendió las villas de Verdú y Alcové y mandó pasar por las armas los justicias de la villa. En 28 de junio intentó entrar en Reus con 600 hombres. Los vecinos se defendieron sostenidos de algunas tropas. Recibió "Carrasquet" un refuerzo de 500 hombres que Pablo Ferrer, su cuñado, capitaneaba, baxando de los montes. En la porfía perdió "Carrasquet" un teniente y algunos fusileros y quedó su cuñado herido. Pasó a la vila de Alforja donde se hallaban el teniente coronel Martí, los fusileros del comandante Ambrós, el brigadier Gafre con 4 escuadrones de Calatrava y Utrilla, 2 batallones de Barcelona y Brabante y hacía el todo 1.800. Unió su gente el coronel "Carrasquet" en número de 1.100 hombres y en 2 de agosto en las cercanías de Alforja embistió todo el cuerpo que mandaba el brigadier Po de Gafra. Empezó el fuego a las 4 de la tarde y duró hasta el anochecer, y desalojó la gente que presidiaba la plaza. El combate fué muy ardiente, empezó a retirarse la tropa, picó dos horas la retaguardia hasta que se abrigó entrando en el pueblo de Alexar y padeció la tropa, porque los desfiladeros eran ventajosos a los fusileros. Tomó 68 prisioneros, pasáronse a su partido 34 caballos, muchos de los fusileros de Ambrós y soldados del regimiento de Barcelona, que era gente forzada. "Carrasquet" hizo alto en Puigcerver. Pasó por las armas un espía, atravesó el río Ebro, penetró en Aragón hasta Calaceit, tomó 2.000 armas de los pueblos y armó su gente, que por instantes se aumentaba, y en estos días se recibió orden del general Fimercón, que se aplicase a levantar gente y a conmover los naturales. El brigadier Po de Gafra ocupó los pasos sobre el Ebro impidiendo repararlo. "Carrasquet" recibió aviso y marchó río arriba y junto a Escó lo pasó sin embarazo. Juntó en Tivisa su gente. Resolvió forzar los destacamentos de Tarragona y Tortosa que hacían alto en el Ginestá. Al anochecer del día 25 de agosto sorprendió la tropa, obligóla a desamparar la villa, tomó 42 soldados, maltrató la tropa, que perdió 110 hombres muertos o heridos, y tomó 28 cavallos. Desde allí marchó a Riudecañas. Unióse a Po de Gafra un número

de 800 hombres. Pasó a atacar a "Carrasquet". Resistió éste el primer avance y se retiró a los montes con pérdida de un teniente y 14 fusileros. Mandó pasar el capitán Borrás con 50 hombres al Coll de Balaguer. Allí cogió un convoy y 32 prisioneros. En los montes de Alforja recibió "Carrasquet" orden del mariscal de Berwich de pasar luego a Monlluís. Dejó el comando de su gente a su hermano y con sólo 5 oficiales travesó Cataluña.

En el tiempo que el coronel "Carrasquet" corría la cordillera de los montes desde Torres de Segre hasta el mar de poniente, Conca de Barberá, la Segarra y Campo de Tarragona, toda la Cataluña menos la tierra llana era molestada de muchas cuadrillas de gente, que con el pretexto de ser de un comando maltrataban el país. El nombrado Thomeu de Pullina en la comarca de la Llacuna levantó un regimiento al servicio de Francia, pasó a las cercanías de Igualada con 240 hombres. En agosto entró en Piera y Vallbona, tomó la Botica Real que marchaba al ejército de Navarra, 6.000 pares de zapatos, muchos equipajes, 30 cavallos y desbalijaron 50 carros de provisiones y equipages. Poco tiempo después tomó Thomeu, entre Vallbona y Piera, 30 cavallos. El mismo día, a las 3 de la tarde, el brigadier Po de Gafra con 400 cavallos y 300 infantes en el llano de Capellades derrotó enteramente a Thomeu, matóles 59 hombres, cogió 35 prisioneros, con la sola pérdida de 7 soldados. Condujo los prisioneros a Igualada donde fueron ahorcados, sus cuerpos divididos sobre el mismo camino real. Cuatro días después Jayme de Jorba los mandó descolgar y sepultar en Vilanova. Entre ellos se halló el cuerpo del capitán Matas del Vendrell.

Llegó el coronel "Carrasquet" a Monlluís a 8 de setiembre. El mariscal mandó darle 2.000 francos, 5 cargas de municiones y en el supuesto que "Carrasquet" facilitó de poder sorprender Tarragona, le dió orden de ejecutar la empresa. Tomó la marcha en el Vall de Ribes. Recibió orden de suspender el proyecto y de pasar a las montañas de Prades a acaudillar más gentes, batir todo aquel país y obligar a la tropa a entrar en las plazas, en tanto que las armas de Francia penetraban la Cerdaña Española. El general Borrás sitió Castellciutat, la empezó a batir con 8 cañones. Defendía la fortaleza el brigadier Ibañez y Cuebas, aragonés. Una bomba dió fuego a las municiones. Este accidente previno al gobernador a rendir la plaza, capitulando en 11 de setiembre después de 7 días de defensa. El duque de Berbich, acompañado del coronel Estapone, se mantenía acampado cerca de Puigcerdà. El general Borrás se internó en Cataluña, ocupó los montes hasta Tremp y Solsona. La deserción en los franceses hubiera sido considerable, pero los batallones de

fusileros catalanes, que servían de guardias avanzadas, inpedían el ejecutarlo. Al contrario sucedía a las tropas del rey Phelipe. Los soldados y fusileros catalanes la mayor parte eran forzados o habían tomado partido para no ser encarcelados. Llegó el coronel "Carrasquet" a Prades, recibió aviso que su hermano estaba sitiado en el lugar de Aleixá. Partió a socorrerle y halló retiradas las tropas. Aumentóse el número de sus gentes, porque se esparció la voz que en la entrada de franceses establecían el gobierno como en tiempo de Carlos II en muchos pueblos de Cataluña. Los paisanos y fusileros de Francia aprisionaron diferentes partidas de caballería que cobraban las contribuciones. La tropa española, la mayor parte, se refugió en las plazas. La gente desmandada con el pretexto de fusileros robaron algunas casas de campo y castillos. En el de Albi ocupado él, apoderados de su arbitrio, pidieron dinero y fué preciso que las hijas del barón del lugar, despreciando los riesgos, seguidos de ellos mismos, pasasen a solicitar de los vasallos el desenbolso. Este suceso previno a muchos caballeros a pedir armas para defenderse en sus castillos de insultos y tropelías. Nególas el gobierno, y forzada la nobleza se retiró a las plazas y monasterios. Las familias de Pinós, Boíl y Condes de Santa Coloma, se retiraron al monasterio de Santas Cruces, las de los barones de Rocafort i Albi al monasterio de Poblet. Sólo se mantuvo en su castillo de Solivella don Juan Llorach y de Parellós. Era difícil la entrada. Defendióla siempre de las gentes desmandadas sirviéndose de piedras en lugar de armas. El coronel "Carrasquet" ejecutaba frecuentes castigos de muerte en todos los que, con pretexto de ser de su regimiento, insultaban los lugares, y es cierto que, aunque de humildes pañales, no molestó ningún pueblo. El dinero, que los pueblos tenían junto para pagar las contribuciones, no les tomaba. Averiguaba con cuidado cuándo las partidas lo tenían entregado, y entonces en emboscada aprisionaba las partidas y tomaba el dinero, porque no estaba ya a cargo de los pueblos el satisfacerlo. Respetaba con la mayor consideración la nobleza, no entraba en los castillos sino forzado, y con un tosco estilo practicaba la mayor urbanidad. Sucedió que, marchando a Francia desde las montañas de Prades, pasó por la villa de Solivella. Envió recado al Señor que necesitaba una acémila de largo paso. El Señor le respondió que no podía servirle. Subió al castillo y con toda atención le dijo estaba forzado a tenerla y que, en llegando a la Virgen de Pinós, mandaría se le volviese. Y que, francamente, desde luego podía mandar aviso a la tropa que presidiaba la villa de Valls, que él había pasado por aquella villa. La nobleza aplicó la mayor eficacia a persuadir la gente de inferior

esfera a que no tomasen las armas y se mantuviesen quietos en sus casas. Los paisanos que tomaban las armas fueron los que se hallaron perseguidos de la severidad del gobierno. Ningún cavallero tomó las armas, todos se retiraron de las villas y castillos, a las plazas fuertes o monasterios, donde la mayor malignidad no pudiese acriminarles de que tuviesen alguna parte en aquellas tristes turbaciones.

Penetraron los franceses todas las montañas desde Puigcerdá hasta el Puente de Montañana, confín de Aragón. Creció en toda la Cataluña el número de gentes desmandadas, levantáronse diferentes caudillos, las cuadrillas llegaron hasta la vista de Barcelona. Garriga de Arenys con otros acaudilló un número de fusileros y paisanos y atacaron San Seloni, rindieron 200 soldados. Otra partida, capitaneada del nombrado "Llansolet", en Santa Coloma tomó una partida de 20 caballos junto a la villa de Calaf. En fin, no hubo lugar abierto en Cataluña que no sufriese las calamidades. Ocupó una partida la villa de Monblanch y entregaron a las llamas muchos papeles de la curia con pretexto que había muchos procesos actuados contra los que habían tomado las armas o tenidos por disidentes. Es cierto que toda la Cataluña sufrió general desgracia. Los reales monasterios de Poblet (donde el autor se halló retirado) y Santas Creus, quedaron exentos de estragos porque la sabia prevención de los monjes tenía dispuesto en las puertas tener cuanto pedían para evitar mayor daño. Duró esta calamidad 16 meses. Desde las montañas de Tremp pasó "Carrasquet" a Falset y se unió con su hermano y dispuso el cocer pan para su gente, dejando los pertrechos que había conducido de Francia y emprendió el dominar el Campo de Tarragona. Llegó a Riudoms. En Reus se unió número de tropas: 5 escuadrones de los regimientos de San Jago, Orán y Estella, 3 batallones de Brabante y Barcelona y algún número de fusileros, a las órdenes de Po de Gafra y Pontón y marcharon a sorprender a "Carrasquet", de que éste tuvo aviso, aunque tarde y salió de la villa sin poder tomar terreno ventajoso, porque todo es llanura entre la villa y Reus. En 4 de octubre a las 10 del día fué embestido de todo el cuerpo. Vióse circuído de la caballería. Duró el reencuentro hora y media. Rompió con su gente penetrando el cuerpo que le circuía y corrió grande peligro luchando con un teniente de caballería sin poderse desprender, a cuyo tiempo un fusilero mató al oficial y con esto salió del peligro. La infantería estaba cubierta de unos ribazos. No se fiaba de ella. Era nueva y forzada. Eran lentas sus descargas. Esto ayudó a la suerte de "Carrasquet". Perdieron las tropas dos capitanes de caballos, 3 tenientes, 4 alféreces, 66 muertos y más heridos. "Carrasquet" perdió 2 capitanes, 6 oficiales

subalternos, 23 muertos y 10 heridos. La tropa siguió poco la retaguardia. "Carrasquet" se retiró a Riudoms y en la misma noche entró en Alforja. Reunió la gente, que en el reencuentro alguna parte se había separado, y resolvió pasar a las montañas de Tremp a unirse a Mr. de Borrás, juzgando no poder mantener a aquellas comarcas por haberse reforzado las tropas. Desamparando aquella comarca marchó a Monblanc, atravesó la Conca de Barberá, llegó a Rocafort y Pasó a Santa Coloma. Consistía su gente en 1.800 hombres, 68 caballos que mandaba el voluntario Joseph Sabater. La continua lluvia impidió su marcha, pero, cesando un poco, provisto de pan, resolvió no atravesar las llanuras, considerando que en una detención las había ocupado la caballería, y marchó abrigado de los montes y bosques a la Llacuna, entrando en aquellos valles. El día 10 de octubre le avisaron que un cuerpo de 5.000 hombres se hallaba emboscado muy vecino a su gente. Poco tiempo tuvo que emprender otro rumbo. Luego empezó el fuego y la tropa atacó su vanguardia a poca distancia del convento de San Magín. Empezó el fuego poco antes de las 8 de la mañana. La vanguardia de las tropas eran 800 dragones, 250 granaderos, entre ellos 100 franceses de dos batallones que de desertores se habían formado en Navarra. El todo a la orden del brigadier Po de Gafra. Las tropas empezaron el ataque con decisión y bravura. La mayor parte de la gente de "Carrasquet" con desorden se amparó de los bosques. Solo permanecieron en el combate 800 hombres unidos y se retiraron a los bosques haciendo continuo fuego sobre la tropa que les seguía y llegó a la vecindad de Pontons, distante 3 horas, siempre seguido de las tropas y vino el coronel Thomeu de Pollina desde Pontons a socorrerle con 400 fusileros, encendiéndose de nuevo el combate y el ardor de las tropas. Venció lo fragoso del terreno y separó otra vez las gentes. Thomeu con un regimiento se retiró a la derecha, tomando las montañas de Montagut. "Carrasquet" sobre la izquierda siguió la cordillera de aquellos montes hasta el Santuario de la Virgen de Torrellas de Foix. En lo alto del monte se detuvo la tropa, le siguió hasta el pié de la montaña. Entrada la noche, antes de amanecer, siguiendo aquella cordillera con solo 600 hombres, marchó a abrigarse del monte de Montserrat. Allí le fué a encontrar su cuñado con 170 hombres. La demás gente de su cuerpo quedó esparcida entre los bosques y montes. La pérdida de "Carrasquet" fué considerada en 100 hombres. La de las tropas fué tenida en más número, porque los paisanos y fusileros, desde lo fragoso y áspero, incomodaban con más seguridad y ventaja la tropa. Apresionaron 15, que conducidos a Manresa, el teniente general Reco,

comandante de aquella comarca, mandó ahorcar. Entre ellos fué prisionero Juan Jaques ciudadano honrado de Barcelona, natural de la villa de Montblanch, que la miseria, no pudiendo pagar la contribución, le había extrañado de su casa pidiendo limosna a los curas y gentes más acomodadas de las montañas de Prades. Hallóle "Carrasquet" en uno de aquellos lugares, le persuadió que le siguiese, que sólo se serviría de él para leer las cartas que recibía y escribir lo que le importase. Le ofreció ventajosa remuneración. Aceptó el partido con el pacto de no tomar las armas. Era hombre pacífico y jamás las había tenido. Aprisionólo la tropa entre aquellos montes en una casa. Le hallaron sin armas, pero dentro de su faltriquera 2 balas. Fué sentenciado a muerte. Alegó gozaba de fuero, que éste le eximía de la ignominia de la horca. No obstante fué llevado al patíbulo. Toda la exhortación no fué poderosa a inclinarle a subir la escalera de la horca y dió orden el verdugo de darle muerte al pie de ella.

Hizo alto el coronel "Carrasquet" en el santuario de Montserrat esperando gente. El día 12 las tropas en número de 7.000 ocuparon todos los pasos del monte por donde podía salir, ocupando los desfiladeros. El coronel Ramon Junyent se internó en la montaña con 1.000 hombres hasta Fontseca, en la parte de Collbató. El coronel "Carrasquet" le rechazó y desalojó de todo aquel declive hasta el pié del monte. Empezaron a escasear los víveres y tomó la resolución de penetrar. La necesidad crecía y era forzoso rendirse o superar rompiendo entre los cuerpos que guardaban los pasos. La tropa se fortificaba para impedir la salida, y el combate sucedido el 15 de octubre con el coronel Junyent enseñaba no poderse penetrar con ventaja el monte. "Carrasquet" ideó conseguirlo a menos costa, encendiendo muchos fuegos al declive del monte, a la parte de Collbató. Dejó allí un teniente con 20 hombres, los más ágiles, y él, con toda la gente, se encaminó al monasterio, dándoles refresco y empezando a romper por el camino del Horno del Vidrio y llegando a lo más estrecho del paso, las tropas dieron sobre él una descarga. La noche era oscura, y amanecido se levantó densa niebla que favoreció del todo su marcha y llegó a Tora a la noche sin descalabro. Encontró órdenes del general Borrás de pasar a Tremp y pasó revista de la gente que llevaba: 875 hombres, entre ellos 90 desertores del regimiento de Barcelona. Mandó el general Borrás a "Carrasquet" pasase el Puente de Montañana y desde allí a tomar un almacén de 2.000 cargas de trigo, que no consiguió. Atacó el castillo de Llusás, desamparó el coronel de fusileros Ramonet la villa, rindió el castillo con 28 prisioneros y Ramonet se retiró a

Beneberri a unirse con el coronel Torres de San Quirse. Pasó "Carrasquet" Esvorri. Allí fué atacado y sorprendido pero rompió, atravesando las tropas. 150 de los suyos se hizieron fuertes en la Iglesia, defendiéndose todo el día y parte de la noche. Resistieron 6 avances. Entrada la noche el coronel "Carrasquet" con su gente, guiado de un clérigo, tocó alarma por 3 partes. Desampararon las tropas la empresa y su gente la Iglesia. Se reajuntaron con él y llegó a Tremp. El general Borrás le dió orden que con 22 hombres atravesase la Cataluña hasta los montes de Falset a recoger la gente esparcida en buen número, y pasó a la Huerta de Tortosa y tomó sobre el camino real 300 bueyes que iban a Barcelona, y rindió un teniente y 45 soldados que guarnecían el lugar de Perelló. Detúvose en aquellos montes hasta el primero de diciembre. Las gentes que había unido en número de 500 de a pié y 50 de a caballo estaban irritadas con el justicia de Valls, que había aprisionado algunos, persuadiéndole que de paso, marchando a la Conca de Tremp, donde debía volver, forzase la villa de Valls con designio de prender el justicia. "Carrasquet" conoció la dificultad, pero consideró preciso equipar su gente y condescendió en probar la mano. Llegó a la villa de Valls el día 5 de diciembre a las 2 de la tarde, ocupó las alturas de Santa Magdalena a tiempo que más de 600 vecinos se hallaban a la cultivación de sus campos. La villa de Valls es una de las más numerosas y ricas de Cataluña, circuída de un antiguo y alto muro. Sus moradores habían pedido armas, a fin de impedir las frecuentes partidas, derramadas en el país, no robasen sus casas, y el Gobierno había señalado por comandante el sargento mayor don Antonio Rodríguez. El coronel "Carrasquet" hizo llamada y pidió saliese un regidor a tratar. Negóse la propuesta. Dividió "Carrasquet" su gente en 5 cuerpos enfrente de las 5 puertas de la villa. La gente de a caballo estaba al frente del convento de Capuchinos, ocupando las casas de los arrabales, sufriendo el fuego que los naturales hacían desde la muralla. A las 4 de la tarde, a un mismo tiempo avanzaron las puertas de la villa. Fueron rechazados a las 9 de la noche con mucho rumor de gritos. Emprendieron otro avance. Llegaron a los rastrillos del portal de Capuchinos, dieron fuego y los quemaron enteramente. A los moradores no amendraron y turbó el peligro, sin descaer el ánimo continuaron con fervor el fuego sobre ellos y los precisaron a retirarse con precipitación. Sin embargo volvieron de nuevo al fuego, que duró hasta media noche y con grande ruido, algazara y voces embistieron otra vez las puertas, hallando igual resistencia. Desistieron de la empresa y marcharon a Montblanch; ocultaron la pér-

dida. Los defensores sólo tuvieron 4 heridos. Halláronse sobre el campo 5 oficiales y 15 soldados muertos. Se llevaron los heridos y a la primera marcha murieron 7. "Carrasquet" obligó a los naturales, que se hallaban trabajando en sus campos, a conducir la fagina; de éstos hubo 2 heridos. Asistieron en la muralla animando a los naturales el bayle, sobayle, regidores, el cura de la villa don Joseph Gisbert y Delasques, sobrino del dignísimo arzobispo de Tarragona. El rey renumeró el celo del cura y le dió la dignidad de Arcediano Mayor de Tarragona. En el tiempo del peligro estuvo expuesto el Santísimo y asistió todo el clero y ardiendo los rastrillos animó el cura con su presencia a las mujeres y niños llevar agua ayudando a esta defensa una escuadra de los vecinos de la villa de la Selva, que se había retirado dentro de la villa.

Llegó el coronel "Carrasquet" a Tremp y desampararon los franceses las montañas y entraron en la Cerdaña Española. Allí mandó el general Bones a "Carrasquet" atacar el castillo de Josa cerca de Bagá. Hacía las disposiciones y recibió orden del general Fimercón de 9 de enero de 1720, desde Bellver, de retirarse por la Paella y Ripoll a Rosellón, reservando la guarnición de Bagá.

Destino de los catalanes, que durante esta guerra pasaron a Francia y del coronel Pedro Barceló, nombrado "Carrasquet", hasta su muerte.

Los coroneles de fusileros catalanes que la Regencia de Francia había nombrado y formado regimientos, que fueron: Ferrer Thomeu de Pollina, Segimón Torres de Torá, lo Coc de Rodonyá, Bac de Roda y "Carrasquet", entendieron que serían reformados, que a los fusileros les darían pasaportes para volver a España con perdón general de lo pasado. Los más de ellos resolvieron entre si tomar en Portvendres 5 grandes barcos, en ellos embarcar la gente voluntaria que quisiese seguirlos, pasar a Mahón o Génova. Tenían dadas las disposiciones de proveer de víveres constantemente las embarcaciones. Un capitán de fusileros comunicó el secreto a un amigo suyo en Perpiñán y éste al general Fimercón y tomó con grande cautela las disposiciones para impedirlo. Dividió los regimientos, unos distantes de otros con precisa orden de no apartarse de los cuarteles, oficiales ni soldados. El coronel "Carrasquet" tenía más completo y aguerrido su regimiento. Dividiólo en diferentes partes: 2 compañías en Vernet en Conflent, 3 en Montesquiú cerca de Bellaguarda, 2 en Vilallonga, 5 en la Roca, desde allí mandaron

pasar a Bañuls con 5 compañías a mudar el regimiento de fusileros rosellonenses de Joli. Dos días después tuvo orden de pasar todo a Caplliure y Perpiñán, donde fué detenido 15 días con el motivo de averiguar el desorden que sucedió en la Roca entre fusileros y paisanos. En 20 de abril le mandaron pasar a Caplliure con 5 compañías. Entraron en la plaza de armas, la guarnición en arma, los artilleros al pié de los cañones. El Gobernador Mr. de Reues llamó a "Carrasquet". Le dió orden de mandar a sus gentes entrar las armas en los cuarteles. "Carrasquet" le quiso entregar las suyas. No las admitió el comandante, le hizo agasajos y distinción. 15 días estuvieron detenidos en la plaza. Se les dió orden de marchar con las 5 compañías a Elna, de allí a Perpiñán, donde, en 4 de mayo, en la entrada encubierta se ejecutó la reforma de todos los regimientos catalanes. Al coronel "Carrasquet" se le señaló la pensión de 2500, se le ofreció el ser 2.º comandante del regimiento de fusileros de Mr. Alió, y compañía a su hermano, y una compañía sin derogación de grado; a los demás coroneles, tenientes-coroneles y otros se les señalaron proporcionadas pensiones. En el acto de la reforma los coroneles pidieron pasaportes por mar o tierra, declarando querían pasar con sus gentes a dominios del Emperador. Negóse la petición. El mismo día diéronse pasaportes a todos los oficiales y soldados de fusileros para volver a Cataluña con la salvaguardia del perdón general que había concedido el rey Felipe a todos los que habían tomado las armas, exceptuandas de delitos que privaban el perdón. Pagaron enteramente los sueldos vencidos. A los que no tenían alcance se les dió para pasar el camino. Volviéronse los más a Cataluña, menos muchos oficiales. El coronel "Carrasquet", con sus más confidentes, trató desde luego con arte, cómo podría salir de Francia y pasar a otros dominios y resolvieron con supuesto nombre comprar en Caplliure una fragata. Pidieron licencia al general Fimercón de pasar a Caplliure y en 26 de junio se embarcó con 26 oficiales entre Canet y Caplliure. Inexpertos de la navegación llegaron a las alturas de Barcelona. Su designio era pasar a Mahón. Encontraron un junque catalán, cuyo patrón era Gerónimo Puig de Mataró. Juzgó eran moros. Atacó la fragata y en el fuego murió un capitán y un teniente. Conoció el patrón a "Carrasquet" y mandó a su gente no reconociese más la embarcación. Dió como satisfacción a los embarcados en la fragata no declarar a nadie quienes eran y con generoso agradecimiento no quiso rendirle. Tuvo presente que fué "Carrasquet", el año 19, en la cercanía de Reus, donde este patrón se hallaba, un deudor suyo, con pretexto de ser disidente no quería pagarle 1500 pesos que, sabido por "Carrasquet",

le precisó a pagarlos desde luego. Llegó la fragata a Mahón a 29 de junio. Alojó a todos Domingo Roca, valenciano, agente del Emperador en aquella isla. Desde allí se embarcó para Barcelona la mujer del teniente que murió sobre la fragata y a su arribo declaró el hecho sucedido. Fué preso el patrón Gerónimo. Se defendió alegando que juzgava haver armisticio. Contribuyó a no padecer muerte el ser considerado afecto al rey Phelipe. El Gobernador de Mahón regaló a "Carrasquet" con 20 monedas de oro, el Sargento Mayor con 8, el Agente Roca les dió sin costa habitación, leña y aceite. "Carrasquet" compró un barco por 35 pesos. Se embarcó con 7 de los suyos y 10 marineros y en 8 de agosto, con bandera inglesa, se hizo a al vela para pasar a Cataluña y desembarcar entre Cambrils i Coll de Balaguer. El barco pasó al puerto de Salou. Ocho días después se volvió a embarcar cerca de Hospitalet y volvió a Mahón. En noviembre se embarcó en un barco de Domingo Roca. Pasó a Génova y de allí a Viena de Austria, donde llegó el día 2 de febrero de 1721. El Emperador mandó darle, desde el primer día, la asignación de coronel según el arreglamento del Diario, y lo mismo a los demás oficiales que llegaron con el paso de "Carrasquet" a establecerse en Nugdia y a cuidar del cultivo de las tierras que era su profesión. En 1734 le llamó la corte sugeto de carácter, y formósele una compañía, los más catalanes, vestidos y armados, y se le mandó pasara a Nápoles. Embarcóse en Trieste, desde allí navegó hasta llegar a la playa del reino de Nápoles. En 23 de abril, poco antes de la batalla de Bitonto, contraria a los imperiales y favorable a los españoles, "Carrasquet" se embarcó en Bitonto la noche inmediata, con el capitán de caballos don Francisco Llorens Morgades y los capitanes de voluntarios y fusileros agregados a su compañía, esto es: Valentín Alsina, Jayme Mestres, Juan Figueras, Folch y Montaner. Navegando para pasar a Trieste, fueron apresados en la misma costa delante de Pescara en 27 de mayo y transportados prisioneros a Nápoles, desde allí a Cádiz, donde llegó en 16 de julio, donde estuvo hasta 14 de enero 1740, que tuvo libertad y volvió a Viena, donde llegó a 8 de junio de 1740. Muerto el Emperador Carlos 6.º removié guerra y en septiembre de 1741 penetraron bávaros la Austria. Formóse de los nacionales en Damde, reliquia de los que la mala suerte condenó. La Reyna de Hungría, María Teresa de Austria, confirió el comando al coronel Pedro Barceló, nombrado "Carrasquet".

APÈNDIX N.º 4

ACTES DE L'AJUNTAMENT DE REUS
DEL 14 D'AGOST I 1 DE SETEMBRE DE 1719

TRANSCRIPCIÓ DEL LLIBRE D'ACTES DE L'ANY INDICAT

(Es guarda a l'Arxiu Municipal.)

Vuy dillums, que contam als 14 dies del mes de agost de l'any del Senyor 1719, fonch tingut ajuntament de la casa de la present vila, lloch sòlit y acostumat de manament dels magnífichs senyors regidors, ab paraula dels verguers, en lo qual ajuntament assistiren, y foren presents los senyors següents y avall escrits:

Lo magnífic senyor Felip Folch, regint la batllia per ausència del senyor batlle y del senyor regidor decano.

Los magnífichs senyors regidors
senyor Francisco Pujol.

" Joan Baptista Arbolí.

" Francisco Guitart.

En lo qual ajuntament (compost de sols los quatre senyors regidors referits, per causa que los demás estàvan encara retirats en Tarragona) fonch proposat per lo magnífich senyor Felip Folch, regidor antiquior, que lo dia 29 de juliol pròxim passat que se retiraren las armas de Tarragona, rebérem una carta de l'Excel·lentíssim senyor don Diego Garcia de Isturis, thinent general dels exèrcits de Sa Magestat y comandant de aquella plassa del tenor següent:

Prevengo a vuestras Magnificencias en essa villa quedan 300 carretadas de sal y, si se pierde una medida, Vuestras Magnificencias, esto es el pueblo, la pagará doble

de su valor y assí lo harán Vuestras Magnificencias saber al pueblo.

Dios guarde a Vuestras Magnificencias muchos años.
Tarragona julio a 29 de 1719.

Don Diego Garcia de Isturis.

Per rahó de la qual carta se afligí sobre manera tot lo poble, perquè lo import de la sal era una cosa tan excessiva, que, a aver-se de pagar, acabaria amb totas las haziendas de tot lo poble; per quant 300 carretadas de sal, contant 18 fanecas per carretada y la sal a rahó de 4 lliuras 8 sous per faneca, importa vint y tres mil set-centas y sexanta lliures, dich 23.760 lliures y si esta devia pagar-se doble, segons escrivia lo Senyor General, faria la suma de quaranta set mil cinch centas y vint lliures; dich 47.520 lliures; excés en realitat tan exorbitant que ja no valen tant nostres haziendas. Y com dita sal, avént-se retirat las armas y la cavalleria, quedava exposada a l'albitre dels miquelets de Carrasca, que de si ja tenían particular aversió a l'establiment del real alfoli, y per altre part no estàvan subjectes, ni regulats a la disciplina militar; sinó que cada qual en particular obrava segons la idea de sa fantasia. Se veu tot aquest real magatzem en lo estat més melancòlich de un perill indubitable de ser perdut, sens aver-hi altre medi per a redimir-lo d'aquest, que las solas súplicas, y paraulas.

Aumentàvan més tan ben fundat tenin las certas notícias que-tenían de que la defensa que férem nosaltres lo dia 26 del passat, avént ferit gravement en ella al germà del Carrasca, los tenia a tots irritats en tal manera, que anàvan publicant las majors amenaces contra aquest poble. De modo que-s dàvan a vèurer los llunys de l'èxit més desconfiat, en la suposició certa de que tots los miquelets, y señaladament los dos germans Carrascas estàven inexorables.

En aquest crisis tan melancòlich, doblava nostres angústias lo aver-se retirat a Tarragona per iguals temors y salvar sas personas, junt ab la cavalleria, armas y municions, lo senyor batlle y llochti-ment, y los senyors regidors doctor Josep Perés, Bernat Castells, Tomàs Auger y Francisco Pujol, junt ab moltas altras personas de representació y primera gerarquia d'esta vila. De modo que-ns vèyem en lo major ahogo y destituhits de moltas personas que, ab sa prudent conducta, podían en aquest cas guiar-nos y dirigir-nos.

Donchs en un lanç de tanta apretura, que per totes parts nos vèyem circuits de perills y temors gravíssims, sens poder descobrir ni la menor sendera per evadir-los, convocàrem totas aquellas personas,

de forma que romàs avían en la vila y, conferida la materia de universal acord, anàrem tots a casa lo reverend doctor Francisco Carbonell, prior de la reverend Comunitat y-ns llançàrem tots en mans de dit senyor, fiant de sa alta intelligència y gran esperit, lo remey de nostres mals; per lo que li suplicàrem, ab la més adolorida y viva instància, donàs a sos feligresos un remey a tanta angústia.

E, condolit dit reverend senyor de tanta llàstima, se oferí sacrificar-se gustosíssim per la salut de ses ovelles. Y, mirades les coses y circumstàncias de un tan crítich y delicat systema, aparagué a dit reverend senyor que sent lo únic medi per ahont no-s podia venir algú aura favorable, lo de la negociació era pèrdrer-o del tot aguardar esta per a quant los miquelets fossen ja dueños de la vila y que sols se podia tenir alguna espera, si açò-s parlava de lluny; per lo que lo zel y animositat de dit reverend senyor superà quanta difficultat pogués oferir-se. Y prengué la resolució valerosa d'anar en persona a abocar-se ab lo mateix Carrasca, cabo dels miquelets, a fi d'impedir ab sa representació y docta energia, que dit Carrasca y sa gent no baixassen a esta vila. Y en cas de no poder açò, recabar-se almenos dit Carrasca fes contenir a sa gent dintre-ls límits de la equitat y rahó, sens atrevir-se a algú desman.

E perquè tota l'esperança d'est negoci se librava en aquella força que fan a un cor vulgar (que, començant a gustar las auras de la vanitat, és idolatra d'ellas) lo rendiment y obsequi de personas authorizadas, aparegué a dit reverend senyor, que esta matèria devia anar a tractar-se ab la major representació, baix la circumstància que ningú dels tres senyors regidors que quedàrem, devia señalar-se en cosa, perquè lo Govern tant com possible fos, avia de mantenir lo sagrat del rey nostre senyor, que Déu guarde.

Y així cridà dit reverend senyor al reverend prior Fra Diego Pérez, guardià dels frares menors, y al reverend prior Fra Antonio de Sant Mateu prior dels carmelites descalços y a tres senyors segulars, que foren lo senyor Jaume Freixes, lo senyor Joseph Salas y lo senyor Joseph Gornals, per a què junts anassen a fer una diligència de que dependia la conservació d'esta vila. Y dits senyors se oferiren sacrificar-se tots gustosos per un fi tant bo, esperant que Déu Nostre Senyor per la intercessió de la sua Beneyta Mare la sempre humil Verge Maria y dels sants Patrons y advocats d'esta vila, benehiria las rectas intencions de tots; com de fet ho avem experimentat, triumfant esta vila del mal concepte que al senyor general y demés officials de Tarragona, avia suggerit lo sinistre infòrme dels senyors regidors d'una vila comarcana, que inconsiderats atribuhiren a presta obediència, lo que sols fóu una acció particular

y separada, que no tingué més mira que la de salvar lo real patrimoni y esta vila, com Vostres Magnificències saben y ha ohit.

En lo interim donchs que dits senyors eran a negociar una cosa tan important, passàvem nosaltres a fer averiguació de la sal que y avia en lo real alfoli, perquè en tot cas no se'ns pogués fer més càrrega de la que y avia. Y compellit Joan Puighibet, fadrí que aportava los comptes y llibres d'Agustí Estapar administrador de dit real alfoli, que se avia també retirat a Tarragona, no-s donà firmada de sa mà la nota següent:

A casa Dona Maria	500 fanecas
A la Olla	2.600 " $\frac{1}{2}$
A casa	1.170 " $\frac{1}{2}$
	4.271 fanecas

Son carretadas a 18 fanecas carretada 237.

Joan Puighibet.

No rebé poch alegre tot el poble a vista d'esta nota, y començà ja a respirar de tant ahogo, vehent, de un colp de tretes en clar de la càrrega que se li feya sexanta tres carretadas de sal menos sinch fanecas que importàban quatre mil nou-centas sexanta set lliures dotze sous, dich 4967 lliures y 12 sous, y, contant al doble, importan nou mil, nou-centas, trenta cinch lliures y quatre sous, dich 9.935 lliures 4 sous. Y de estas encara s'avia de tràure lo valor de la sal, que de la referida partida se avia venut; fonch algún refrigeri a tanta angústia, bé que per altre part feria mortalment a nostre cor, lo véurer tant sobremanera y sens rahó agravada tota la vila.

Però ya lo Cel, propici a nostre innocència, començà a dissipar las sombras de nostres tristezas, dexant-nos véurer alguns crepúsculos de la alegre esperança, en lo feliz retorn del reverend senyor prior y demás comitiva dels senyors seculares; que los dos prelats quedar-se varen ya en Riudecañas sens arribar a Falset per aver-los assegurat lo cabo de la quadrilla, que allí toparen, qui era cunyat del Carrasca, que se tenia orde apretadíssim de no molestar a ningú y que isquessen tots de recel, per quant no-s cometria cap desman. Ab qual alegre nova, bé que de ninguna confiança, retornaren luego sas reverències. Lo que confirmà després lo senyor prior, añadint que Carrasca anava tan ocupat en buscar armas, que aquest era tot llur desvel y cuydado.

Y com estas las avia de anar arplegant de parts diferents y remotas, y en esta vila no y avia res a fer per aver-las retirat a

Tarragona, tenia dit Carrasca que fer per a molt temps, y per consegüent no podia baixar de molts dies, que era la única segurança que podíam aver.

En esta positura estàvam, quant arribant a esta vila lo primer dia del corrent a la tarde lo real destacament, manat per lo Illustre senyor don Isidro Pou de Jofre, brigadier de Sa Magestat y coronel del regiment de dragons de Ampurdà y lo senyor don Josep Anton Martí, thinent coronel del regiment de Barcelona, infanteria catalana, se dissipaven del tot nostres recels vehent ja las armas de Sa Magestat ab força superior que-n-s abrigàvan.

Emperò, prevehent la gran inconstància de las cosas de la guerra, en la qual, no y ha que firmar vase sòlida, per més que vistosa brille la segurança, nos impellia sempre lo zel que tenim al bé públich, a procurar en llevar a tot lo poble per a l'esdevenidor un perill de tanta ruhina. Y per ço avem sollicitat vàrias vegadas a Agustí Estapar, administrador de la sal, per a que ves ahont volia transportar dit real magatzem, per a tenir-lo segur, que esta vila pendria lo treball per anà del transport ahont bé li aparegués. Però dit senyor se ha mostrat sempre sort a nostres importunacions; de modo que sobre d'esto may se n'ha pogut recabar res. Y no avent-nos enganyat nosaltres en lo ben fundat recel que teníam, ha estat precis lo alluñar-se lo real destacament per alguns dias, ab que quedam ara desabrigats com antes. Y tenint la sal en la vila, nos vehem en lo mateix primer perill. Vostra Magnificència veja de provehir ab sa alta y gran prudència en un lanç tan gravíssim, y de tanta apretura, que lo que Vostra Magnificència resoldrà se posarà en execusió.

E ohit per lo magnífich Ajuntament lo proposat se alçà lo senyor Francisco Pujol y en nom propi y dels altres senyors regidors, que quedàvan en Tarragona, donà las gràcias al magnífich senyor Felip Folch y magnífich Ajuntament, per la gran serenitat, valor y prudència ab què avia provehit a la tant difícil y perillosa conservació de la vila, testimoni claríssim del magnànim e invicte zel de sa Magnificència. E seguidament fonch resolt se formàs luego Memorial al senyor general Isturiz, representant-li lo perill gravíssim, a què quedava exposat lo real magatzem de la sal y, per consegüent, se dignàs Sa Excellència provehir a son resguart, que la vila se oferia per ara a cuydar de son transport, ahont Sa Excellència señalàs.

APPÈNDICE HISTÒRICH

Se executà luego lo memorial al que Sa Excellència respongué ab lo sigüent decret:

Tarragona y Agosto 14 de 1719.
Transporte la villa la sal y acuda a donde toca a que se le abone o no el transporte.

De Isturiz.

Se començà lo transport de la sal ab tots los carros y averias de la vila, lo dia 22 de agost y durà fins lo dia 29, y se trobà aver-hi en los tres llochs sobredits 3.918 fanecas de sal, que són 217 carretadas y 12 fanecas, ab que queda assegurada esta real hazienda y trobarem que se'ns avia carregat, de més a més, no menos que 82 carretadas y 6 fanecas de sal, que valen 6520 lliures 16 sous y contant al doble, son 13.041 lliures 12 sous.

* * *

Vuy divendres, que contam al primer dia del mes de setembre de l'any del Senyor 1719, fonch convocat lo congregat ajuntament en la casa de la present vila, lloc sòlit y acostumat de manament dels senyors regidors ab paraula dels verguers, en lo qual ajuntament assistiren y foren presents los senyors següents y avall escrits:

Lo magnífich senyor Felip Folch, regint la batllia.
Los magnífichs senyors regidors
senyor Francisco Pujol.
" Joan Baptista Arbolí.
" Francisco Guitart.

Apretura de la vila.

En lo qual Ajuntament (celebrat per sols los quatre regidors referits, per causa que los demás estavan retirats a Tarragona) fonch proposat per lo magnífich senyor Felip Folch, regidor *antiquior*, que avia sabut per conducto fidedigne y de tota veritat que lo senyor Joseph Anton Martí, thinent coronel del regiment de infanteria de

Barcelona, al que partí de la ciutat de Tarragona per tornar a incorporar-se ab lo real destacament que mana lo Illustre señor don Isidro Pou de Jofre, se n'aportà vàrias cartas de pago, per anar-las a cobrar a discreció o execució militar ab tot lo destacament de las vilas contra qui anàvan. Y entre ellas ne aportava dit senyor don Josep Anton Martí dos contra esta vila: una de 1.570 y tantes lliures per la fortificació de Tarragona y altre de 175 lliures per lo estat major de la mateixa plaça (encara que esta no pot donar cuydado per estar ja pagada la major part). Y com esta vila se trobe reduhida a l'estat més mísero que se aje vist, puix en lo present no pot practicar-se lo demanar diners als particulars, qui deurían pagar aquestas sumas, ja perquè estan reduhits a la suma misèria y ja també per no avivar més la irritació, ab què tots estant de semblants pagaments y no donar-los ab açò motiu algú de abandonar alguns ses cases y anar a aggregar-se als miquelets de Carrasca: Lo comú, que en lo present podria subvenir, està totalment destituhit de medis, puix no pot valer-se de ningún de sos emoluments; per quant de l'any passat deixaren ja tots los arrendaments fets y consignats: la carniceria, que es lo únich promptuari y sagrada, ancara al present està ben ahogada; que és perdre-la del tot, lo tràurer-ne ningún diner; es cert que-s deixan veurer los llunys de un treball insuportable, per quant, venint lo real destacament a execució militar a la present vila, a fi de cobrar ditas cartas de pago, passaran nostres particulars per una vexació rigurosa que-ls reduirà a tots a la extrema misèria. Y divent per aligació de nostri offici aténdrer ab tota vigilància y fer tots los possibles esforços per a lliurar nostres súbdias dels ahogos que-ls amenàçan, proposo lo present a Vostres Magnificències per a que, ab sa acostumada madurez y perspiciàcia, discorre un medi prompte y capaz (si és possible) per a lliurar-nos a tots de l'ahogo present.

Y, ohit per dit magnífich ajuntament lo proposat, aparegué a tots que com lo arrendament de la farina era al present lo que estava en major positura y estimació, era lo únich medi de que-s podia valer. Y axí fonch resolt en continent se fes table y anàs dit arrendament a encant públich, per lo any vinent de 1720 ab la circumstància de aver lo arrendatari de bestràurer tot lo arrendament, per precisar-o així lo bé públich y necessitat de tot lo poble.

APPÈNDICE HISTÒRICH

Los dos senyors regidors que anaren presos, retornaren lo mateix dia, per aver-nos enviat al mateix temps los senyors de Tarragona 100 infants y 50 cavalls a discreció.

Sin embargo que la dita tabbla se reduhí després a la sola bestreta de las dos primeras terças no-s trobà qui digués en lo predit arrendament.

Després, avent rebut la vila lo dia 16 de octubre una carta del senyor don Felip Freyre, thinent de rey de Tarragona y subdelegat del senyor intendent general, en que manava, que los senyors regidors don Joseph Perés y Thomàs Auger se presentassen luego a Tarragona per posar-los allí presos, a fi de cobrar ab esta violència las cartas de pago que contra la vila tretas éran, tornà a anar a l'encant lo predit arrendament, qual fonch lliurat diumenge dia 20 de octubre a Aleix Mestre, pagès d'esta vila per 840 lliures per la vila, divent bestràurer la meytat.

APÈNDIX N.º 5

NOMENAMENTS DE BATLLES, SOTS-BATLLES
I REGIDORS DE REUS DES DE L'APLICACIÓ
DEL DECRET DE NOVA PLANTA A L'ANY 1738

EXTRET DELS REL·LIGATS N.ºS 183 I 184,
SIGNATURA "CORREGIMIENTOS"
DE LA SECCIÓ DE LA REIAL AUDIENCIA
DE L'ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ

REUS

Este lugar es jurisdicción del Arzobispo de Tarragona, la qual, por faltar el Arzobispo y no cuydar de ella la Reverenda Cámara Apostólica en virtud de las Ordenes y Zédulas Reales se halla baxo la Real Administración y su ... corre a disposición de S. M. y Real Audiencia a quien por consiguiente toca la nominación de bayles, regidores y demás justicias de esta jurisdicción. El arzobispo elegía por bayle uno de los tres sugetos que la villa le proponía y havían sorteado de la bolsa donde estaban insaculados los que podían concurrir y tener el dicho empleo. Prestava el juramento en mano del arzobispo o de su poder haviense; y por ser el pueblo tan numeroso nombrava el bayle un lugar teniente o sosbayle que nombró y mantuvo S. M. en tiempo de la Real Junta. Havía assimismo en dicha villa juez local de apellación que se sacava por sorteo y prestava assimismo el juramento en poder del barón. Sacávanse por extracción de bolsas los jurados, los quales en poder del bayle prestavan el juramento. Tiene 700 vezinos. Ha de haver bayle, sosbayle, juez local y siete regidores.

BAYLE

Pedro Puig, negociante. Se expidió ese despacho en 27 mayo 1719 y se entregó en 1 junio de dicho.

Dr. Juan Arzo Mora, pbro como a subrector y misario apostólico de la mitra de Tarragona ha nombrado por bayle:

Joseph Simó, ciudadano honrrado. En virtud de consulta de 30 junio 1721 y decreto de S. C. de 1 de julio de dicho queda aprobado y en 8 julio del mismo se dió certificado.

En virtud de consulta de 27 noviembre 1723 fué nombrado por bayle: El *Dr. Joseph Pérez*, médico. I con decreto de S. C. de 2 diciembre de dicho fué aprobado y en 4 de los mismos se dió el certificado.

En virtud de consulta de 22 marzo 1724 fué nombrado por bayle: *Gabriel Simó*. I con decreto de S. C. de 23 de los mismos fué aprobado y en 30 de dichos se dió el certificado.

En consulta de 29 marzo 1726 fué nombrado por bayle: *Pedro Puig*. I con decreto de S. C. de 25 de abril de dicho fué aprobado.

En consulta de 23 setiembre 1728 fué nombrado por bayle: *Dr. Pedro Batlle*, médico. I con decreto de S. C. de 3 octubre de dicho fué aprobado.

En consulta de 15 marzo 1731 fué nombrado por bayle: *Dr. Gabriel Monter*, médico. I con decreto de S. C. de 19 de dichos fué aprobado.

En consulta de 14 noviembre 1732 fué nombrado por bayle: *Jaime Freixa*. I con decreto de S. C. de 15 de dichos fué aprobado.

En consulta de 20 setiembre 1734 fué nombrado bayle: *Pedro Puig*, negociante. I con decreto de S. C. de dicho día fué aprobado.

En consulta de 17 abril 1736 fué nombrado por bayle: *Francisco Aixams*, negociante. I con decreto de S. C. de 23 de dichos fué aprobado.

En consulta de 20 abril 1738 fué nombrado por bayle: *Pedro Puig*, negociante. I con decreto de S. C. de 25 de dichos fué aprobado.

JUEZ LOCAL SOSBAYLE

Jaime Coll, negociante.

En virtud de consulta de 7 agosto 1721 fué nombrado por subrector de la Reverenda Cámara Apostólica de Tarragona por sosbayle: *Jayme Amorós*, labrador. I con decreto de S. C. de 8 de dichos queda aprobado y en 12 de dichos se dió certificado.

En virtud de consulta de 15 mayo 1724 fué nombrado por sosbayle: *Antonio Auger*. I con decreto de S. C. de 16 de los mismos fué aprobado.

En consulta de 29 marzo 1726 fué nombrado por sosbayle: *Salvador Roselló*, texedor de sedas. I con decreto de S. C. de 25 abril de dicho fué aprobado.

En consulta de 23 septiembre 1728 fué nombrado por sosbayle: *Antonio Pascual*, negociante. I con decreto de S. C. de 3 octubre de dicho fué aprobado.

En consulta de 15 marzo 1731 fué nombrado por sosbayle: *Salvador Roselló*, artesano. I con decreto de S. C. de 19 de dichos fué aprobado.

En consulta de 14 noviembre 1732 fué nombrado: *Jayme Amorós*, labrador. I con decreto de S. C. de 25 noviembre fué aprobado.

En consulta de 20 setiembre 1734 fué nombrado: *Juan Bofarull*, curtidor. I con decreto de S. C. de dicho día fué aprobado.

En consulta de 17 abril 1736 fué nombrado: *Juan Bofarull*, menor, curtidor. I con decreto de S. C. de 23 de dichos fué aprobado.

En consulta de 20 abril 1738 fué nombrado: *Francisco Rosselló*, texedor de sedas. I con decreto de S. C. de 25 de dichos fué aprobado.

En virtud de consulta de 14 agosto 1738 y decreto de S. C. del mismo día, por haver muerto *Francisco Rosselló*, se nombró a *Joseph Salvador*, pelayle.

JUEZ LOCAL

Dr. Juan Pedret.

REGIDORES

Dr. en medicina <i>Joseph Pérez</i>	<i>Juan Bautista Arbolí</i> , cirujano
<i>Bernardo Castells</i> , negociante	<i>Phelipe Folch</i>
<i>Thomàs Auger</i> , confitero	<i>Francisco Guitart</i>
<i>Francisco Pujol</i> , negociante	

Se expidió este despacho en 25 mayo 1719 y se entregó en 1 junio de dicho.

En virtud de consulta de 18 junio 1720 fueron nombrados por regidores los siguientes:

<i>Antonio Compte</i> , ciudadano	<i>Antonio Auger</i> , confitero
<i>Dr. Gabriel Monter</i> , médico	<i>Ramón Cardona</i> , pelayle
<i>Onofre Arandes</i> , boticario	<i>Estevan Estaper</i> , pelayle
<i>Juan Pablo Querol</i> , negociante	

I con decreto de S. C. de 19 de dichos fueron aprobados. Se expidió este despacho en 19 junio 1720 y se entregó en 22 de dichos.

En virtud de consulta de 11 septiembre 1722 fueron nombrados por regidores de dicha villa:

<i>Dr. Juan Pedret</i>	<i>Miguel Valls</i>
<i>Dr. Emanuel Rigolf</i>	<i>Antonio Cases</i>
<i>Pedro Puig</i>	<i>Joseph Carreras</i>
<i>Phelipe Folch</i>	

I con decreto de S. C. de 13 del mismo fueron aprobados.

En virtud de consulta de 11 febrero 1723 fueron nombrados por regidores:

<i>Antonio Compte</i> , ciudadano	<i>Juan Pablo Munter</i>
<i>Pedro Gay</i> [honrrado]	<i>Francisco Gitart</i> , sastre
<i>Joseph Salas</i> , negociante	<i>Francisco Molner</i>
<i>Antonio Auger</i> , sucrero	

I con decreto de S. C. de 22 de dichos fueron aprobados.

En virtud de consulta de 14 marzo 1723 y decreto de S. C. de 18 de dichos, en lugar de *Francisco Molner*, fué nombrado *Joseph Freixas*, a quienes se dió despacho en 22 de marzo 1723.

En virtud de consulta de 22 marzo 1724 fueron nombrados por regidores:

<i>Dr. Gabriel Munter</i> , médico	<i>Antonio Casas</i> , dicho "Chaza",
<i>Felipe Folch</i> , labrador	<i>Estevan Estapá</i> [tendero]
<i>Antonio Arandés</i> , matero	<i>Salvador Rosselló</i> , velero
<i>Thomás Auger</i> , cerero	

I con decreto de S. C. de 23 de los mismos fueron aprobados.

En consulta de 20 abril 1725 fueron nombrados por regidores:

Dr. en derecho <i>Manuel Rigolf</i>	<i>Joseph Carreras</i> , pelayle
<i>Jaun Torrent</i> , labrador	<i>Francisco Guitart</i> , sastre
<i>Joseph Miralles</i> , negociante	<i>Gerónimo Lorens</i> , sastre
<i>Jayme Martí Coll</i> , labrador	

I con decreto de S. C. de 21 de dichos fueron aprobados.

En consulta de 9 mayo 1725 y decreto de S. C. de dichos, en lugar de *Juan Torrents*, se nombró *Joseph Pallarés*.

En consulta de 29 marzo 1726 fueron nombrados por regidores:

<i>Dr. Antonio Cavaldá</i>	<i>Juan Bofarull</i> , curtidor
<i>Agustín Estapar</i> , tendero	<i>Francisco Capdevila</i> , foguero
<i>Antonio Casas</i>	<i>Estevan Estapar</i> , pelayle
<i>Pedro Jayme Badía</i> , labrador	

I con decreto de S. C. de 25 abril de dicho fueron aprobados.

En consulta de 29 diciembre 1726 fueron nombrados por regidores de 1727:

<i>Dr. Juan Pedred</i> , ciudadano	<i>Joseph Estapar</i> , negociante
<i>Jayme Freixes</i> , negociante	<i>Bonaventura Bofarull</i> , negociante
<i>Joseph Gornals</i> , labrador	<i>Joan Aleu</i> , curtidor
<i>Raymundo Cardona</i> , pelayle	

I con decreto de S. C. de dichos fueron aprobados.

En consulta de 8 enero 1728 fueron nombrados regidores:

<i>Dr. Gabriel Munter</i>	<i>Joseph Carreras</i> , negociante
<i>Joan Bautista Clavería</i>	<i>Pedro Jayme Selma</i> , matero
<i>Antonio Arandas</i> , matero	<i>Francisco Moy</i> , tornero
<i>Jayme Amorós</i> , labrador	

I con decreto de S. C. de 9 de dichos fueron aprobados.

En consulta de 25 febrero 1729 fueron nombrados regidores:

<i>Dr. Pedro Durán</i> , médico	<i>Joseph Estapar</i> , cerero
<i>Joseph Virgili</i> , labrador	<i>Gerónimo Moreny</i> , sastre
<i>Antonio Casas y Xasa</i> , mer-	<i>Pedro Baldrich</i> , negociante
[cadal	<i>Francisco Roca</i> , labrador

I con decreto de S. C. de 26 de dichos fueron aprobados.

En consulta de 13 enero 1730 fueron nombrados regidores:

<i>Dr. Adrián Prats</i>	<i>Damián Carnicer</i> , cirujano
<i>Pedro Gay</i>	<i>Bonaventura Bofarull</i> , negociante
<i>Raymundo Molins</i> , confitero	<i>Diego Guardia</i> , labrador
<i>Salvador Rosselló</i> , velero	

I con decreto de S. C. de 18 de dichos fueron aprobados.

En consulta de 25 enero 1731 fueron nombrados regidores:

Gabriel Simó, ciudadano honrrado
Francisco Pujol Saball, negociante
Pedro Pablo Monter, negociante
Raymundo Cardona, pelayle
Joseph Estapar, negociante
Pedro Jayme Celma, platero
Joseph Roger, cerero

I con decreto de S. C. de 9 febrero de dichos fueron aprobados.

En virtud de decreto de S. C. de 1 febrero 1731 y acuerdo de la R. A. de 17 de dichos, en lugar de *Pedro Pablo Munter*, se nombró a *Joseph Carreras*, pelayle.

En consulta de 20 enero de 1732 fueron nombrados regidores:

<i>Dr. Emanuel Rigolf</i>	<i>Antonio Pasqual</i> , tratante
<i>Jayme Freixes</i>	<i>Joseph Salvat Ciurana</i>
<i>Francisco Antonio Casas</i> ,	<i>Francisco Granada</i> , labrador
["Chasa", negociante	<i>Estevan Estapá</i> , pelayle

I con decreto de S. C. de 6 febrero de dichos fueron aprobados.

En virtud de decreto de S. C. de 18 febrero 1732 y acuerdo de la R. A. de 20 del mismo, en lugar de *Jayme Freixas*, se nombró a *Francisco Paulo*, deviendo entrar en tercer lugar.

En consulta de 5 febrero 1733 fueron nombrados por regidores:

El Dr. en medicina <i>Pedro</i>	<i>Salvador Rosselló</i>
[<i>Batlle</i>	<i>Raymundo Molins</i> , confitero
<i>Juán Bautista Clavería</i> , ne-	<i>Juán Bofarull</i> , surrador
[gociante	<i>Juán Nolla</i> , pelayle
<i>Antonio Auger</i> , confitero	

I con decreto de S. C. de 11 de dichos fueron aprobados.

En consulta de 8 enero 1734 fueron nombrados regidores:

<i>Joseph de Barbará</i> , cavallero	<i>M... Mestre</i> , labrador
<i>Joseph Gornals</i> , labrador	<i>Joseph Salvador</i> , pelayle
<i>Joseph Estapar</i> , negociante	<i>Pedro Jayme Celma</i> , platero
<i>Joseph Freixa</i> , pelayle	

I con decreto de S. C. de 20 enero 1734 y acuerdo de la R. A. de 1 febrero, en lugar de *Pedro Jayme Selma*, se nombró a *Felipe Espasa*.

En consulta de 16 diciembre 1734 fueron nombrados regidores:

<i>Dr. Adrián Prats</i>	<i>Pedro Jayme Celma</i> , platero
<i>Antonio Arandes</i> , platero	<i>Francisco Broca</i> , platero
<i>Jayme Amorós</i> , labrador	<i>Diego Guardián</i> , pelayle
<i>Joseph Carreras</i> , negociante	

I con decreto de S. C. de dichos fueron aprobados.

En consulta de 21 diciembre 1735 fueron nombrados regidores:

<i>Dr. Pedro Batlle</i> , médico	<i>Gerónimo Llorens</i> , sastre
<i>Antonio Auger</i> , confitero	<i>Pedro .....</i> , tratante
<i>Salvador Rosselló</i> , velero	<i>Julián Puigxuriquer</i> , sastre
<i>Blas Casell</i> , cirujano	

I con decreto de S. C. de 15 enero 1735 fueron aprobados.

En consulta de 2 febrero 1737 fueron nombrados regidores:

Dr. Manuel Rigolf, negociante
Felipe Folch, negociante
Pedro Pablo Munter, negociante
Francisco Sunyer
Joseph Freixes, pelaye
Felipe Espasa
Joseph Salvador, pelaye

I con decreto de S. C. de 3 de dichos fueron aprobados.

TAULA

	<u>Pàgs.</u>
Preliminar de Josep Iglésies	11
“Amor al Rey y a la Pàtria”	
Manuscrit de Celdoni Vilà, 1713-1749.	65
Apèndix n.º 1	
Actes celebrats amb motiu de la visita de l'Arxiduc a Reus, 1706	143
Apèndix n.º 2	
Concessió del títol de Ciutat Imperial a Reus per Carles d'Austria, 1712	149
Apèndix n.º 3	
Vida del Comandant de Guerrillers Pere Joan Barceló, de Francesc Castellví, 1700-1725	156
Apèndix n.º 4	
Actes del Consell Municipal de Reus, del 14 d'agost i 1 de setembre del 1719	172
Apèndix n.º 5	
Nomenaments de Batlles, sots-batlles i regidors de Reus, 1719-1738	180
Il·lustracions dins el text: pàgs. 17, 21, 25, 29, 34, 35, 37 i 43.	
Il·lustracions fora text:	
Retrat de Celdoni Vilà (d'autor desconegut), frontispici.	
Pedra amb l'escut de Reus (1736), pàgs. 32 - 33.	
Les maces d'argent concedides a Reus, pàgs. 40 - 41.	
Detall de les maces d'argent, pàgs. 48 - 49.	
Gàrgola amb l'escut de la rosa al pit, pàgs. 56 - 57.	
L'Arxiduc Carles d'Austria (pintura A. Viladomat), pàgines 104 - 105.	
L'Emperadriu Isabel Cristina (pintura d'autor alemany desconegut), pàgs. 112 - 113.	
Bust de Felip V, existent al Palau dels Bofarull, pàgs. 128 - 129.	
Retrat de Felip V (pintura d'autor desconegut), pàgs. 136 - 137.	

"AMOR AL REY Y A LA PÀTRIA"

DE CELDONI VILÀ

S'HA ACABAT D'ESTAMPAR A MITJAN ABRIL

MES DEDICAT AL CAVALLER SANT JORDI

PATRÓ DEL PRINCIPAT

I AMB LES ESSÈNCIES PRETÈRITES DE LA CIUTAT DE REUS

QUAL SENTIT PERDURA EN AQUESTES EDICIONS

COM A LLOA VOTIVA

LAUS DEO

a cura de Torrell de Reus, editor. 1954.

EDICIONS «ROSA DE REUS»

6

AMOR AL REY Y A LA PATRIA,
SON VARIAS NOTICIAS
OCORREGUDAS EN REUS,
COMENSANT EN LO ANY 1714
Y EN PARTICULAR EN 1719,
SOBRA LOS DISTURBIS DEL
CEDISIÓS CARRASCLET

CELDONI VILÀ

*

SEGUIRAN:

EPISTOLARIO DE PRÓSPERO
DE BOFARULL MASCARÓ A
PRÓSPERO DE MERIMÉE

E. MARTÍNEZ-FERRANDO

*

EL GREMI DE BLANQUERS
I ASSAONADORS DE REUS

LLUÏSA VILASECA BORRÀS

*

L'ESCUPTOR JOAN ROIG SOLER

*

JOSEP IGLÉSIES

ETNOLOGIA DE REUS
I LA SEVA COMARCA

R. VIOLANT I SIMORRA